

Nr 219.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående omorganisation av landsfiskals- och stadsfiskalsbefattningarna m. m.; given Stockholms slott den 19 april 1940.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Gustav Möller.

Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 19 april 1940.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, ERIKSSON, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ.

Efter gemensam beredning med cheferna för justitie- och finansdepartementen anför chefen för socialdepartementet, statsrådet *Möller*:

Vid anmälan den 4 januari innevarande år till årets statsverksproposition av frågan om anslag till fögderiförvaltningarna: Avlöningar (V, D. 8) anförde jag bland annat följande.

Frågan om landsfiskalernas löne reglering vore alltjämt olöst. Spörsmålet hade tagits under överbägande av vissa av chefen för justitiedepartementet tillkallade sakkunniga — 1937 års landsfiskals- och stadsfiskalsutredning — vilka i ett den 22 april 1939 dagtecknat betänkande framlagt förslag till

bland annat omorganisation av landsfiskalsbefattningarna och lönereglering för landsfiskalerna. Betänkandet hade därefter varit föremål för remissbehandling. Av statsfinansiella skäl vore det icke möjligt att med utgångspunkt från förslaget från och med nästa budgetår genomföra en definitiv lönereglering för landsfiskalerna. Däremot vore det min förhoppning, att frågorna skulle i princip kunna erhålla sin lösning vid årets riksdag, därvid jag räknade med att ett eventuellt principbeslut borde bringas i verkställighet, så snart omständigheterna det medgäve.

Sedan de sakkunnigas förslag, vilket har avseende å såväl landsfiskals- som stadsfiskals- och köpingsåklagarbefattningarna, numera varit föremål för slutlig prövning, får jag ånyo anmäla detta ärende. Innan jag närmare ingår på förslaget och de spörsmål, till vilka detta giver anledning, torde en redogörelse böra lämnas för den nuvarande organisationen av de av förslaget berörda befattningarna ävensom för tidigare reformförslag.

Den nuvarande distriktsåklagarorganisationen.

Landsfiskalerna.

Landsfiskalerna ingå såsom ett led i fögderiförvaltningen. Denna erhöll i huvudsak sin nuvarande utformning genom ett av 1917 års riksdag fattat beslut i anledning av Kungl. Maj:ts proposition den 14 april 1917 (nr 211). I vissa hänseenden, bland annat i fråga om landsfiskalernas åtalsbehörighet, rönt landsfiskalsorganisationen inverkan av den vid 1935 års riksdag beslutade omorganisationen av landsfogdetjänsterna.

Antalet landsfiskalsdistrikt utgör 489. Distrikten fördela sig på de olika länen på följande sätt:

Stockholms län	22	Göteborgs och Bohus län	21
Uppsala »	12	Älvsborgs »	28
Södermanlands »	13	Skaraborgs »	24
Östergötlands »	22	Värmlands »	21
Jönköpings »	20	Örebro »	17
Kronobergs »	16	Västmanlands »	13
Kalmar »	22	Kopparbergs »	31
Gotlands »	6	Gävleborgs »	28
Blekinge »	12	Västernorrlands »	29
Kristianstads »	23	Jämtlands »	25
Malmöhus »	25	Västerbottens »	26
Hallands »	11	Norrbottens »	22

Förutom dessa 489 distrikt finnes inom Norrbottens län ett på enskilt initiativ och enskild bekostnad organiserat extra landsfiskalsdistrikt (Malmbergets) med en extra landsfiskal som, förordnad av länsstyrelsen, inom distriktet har landsfiskals behörighet och åligganden.

Landsfiskalstjänst tillsättes av vederbörande länsstyrelse efter ansökan och sedan landsfogden avgivit yttrande.

För att förbereda en blivande omorganisation av landsfiskalstjänsterna, vilken kunde antagas leda till en minskning av antalet tjänster, föreskrev Kungl. Maj:t i cirkulär den 5 december 1924, att då landsfiskalstjänst vore eller bleve ledig den icke finge med ordinarie innehavare återbesättas utan skulle av länsstyrelsen tillsättas medelst förordnande tills vidare. Sedan emellertid på grund av dessa bestämmelser ett större antal landsfiskalstjänster kommit att bliva tillsatta allenast på förordnande, medgavs genom kungl. brev den 29 januari 1932, bland annat, att de tjänstemän, vilka senast under år 1928 efter landsfiskalstjänsts behöriga kungörande förordnats att tills vidare uppehålla sådan tjänst, finge där vederbörande länsstyrelse icke funne omständigheterna annat påkalla av länsstyrelsen utnännas till landsfiskal envar inom det av honom omhänderthavda distriktet i den mån landsfiskalstjänsten inom ifrågavarande distrikt vore ledig. Därefter har genom kungl. brev den 9 oktober 1936 lämnats ett motsvarande medgivande beträffande de t. f. landsfiskaler, vilka erhållit sina förordnanden senast under år 1931.

Antalet på förordnande tills vidare tillsatta landsfiskaler utgjorde den 1 januari 1940 117.

Bestämmelserna om villkoren för behörighet till landsfiskalstjänst innehållas i kungörelsen den 12 maj 1865 angående förändrade villkor för anställning i statens civila tjänstebefattningar, sådan denna kungörelse i nu ifrågavarande delar lyder jämlikt kungörelse den 14 december 1917 (nr 904). För behörighet till landsfiskalstjänst fordras dels att hava avlagt landsfiskalsexamen, dels ock att minst ett och ett halvt år hava uppehållit kronofogdes, länsmans eller landsfiskals befattning eller i tjänsten biträtt sådan befattningshavare ävensom att hava tjänstgjort minst ett år hos länsstyrelse samt minst ett halvt år vid poliskår i stad och därvid hava erhållit utbildning jämväl å detektivavdelning; dock att landsfiskalsexamen icke kräves av den som avlagt examen, medförande behörighet till domarbefattning, eller kansliexamen, samt att beträffande sådan sökande tiden för tjänstgöringen såsom vikarie för eller biträde hos kronofogde, länsman eller landsfiskal må inskränkas till tre månader och för tjänstgöringen hos länsstyrelse till ett halvt år. Landsfiskalsexamen skall jämlikt bestämmelserna i därom utfärdad stadga den 14 december 1917 (nr 907) i mån av behov årligen förrättas i residensstäderna i de län Kungl. Maj:t bestämmer. Denna examen, som förrättas inför en särskild examenskommission, bestående av landshövdingen, landssekreteraren och landskamreraren jämte en domhavande, skall avse prövning av examinands kunskaper å de områden av svensk rätt, vilka för utövning av landsfiskalstjänst äro av betydelse. För tillträde till examen fordras bland annat betyg över avlagd realskoleexamen eller annat kunskapsprov som må kunna ersätta dylik examen, intyg om kunskap och färdighet i enklare bokföring samt intyg om att den för erhållande av behörighet till landsfiskalstjänst erforderliga praktiska tjänstgöringen fullgjorts. Examen omfattar civilrätt, straffrätt, processrätt, förvaltningsrätt och

finansrätt. För att bliva godkänd skall examinand hava ådagalagt nöjaktiga kunskaper i dessa ämnen i den mån de beröra de tjänsteåligganden som ankomma på landsfiskal. Aspiranterna äro för inhämtandet av det för landsfiskalsexamen erforderliga teoretiska kunskapsmättet i huvudsak hänvisade till självstudier. Till hjälp i dessa studier finnes en på allmänt uppdrag utarbetad lärobok i rättskunskap för blivande landsfiskaler.

Landsfiskal lyder i egenskap av åklagare och polisman närmast under landsfogden samt i övriga tjänsteangelägenheter omedelbart under länsstyrelsen. Den disciplinära myndigheten över landsfiskal tillkommer länsstyrelsen.

Landsfiskals arbetsuppgifter äro angivna i instruktionen för landsfiskalerna den 14 december 1917 (nr 903) samt i ett stort antal andra författningar. Jämlikt § 1 nämnda instruktion har landsfiskal att taga den befattning med polis-, åklagar- och utsokningsväsendet, som i instruktionen sägs, samt i övrigt fullgöra vad enligt lag eller författning honom åligger. Genom detta stadgande hava de tre huvudgrupperna av landsfiskalernas göromål angivits, nämligen polis-, åklagar- och utsokningsgöromål.

Utsökningsgöromålen sönderfalla i två grupper, nämligen 1) egentliga utmätningmannagöromål enligt utsokningslagen och författningar som ansluta sig till denna samt 2) indrivning av böter och restförda utskylder m. m. Enligt § 18 landsfiskalsinstruktionen har landsfiskal i egenskap av utmätningssman att, på sätt i utsokningslagen sägs, fullgöra vad överexekutor förordnar, verkställa dom och i vissa fall utan föreskrift av annan myndighet förrätta utmätning ävensom att, på sätt i lagen om avbetalningsköp stadgas, lämna handräckning för återtagande av försålt gods. I paragrafen åläggas honom dessutom att i fråga om vissa underhållsskyldiga vidtagna på utmätningssman ankommande åtgärder beträffande dels införsel i avlöning, pension eller livränta och dels förbud att avflytta från riket. Enligt § 19 åligger det landsfiskal att i enlighet med föreskrifterna i gällande uppbördsreglemente samt i särskilda förordningar angående föreskrifter om indrivning av krono- och kommunalutskylder, allmänna avgifter m. m. ävensom angående indrivning och redovisning av böter, verkställa indrivning och redovisning av sådana allmänna medel och avgifter. Dessutom hänvisas i sistnämnda paragraf till vad särskilt finnes stadgat angående landsfiskals skyldighet att verkställa inventering hos exekutionsbiträden och hos vissa polismän. I § 20 åläggas landsfiskal att i avseende å redovisning av de medel han i tjänsten omhänderhar ställa sig till noggrann efterrättelse vad därom är stadgat i utsokningslagen, uppbördsreglementet och förordningen om indrivning och redovisning av böter samt dithörande författningar.

De viktigaste av de författningar som innehålla bestämmelser, reglerande landsfiskals åliggande beträffande utsokningsgöromålen, och till vilka i instruktionen sålunda hänvisas, äro — förutom utsokningslagen — lagen den 11 juni 1915 om avbetalningsinköp, lagarna den 14 juni 1917 om införsel i avlöning, pension eller livränta, kungörelsen den 25 november 1927 om

efterlysning av vissa underhållsskyldiga, uppbördsreglementet den 14 december 1917, restindrivningsförordningen den 13 november 1931, förordningen den 14 december 1917 angående indrivning och redovisning av böter ävensom kungörelsen sistnämnda dag om landsfiskals och stadsfogdes dagbok i utsökningsmål samt angående vad vid utsökningslagens tillämpning i vissa andra fall skall iakttagas.

Enligt § 13 landsfiskalsinstruktionen är landsfiskal *allmän åklagare* i alla de fall, där icke åtalsrätten uteslutande tillkommer annan åklagarmyndighet eller särskild åklagare blivit i vederbörlig ordning för visst mål förordnad eller åtalets utförande enligt 4 § 2 mom. instruktionen för landsfogdarna den 24 april 1936 (nr 154) övertagits av landsfogden. Landsfiskals åtalsbehörighet är dessutom inskränkt genom den åtalsbefogenhet som kan tillkomma allmän åklagare i stad eller köping inom landsfiskalsdistriktet. Den bestämmes närmare genom reglerna om den åtalsbehörighet som tillkommer den överordnade åklagaren, landsfogden. Enligt 4 § 1 mom. landsfogdeinstruktionen åligger det sålunda landsfogden att vid allmänna underrätterna inom länet ävensom vid fullföljd i hovrätt och, med den inskränkning som av stadgandet i 30 kap. 6 § 3 mom. rättegångsbalken föranledes, hos Kungl. Maj:t utföra åtal för de i vissa, i paragrafen omnämnda lagrum i allmänna strafflagen omförmälda brott. Den av dessa bestämmelser följande åtalsbehörigheten för landsfiskal kan emellertid såväl utvidgas som inskränkas. Är beträffande visst mål, däri fråga är om brott av nyss omförmäلت slag, åklagaruppgiften uppenbarligen att anse såsom mindre krävande, må landsfogden nämligen förordna vederbörande distriktsåklagare eller också behörig landsfogdeassistent att på eget ansvar fullgöra vad på landsfogden ankommer. Sådant förordnande må jämväl i andra fall kunna av landsfogden efter justitiekanslersämbetets bestämmande meddelas viss distriktsåklagare och behörig landsfogdeassistent beträffande bestämt mål eller tills vidare i fråga om vissa slag av mål. Dylikt förordnande tills vidare i fråga om vissa slag av mål har emellertid hittills icke meddelats någon landsfiskal. Om inskränkning i landsfiskalens åtalsbefogenhet stadgar 4 § 2 mom. landsfogdeinstruktionen, som medgiver landsfogden att anhängiggöra och utföra åtal jämväl för sådana brott som eljest tillhöra distriktsåklagares kompetensområde, då målet kräver mera omfattande utredning eller eljest omständigheterna sådant påkalla.

I de mål som falla inom landsfiskalens kompetensområde är han åklagare såväl i första som i andra instans liksom också i högsta domstolen såsom förklarande, om den tilltalade fullföljt talan dit och landsfiskalen varit åklagare i de lägre instanserna. Ämnar landsfiskal fullfölja talan mot underrätts utslag i tjänstemål, skall han emellertid inom viss tid underrätta landsfogden därom och lämna landsfogden vissa underrättelser om målet. Landsfogden kan nämligen övertaga utförandet av åtalet i hovrätten — liksom också i underrätten — och kan återkalla den av landsfiskalen anhängiggjorda talan. Har landsfiskal kallats till muntligt förhör inför hovrätt i tjänstemål, ankommer det jämlikt 4 § 3 mom. landsfogdeinstruktionen på lands-

fogden att avgöra, huruvida, där åtalet icke övertages av landsfogden, det skall vid förhöret utföras av distriktsåklagaren eller hänvändelse ske till hovrättens advokatfiskal.

Även om ett brott är sådant att det enligt bestämmelserna hör till landsfogdens kompetensområde, har landsfiskalen likväl vissa skyldigheter beträffande detsamma. Han skall nämligen i sådant fall ofördröjligen vidtaga alla för brottets beivrande erforderliga åtgärder och skall tillika skyndsamt underrätta landsfogden om brottet. Samma situation uppkommer om landsfiskalen anhängiggjort åtal för brott men målet därefter finnes vara landsfogdemål; landsfiskalen skall då omedelbart underrätta landsfogden och skall intill dess denne annorledes förordnar fortsätta åtalets utförande.

Landsfiskal har tillerkänts rätt till bistånd från landsfogdens sida med råd och upplysningar såväl vid anhängiggörande och utförande av åtal vid underrätt som vid fullföljd av talan.

Till åklagargöromålen kan även hänföras den befattning landsfiskalen jämlikt strafflagens promulgationsförordning, lagen den 12 maj 1933 om vissa tvångsmedel i brottmål samt åtskilliga andra författningar har med de straffprocessuella tvångsmedlen häktning, kvarhållande, beslag, skingringsförbud samt hus- och kroppsrannsakan.

Ett annat landsfiskal åliggande bestyr, som delvis sammanhänger med landsfiskalens ställning som allmän åklagare, är den i 2 kap. 5 § rättegångsbalken stadgade skyldigheten för landsfiskal att vid tingssammanträden vara närvarande och gå rätten tillhanda i det som hör till landsfiskalens tjänst.

De på landsfiskal ankommande *polisgöromålen* bestå i ordnings- och kriminalpolisgöromål samt övriga polisgöromål.

Kriminalpolisgöromålen stå i det samband med landsfiskalens åklagar-göromål att de liksom dessa hänföra sig till landsfiskalens verksamhet för beivrande av brott. De åtgärder som inbegripas härunder äro av vitt skilda slag såsom handhavande av kriminaltekniska hjälpmedel, hållande av förhör m. m. Även de göromål, som äro hänförliga till landsfiskalens verksamhet för upprätthållande av allmän ordning och säkerhet inom distriktet och sålunda betecknas såsom ordningspolisgöromål, äro av växlande art. En viktig grupp hithörande göromål utgöra de som hänföra sig till landsfiskalens verksamhet för ordnandet och övervakandet av trafiken.

Vilka göromål som skola betecknas såsom »övriga polisgöromål» är, i avsaknad av en fast terminologi på dessa områden, svårt att exakt ange. Landsfiskalsinstruktionen innehåller i 9 § en uppräknig av åtskilliga åligganden som tillkomma landsfiskal. Enligt denna paragraf åligger det sålunda landsfiskal att övervaka efterlevnaden av vad i lag eller författning närmare är stadgat angående:

- 1) rikets vapen och flagga;
- 2) justering eller omjustering av mättnings- och vägningsredskap;
- 3) vägväsendet, bredden av hjulringar å arbetsådon å landet, automobiltrafik, skjutsväsendet, varningsmärken och säkerhetsanordningar vid korsningar i samma plan mellan järnväg och väg ävensom hotell- och pensionsrörelse;

- 4) tillsyn å fartyg;
- 5) byggande i vatten och hushållningen med vatten, öppenhållande av farled m. m. ävensom allmän flottleds inrättande och begagnande;
- 6) jakt och fiske;
- 7) förekommande och släckning av skogseld;
- 8) tillsyn över utläningar;
- 9) tillsyn över och behandling av bettlare, lösdrivare och alkoholister;
- 10) arbetarskydd, försäkring för olycksfall i arbete samt kommissionärer för anskaffande av arbetsanställning ävensom utvandragerter;
- 11) allmän hälsovård samt åtgärder mot smittosamma sjukdomar bland människor eller husdjur;
- 12) tillverkning och försäljning av rusdrycker samt försäljning av tillagade alkoholfria drycker och svagdricka;
- 13) kontroll å tillverkningen av margarin och margarinost ävensom konster samt å handeln därmed;
- 14) förvaring och försäljning av giftiga ämnen;
- 15) tillverkning, förvaring och transport av explosiva varor och eldfarliga oljor samt handel därmed;
- 16) idkande av handel eller annat näringsyrke i allmänhet ävensom införskaffande av statistiska uppgifter rörande näringarna;
- 17) pantlånerörelse och lotterier;
- 18) elektriska ledningar för belysning eller kraftöverföring samt elektrisk anläggning för telegrafering och telefonering utan tråd; samt
- 19) fredande av forntida minnesmärken och av naturminnesmärken ävensom fornsaksfynds hembjudande åt staten.

Antalet av de författningar, som beröras av denna uppräknings, är synnerligen stort. En av de sakkunniga uppgjord förteckning, som dock långt ifrån är fullständig, upptager mellan 130 och 140 sådana författningar. I åtskilliga av dessa stadgas för allmänheten, idkare av viss näring etc. skyldighet att något göra eller underlåta; brott mot stadgandet har vanligen kriminaliserats och lagts under allmänt åtal. Sätillvida höra alltså landsfiskalens åligganden enligt författningarna till åklagargöromålen. Emellertid giva åtskilliga av författningarna därutöver föreskrifter om åligganden för landsfiskalen som måste hänföras till »övriga polisgöromål». Till arten äro dessa göromål av de mest skilda slag: undersökningar, besiktningar, mottagande och avsändande av anmälningar om olika förhållanden, förande av förteckningar, handräckningar m. m.

Emellertid äro landsfiskalernas åligganden icke uttömmande angivna genom uppräknandet av de göromål, som äro att hänföra till de nämnda tre grupperna polis-, åklagar- och utsokningsgöromål. Liksom länsstyrelsen är den allmänt administrativa myndigheten i länet har landsfiskalen samma ställning som allmänt administrativt organ i sitt distrikt, underordnad länsstyrelsen. I denna sin egenskap anlitas landsfiskalen av länsstyrelsen för yttranden angående förhållanden och spörsmål som beröra landsfiskalsdistriktet, utredningar, införskaffande av uppgifter, förande av talan för det

allmänna i rättegångar, vid syner och andra förrättningar m. m. På motsvarande sätt anlitas landsfiskal även av åtskilliga andra myndigheter, vilka i de för dem utfärdade instruktionerna eller eljest medgivits rätt att för olika ändamål anlita landsfiskalen ('kronobetjänt'). I sin nyssnämnda egenkap av allmänt administrativt organ har landsfiskalen även åtskilliga åligganden, som äro självständiga och alltså icke beroende av förordnanden av länsstyrelse eller annan myndighet. Bland dessa åligganden må här nämnas: utbetalande av belöningar för dödande av vissa skadedjur och av ersättningar till vittnen i brottmål, till rättegångsbiträden åt häktade m. fl., bevakande av kronans rätt i konkurser, införskaffande av åtskilliga statistiska uppgifter, mottagande av avhandlingar om lösöre köp, verkställande av växel- och checkprotester, förrättande av borgerlig vigsel m. m.

Slutligen må nämnas, att landsfiskal har åtskilliga åligganden i avseende å försvarsväsendet, samt att landsfiskal på senaste tid erhållit nya uppgifter inom ett försvarsväsendet närliggande område, nämligen det civila luftskyddet.

En av de sakkunniga på grundval av uppgifter som landsfiskalerna själva lämnat verkställd undersökning, huru landsfiskalernas arbetsbördor år 1937 fördelat sig på de olika arbetsuppgifterna, utvisar, att ordnings- och kriminalpolisgöromålen samt åklagargöromålen i genomsnitt utgjort 35 procent, göromålen såsom utmätningsmän (med undantag av indrivningsverksamheten) 9 procent, indrivningsverksamheten 33 procent samt övriga göromål 23 procent av den sammanlagda arbetsbördan.

Landsfiskals avlöningsförmåner utgöres av lön 2,000 kronor, tjänstgöringspenningar 1,000 kronor, förvaltningsbidrag 500 kronor samt två ålders-tillägg, vardera å 400 kronor, efter respektive 5 och 10 års tjänstgöring. Till landsfiskalerna i Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län utgå ortstillägg med 200 kronor. Härtill kommer tillfällig löneförbättring, uppdelad i lön och tjänstgöringspenningar, med 750 kronor i samtliga distrikt utom Gällivare och Kiruna, där löneförbättringen utgår med 900 kronor. Å de landsfiskal sålunda tillkommande löneförmånerna utgår dyrtidstillägg enligt de bestämmelser, som i sådant hänseende gälla i fråga om befattningshavare vid i lönehänseende oreglerade verk.

I ett tiotal landsfiskalsdistrikt finnas *boställen*, av vilka landsfiskalerna åtnjuta förmån. Boställsförmånen inverkar likväl icke på avlöningens belopp, när den som regel skall avdragas på den kontanta avlöningen.

Generella bestämmelser saknas om landsfiskals rätt till resekostnads- och traktamentsersättning vid resa i och för tjänsten. Sådan ersättning utgår till landsfiskal endast i de särskilda fall, som angivas i vissa speciella författningar.

Enligt kungörelsen den 24 november 1932 angående vissa ersättningar åt befattningshavare vid polis- och åklagarväsendet m. m. utgår resekostnads-ersättning av statsmedel enligt allmänna resereglementet, då landsfiskal företager tjänsteresa

- 1) efter länsstyrelsens kallelse, till och från länsresidensstaden;
 - 2) för verkställande av undersökning, varom förmäles i 16 § 1. strafflagens promulgationsförordning;
 - 3) för förebyggande av brott eller brottslingars efterspanande och gripande;
 - 4) för annan undersökning eller utredning med anledning av sådan överträdelse av lag eller allmänna stadganden, som utgör föremål för allmän åklagares beivran, eller med anledning av eldsvåda, så framt icke vid resans anträdande bort vara uppenbart, att eldsvådan icke påkallade åtgärd av polismyndighet;
 - 5) för verkställande av beslag eller av kvarstad å tryckt skrift;
 - 6) för inställelse vid ting, där landsfiskalen har att å tjänstens vägnar uppvakta, eller, efter kallelse, vid muntligt förhör inför hovrätt;
 - 7) för inställelse å plats, där händelse, som stör allmän ordning och säkerhet, inträffat eller i följd av förekomna omständigheter kan befaras;
 - 8) för lösdrivares anhållande;
 - 9) för verkställande av vägsyn eller formlig efterbesiktning av väg;
 - 10) för åtgärd, som ankommer på landsfiskal enligt alkoholistlagen eller sinnessjuklagen;
 - 11) för undersökning, som avses i förordningen den 18 juni 1927 om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, i 21 § lagen den 17 juni 1916 om försäkring för olycksfall i arbete eller i kungörelsen den 9 november 1928 angående anmälan om olycksfall i arbete m. m.;
 - 12) för undersökning eller utredning enligt lagen den 14 juni 1918 om fattigvården eller lagen den 6 juni 1924 om samhällets barnavård eller för handräckning enligt någon av nämnda lagar;
 - 13) för verkställande av inventering hos landsfiskalen underställt exekutionsbiträde;
 - 14) för undersökning eller utredning i fråga rörande mantalsskrivning;
 - 15) efter uppdrag av statsmyndighet, för undersökning eller utredning i fråga rörande allmänna arvsfonden;
 - 16) för hämtning av skolpliktigt barn i fall, som avses i § 36 mom. 1 av stadgan den 16 september 1918 för fortsättningsskolan;
 - 17) för förande av talan i sådant mål om förvandling av böter, som i rättens ställe upptages av domaren; eller
 - 18) för åtgärd, som ankommer på landsfiskal i egenskap av luftskyddschef.
- Enligt stadgande i kungörelsen må traktamentsersättning varken under resa eller under förrättning beräknas i annat fall än för sådan inställelse vid hovrätt, som avses i punkten 6), och för sådant fall, som avses i punkten 17). Om ersättningen är vidare stadgat, att den ej skall utgå med mindre väglängden, beräknad på sätt i allmänna resereglementet sägs, utgör minst 3 kilometer. Enligt allmänna resereglementet utgår däremot resekostnadsersättning så snart färden överstiger 1 kilometer. Enligt kungörelsen den 27 juni 1929 med tilläggsbestämmelser till allmänna resereglementet hänföres landsfiskal till rese- och traktamentsklassen II E.

I fråga om landsfiskals rätt till resekostnadsersättning vid utmättningsförrättning m. m. gälla bestämmelserna i förordningen den 12 juli 1878 angående ersättning till förrättningsmän för utmätning i enskilda mål samt till stämningmän m. m. Denna förordning gäller förrättningar för utmätning, försäljning av utmätt lös egendom, kvarstad, vräkning och annan förrättning eller handräckning som avses i utsökningslagen, handräckning enligt lagen om avbetalningsköp, värdering i andra fall än vid utmätning eller handräckning enligt lagen om avbetalningsköp samt besiktning, ävensom delgivning av stämning, domstols, myndighets eller tjänstemans beslut eller kallelse eller annan handling. Enligt 5 § förordningen äro förrättningsman och vittne, därest resa erfordras för verkställande av förrättning å landet eller i stad utom stadens planlagda område, berättigade till ersättning, vardera för skjuts efter en häst, dock att, när flera förrättningar verkställas under samma resa eller på samma dag, skjutsersättningen skall fördelas mellan samtliga förrättningarna i förhållande till förrättningsställets avstånd från förrättningsmannens och vittnets hemvist. Äger förrättning för delgivning av stämning m. m. rum inom stads planlagda område, är förrättningsmannen berättigad till ersättning för därav föranledd färd med järnväg, fartyg, spårväg och omnibus.

Genom kungörelse den 21 december 1933 har Kungl. Maj:t förordnat, att skjutsersättning enligt 5 § i 1878 års förordning skall från och med den 1 januari 1934 tillsvidare beräknas efter 35 öre per kilometer.

Enligt 3 § 3 mom. i nyssnämnda kungörelse den 24 november 1932 åtnjuter landsfiskal ersättning av statsmedel för särskild utgift, som han utöver kostnader för eget behov måst vidkännas för behörigt verkställande av sådan undersökning, utredning eller åtgärd i övrigt, för vilken han, därest resa erfordras för densamma, är berättigad till resekostnadsersättning enligt stadgandena i kungörelsen.

Landsfiskal är jämlikt bestämmelse i § 25 landsfiskalsinstruktionen pliktig att hava rikstelefonförbindelse anordnad till sin tjänstelokal så ock, om länsstyrelsen därom förordnar, till sin bostad. För sådan rikstelefonförbindelse äger landsfiskalen jämlikt 6 § i 1932 års kungörelse att av statsmedel undfå ersättning för inträdesavgift och, i förekommande fall, flyttningsavgift ävensom för abonnemangsavgift samt för hyresavgift för ledning, som anlägges och underhålls av telegrafverket men enligt gällande bestämmelser skall bekostas av abonnent. Ersättning som nu sagts må ej utgå för mer än en telefonförbindelse till tjänstelokalen och en sådan till bostaden. Har landsfiskal haft särskild utgift för telefonsamtal eller telegram i tjänsteärende, är han enligt 8 § i kungörelsen berättigad att av statsmedel åtnjuta ersättning för vad han visar sig därför hava utgivit.

Förutom den fasta avlöningen hava landsfiskalerna vissa sportelinkomster. De viktigaste av dessa sportler äro expeditionslösen, andelar i böter och beslagtagna egendom, provisioner å indrivna utskylder, växel- och checkprotestavgifter, ersättningar för utmättningsförrättningar och övriga förrättningar i s. k. enskilda mål ävensom arvoden för vissa besiktningar m. m.

Lösenavgifterna äro reglerade i förordningen den 7 december 1883 angående expeditionslösen. För de flesta landsfiskalerna äro inkomsterna av lösen helt obetydliga.

Bötes- och beslagarandelar hava tidigare spelat större roll för landsfiskalerna ur inkomstsynpunkt än nu är förhållandet. Detta beror dels på att i nyare författningar dylika andelar tämligen allmänt icke tillerkänts åklagare, dels ock på att genom lagen den 10 februari 1933 om ändrade bestämmelser i vissa fall rörande fördelning av böter m. m. en generell maximering om 500 kronor stadgats. Enligt en av de sakkunniga verkställd undersökning hade år 1937 inkomsterna av bötes- och beslagarandelar uppgått för 206 landsfiskaler till högst 100 kronor, för 115 landsfiskaler till mellan 100 och 200 kronor och för 78 till mellan 200 och 300 kronor medan 35 landsfiskaler haft en dylik inkomst av över 500 kronor. Det högsta beloppet hade varit 2,035 kronor. I genomsnitt per distrikt hade inkomsten utgjort 180 kronor.

Bestämmelser om *indrivningsprovision* finnas beträffande kronoutskylder i uppbördsreglementet den 14 december 1917 och beträffande kommunalutskylder i kommunallagarna. Enligt 12 § restindrivningsförordningen den 13 november 1931 äger den utmättningsman, inom vars distrikt restförda krono- och kommunalutskylder uttagits, att åtnjuta ersättning med stadgad indrivningsavgift, dock att när utmättningsman i eller för indrivningen anlitat exekutionsbiträde, denne må uppbära hälften av indrivningsavgiften för medel, med vilkas indrivande han sålunda tagit befattning. Inkomsterna av indrivningsprovisionen utgöra landsfiskalernas viktigaste sportelinkomster. De uppgingo år 1937 enligt de sakkunnigas undersökning i 51 distrikt till högst 300 kronor, i 93 distrikt till mellan 300 och 500 kronor, i 193 distrikt till mellan 500 och 1,000 kronor, i 101 distrikt till mellan 1,000 och 2,000 kronor, i 25 distrikt till mellan 2,000 och 3,000 kronor, i 13 distrikt till mellan 3,000 och 5,000 kronor, i 9 distrikt till mellan 5,000 och 8,000 kronor samt i 4 distrikt till mer än sistnämnda belopp. Högsta förekommande provisionsinkomsten var 10,615 kronor; i genomsnitt per distrikt utgjorde den 1,047 kronor.

Bland sportelinkomsterna märkas vidare växel- och checkprotestavgifter, arvoden för utmätningar m. fl. exekutiva förrättningar samt för delgivning av stämning m. m. ävensom arvoden för olika besiktningar, för plombering och märkning av vilt, för infordrande av felande prästbetyg och mantalsuppgifter samt för vissa utredningar m. m. Inkomsterna av nu nämnda sportler fördela sig ganska ojämnt på de olika distrikten; för de flesta landsfiskaler äro de av mindre betydelse.

Landsfiskalernas sammanlagda sportelinkomst utgjorde år 1937 786,017 kronor, fördelade sig på de skilda distrikten på följande sätt: i 44 distrikt utgjorde den högst 500 kronor, i 148 distrikt mellan 500 och 1,000 kronor, i 194 distrikt mellan 1,000 och 2,000 kronor, i 60 distrikt mellan 2,000 och 3,000 kronor, i 16 distrikt mellan 3,000 och 4,000 kronor, i 15 distrikt mellan 4,000 och 6,000 kronor samt i 12 distrikt mer än sistnämnda belopp. Högsta

sportelinkomsten utgjorde 11,674 kronor och genomsnittsinkomsten per distrikt 1,539 kronor.

Enär landsfiskalstjänsterna i lönehänseende äro oreglerade, gäller för landsfiskalerna intet förbud i fråga om bisysslor. Rätten att bedriva privat verksamhet har sedan gammalt utnyttjats av landsfiskalerna och före dem länsmännen. Uppenbart är att landsfiskalerna, delvis tack vare sin tjänsteställning men även på grund av det med landsfiskalstjänsten förenade arbetets natur samt landsfiskalernas mångsidiga erfarenhet och inblick på skilda verksamhetsområden, varit väl skickade att bestrida allmänna och enskilda uppdrag av skilda slag som anförtrots dem. Långt ifrån alla landsfiskaler hava emellertid bedrivit privatverksamhet i större utsträckning. Ett icke ringa antal har, antingen på grund av att tjänstegöromålen tagit all tid i anspråk eller av andra skäl, överhuvud icke haft några bisysslor. Antalet landsfiskaler, som icke bedrivit privatverksamhet vid sidan om tjänsten, torde under de senare åren hava ökats, delvis beroende på advokatväsendets utveckling. Landsfiskalernas privatverksamhet har nämligen, av naturliga skäl, till stor del bestått i sådan verksamhet som kan benämnas advokatverksamhet. Åtskilliga landsfiskaler — liksom andra åklagare — bedriva sålunda, antingen ensamma eller i kompanjonskap med annan, yrkesmässig advokatverksamhet. Enligt en år 1937 verkställd utredning annonserade nämnda år 112 landsfiskaler och 46 stadsfiskaler i tidningar samt handels- och adresskalendrars eller dylikt att de bedrevo advokatverksamhet.

I ett hänseende har emellertid ansetts föreligga en inskränkning i den eljest rådande friheten för landsfiskal att åtaga sig privata uppdrag. Denna inskränkning gäller uppträdande såsom fullmäktig för eller biträde åt part i rättegång. Den uppfattningen har sålunda brukat hävdas, att även om det ej under alla förhållanden måste anses stridande mot en allmän åklagares tjänsteplikt, det likväl ej vore lämpligt och överensstämmande med god ordning, att denne uppträdde vare sig såsom rättegångsombud eller biträde åt en person som åtalats för brott, låt vara att detta blivit begånget utanför åklagarens distrikt. Detta till synes självklara förhållande har icke alltid respekterats, vilket föranlett flera länsstyrelser att tid efter annan utfärda anvisningar om vad landsfiskal i denna del har att iakttaga.

I fråga om storleken av de inkomster landsfiskalerna berett sig genom enskilt arbete utom tjänsten föreligga inga uppgifter för de senare åren.

Det till landsfiskalerna utgående förvaltningsbidraget torde ursprungligen hava varit avsett för täckande av utgifterna för erforderliga skrivmaterialier, kontorsutensilier och dylikt, däremot icke för t. ex. lokal och tjänstebiträden. Så länge landsfiskalerna ännu bebodde boställen, kunde givetvis icke uppkomma några särskilda kostnader för lokalhyra. Härutinnan inträdde så småningom en genomgripande förändring, sedan landsfiskalerna i allt större utsträckning måst hyra särskild tjänstelokal eller anordna särskild tjänstelokal i samband med förhyrd bostad eller i landsfiskalen själv tillhörigt hus. Då landsfiskalstjänsterna inrättats såsom enmanstjänster och då man vid organisationens tillkomst till och med ansett, att landsfiskalerna i åtskilliga

fall icke komme att vara fullt sysselsatta av sin tjänst, är det uppenbart att frågan om bidrag till landsfiskalerna för skrivhjälp och övrig hjälp för tjänstegöromålen bestridande då icke kunnat uppkomma. Denna fråga har aktualiserats först sedan landsfiskalerna blivit i huvudsak helt upptagna av tjänsten samt i ett större antal fall även måst anställa tjänstebiträden.

Enligt de sakkunnigas utredning utgjorde landsfiskalernas genomsnittliga utgifter för tjänstelokal år 1937 704 kronor, utgifterna för tjänstebiträden 944 kronor samt övriga utgifter i tjänsten 728 kronor, därav 144 kronor utgjorde icke ersatta kostnader för tjänsteresor. Sammanlagda utgifterna i tjänsten utgjorde år 1937 sålunda genomsnittligen 2,377. För 47 landsfiskaler uppgingo de till högst 1,000 kronor, för 146 till mellan 1,000 och 2,000 kronor, för 172 till mellan 2,000 och 3,000 kronor, för 80 till mellan 3,000 och 4,000 kronor, för 32 till mellan 4,000 och 6,000 kronor samt för 11 till högre belopp. Högsta beloppet var 7,842 kronor.

Landsfiskalernas tjänstebiträden. Landsfiskalsaspiranterna.

Som av det ovan anförda framgår beräknade man vid fastställandet av landsfiskalernas förvaltningsbidrag icke att med detta skulle bestridas några egentliga biträdeskostnader. Detta innebar emellertid icke att landsfiskalerna skötte sina tjänster utan hjälp av biträden. Redan vid landsfiskalsorganisationens tillkomst hade sålunda åtskilliga landsfiskaler ett eller flera biträden anställda på sina kontor. Dessa biträden voro privat anställda av landsfiskalen och, i den mån de uppburo någon lön, helt avlönade av denne. En stor grupp av dessa biträden utgjorde de som förberedde sig för landsfiskalstjänst genom tjänstgöring på landsfiskalskontor. Dessa uppburo ofta icke någon lön; ofta hade de dock fritt vivre hos landsfiskalen. Nu nämnda biträden voro emellertid icke uteslutande att betrakta såsom tjänstebiträden. På grund av den för landsfiskalerna rådande friheten att vid sidan av tjänsten bedriva privat verksamhet voro åtskilliga landsfiskalsbiträden helt eller delvis sysselsatta i dylik av landsfiskal vid sidan av tjänsten bedriven verksamhet. Genom att biträdena på detta sätt även sysselsatts med arbete, som icke ålegat landsfiskalen i tjänsten, har det icke varit möjligt att angiva det exakta antalet av landsfiskalernas *tjänstebiträden*. I åtskilliga fall då endast ett biträde funnits anställt hos landsfiskal torde detta hava varit att anse såsom biträde dels i tjänsten, dels i privat verksamhet.

Dessa förhållanden hava i stort sett förblivit bestående med den skillnaden att antalet biträden undergått en successiv ökning. Dessutom har en ny kategori biträden tillkommit nämligen *landsfiskalsassistenterna* (extra landsfiskaler, biträdande landsfiskaler). Dessa äro att betrakta såsom uteslutande tjänstebiträden. Antalet dylika biträden utgör ungefär 160. Av dessa äro emellertid några icke helt avlönade av statsmedel.

Närmare föreskrifter om landsfiskalsassistenternas avlöning äro meddelade i det regleringsbrev varigenom biträdesanslaget fördelats. Det normala arvudet är beräknat till 2,400 kronor per år, vartill kunna komma två ålders-tillägg, vartdera å 300 kronor efter 3 respektive 6 års tjänstgöring. Dyrtids-

tillägg utgår efter de grunder, som gälla för statens i lönehänseende oreglerade verk. Assistent må under tid som av landsfogden efter landsfiskalens hörande bestämmas åtnjuta årlig semester under två veckor. Villkor för åtnjutande av denna förmån är dock att det kan ske utan hinder för göromålens behöriga gång samt utan extra kostnad för statsverket. Utan länsstyrelsens tillstånd må befattningshavare som är helt statsavlönad ej åtaga sig avlönat enskilt uppdrag eller biträda landsfiskalen med göromål utom tjänsten.

Enligt § 28 landsfiskalsinstruktionen åligger det länsstyrelse som förordnar extra landsfiskal att tillika fördela göromålen mellan denne och landsfiskalen. För denna fördelning äro inga andra riktlinjer meddelade i instruktionen än att extra landsfiskal icke med mindre synnerliga skäl därtill äro må tilldelas den landsfiskal tillkommande häktningsrätten eller anförtros den befattning med frågor om kvarhållande av för brott misstänkta personer eller om beslag, skingringsförbud samt hus- och kroppsrensningen, som tillkommer landsfiskal. I gällande regleringsbrev har föreskrivits, att vid den i 28 § landsfiskalsinstruktionen avsedda fördelningen av göromålen mellan landsfiskal och extra landsfiskal bör iakttagas, att i görligaste mån landsfiskalen förbehålles tjänstgöring såsom allmän åklagare samt fullgörande av mera kvalificerade tjänstegöromål i övrigt.

Antalet *övriga tjänstbiträden* hos landsfiskalerna uppgick år 1937 enligt uppgifter som de sakkunniga infordrat till ungefär 400. Dessa uppgifter äro emellertid långt ifrån exakta. De infordrade uppgifterna avsågo visserligen endast tjänstbiträden, men det läres icke hava kunnat undgås, att i åtskilliga fall biträden, som icke helt varit att anse såsom biträden i tjänsten medräknats. I några fall hava även familjemedlemmar, som endast vissa tider biträtt i göromålen, medtagits i uppgifterna. Av biträdena voro hälften manliga och hälften kvinnliga. Under tiden efter 1933, som är det första år, för vilket närmare uppgifter föreligga om biträdena, har antalet kvinnliga biträden varit i ständigt stigande och antalet manliga i sjunkande.

De flesta av de å landsfiskalskontoren tjänstgörande manliga tjänstbiträdena — vare sig dessa äro extra eller biträdande landsfiskaler, landsfiskalsassistenter eller kontorsbiträden — äro *aspiranter å landsfiskalstjänst*. Även vissa tjänstemän i länsstyrelserna samt ett antal fjärdingsmän m. fl. äro att anse såsom landsfiskalsaspiranter. Antalet landsfiskalsaspiranter utgjorde den 1 mars 1938 — den senaste tidpunkt, för vilken exakta uppgifter föreligga — 394. Aspiranternas tjänstetid vid landsstaten, polistjänstgöring icke medräknad, utgjorde för 40 aspiranter högst 3 år, för 47 mellan 3 och 6 år, för 38 mellan 6 och 8 år, för 71 mellan 8 och 10 år, för 75 mellan 10 och 12 år samt för 123 över 12 år. Av aspiranterna hade 2 avlagt juris kandidatexamen, 61 kansliexamen och 255 landsfiskalsexamen.

Köpingsåklagarna.

Enligt föreskrift i de av Kungl. Maj:t utfärdade köpingsbrevens skola i vissa köpingar finnas polisuppsyningsmän som hava att ej mindre fullgöra

polisverksamhet i enlighet med vad därom stadgas i gällande bestämmelser angående polisväsendet än även åtala i köpingarna timade brott och förseelser av den art att allmän åklagare äger beivra dem.

För närvarande finnas sådana polisuppsyningsmän — köpingsåklagare — i 24 köpingar. Två köpingar hava gemensam köpingsåklagare. I fyra andra köpingar innehaves köpingsåklagartjänsten av landsfiskalen i det landsfiskalsdistrikt, inom vilket köpingen är belägen. Enligt beslut av vederbörande länsstyrelse hava några köpingsåklagare titeln poliskommissarie.

Köpingsåklagartjänst har icke inrättats i de sedan 1925 bildade köpingarna. I cirkulär till länsstyrelserna den 19 juli 1935 har Kungl. Maj:t förordnat, att, tills vidare och intill dess annorlunda föreskrives, åtgärder icke må vidtagas för återbesättande med ordinarie innehavare av ledig befattning såsom särskild åklagare i köping eller annan ort å landet med mindre Kungl. Maj:t därtill lämnar tillstånd.

I regel äro köpingsåklagarna såsom polismän underställda vederbörande landsfiskal. Beträffande vissa köpingar har emellertid Kungl. Maj:t förordnat, att poliskommissarien skall hava inseedet över polisväsendet i köpingen och chefskapet över där anställd personal, att — med den inskränkning som följer av att poliskommissarien ej äger häktningsrätt — å honom skall tillämpas vad landsfiskalsinstruktionen innehåller angående landsfiskals polisverksamhet, att landsfiskalen i det distrikt, dit ifrågasvarande köping hör, icke skall äga att taga befattning med polisväsendet därstädes samt att chefskapet över ifrågasvarande poliskommissarie skall utövas av landsfogden. Jämväl beträffande övriga köpingsåklagare är landsfiskals chefskap i viss mån begränsat.

Av köpingsåklagarna hava åtta av vederbörande länsstyrelse erhållit förordnande jämlikt 1 kap. 3 § utsökningslagen att tillika vara utmätningmän.

Större delen av köpingsåklagarna har avlagt landsfiskalsexamen (länsmansexamen) och sålunda fullgjort vad som erfordras för behörighet till landsfiskalsbefattning.

Köpingsåklagarna äro kommunala tjänstemän. De förordnas av länsstyrelsen samt avlönas av vederbörande köping. I en del fall hava de utöver lönen vissa sportelinkomster, i genomsnitt icke överstigande 500 kronor.

Stadsfiskalerna.¹⁾

I stad bestridas de åklagaruppgifter, vilka icke ankomma på högre eller särskilt förordnad åklagare, av stadsfiskal.

Genom landsfogdereformen och i samband med denna genomförda partiella reformer har stadsfiskalsorganisationen erhållit en större enhetlighet än den tidigare haft. Enligt 1 § 1 mom. instruktionen den 24 maj 1918 för stadsfiskalerna, sådant detta moment numera lyder, är stadsfiskal underställd landsfogden i länet samt står under justitiekanslersämbetets tillsyn och inseedet.

¹⁾ I den här lämnade redogörelsen har stadsfiskalsorganisationen i Stockholm, vilken icke varit föremål för de sakkunnigas utredning, lämnats åsido.

Justitiekanslersämbetet är högsta chefsmyndighet för stadsfiskalerna. Stadsfiskal tillsättes genom förordnande av justitiekanslersämbetet, som jämväl beslutar i frågor om längre tjänstledighet för stadsfiskal än under högst två månader varje år. Kortare ledigheter kunna beviljas av länsstyrelsen. Den disciplinära bestraffningsrätten över stadsfiskal tillkommer justitiekanslersämbetet. Länsstyrelsen är såsom högsta polismyndighet i länet chefsmyndighet över stadsfiskalen i den mån denne är befattningshavare vid polisväsendet. Stadsfiskalens närmaste förman är landsfogden. I de städer, som jämlikt särskilda bestämmelser äro undantagna från området för landsfogdens polisverksamhet, träder härvid den lokala polismyndigheten, d. v. s. borgmästaren eller annan ledamot av magistraten, i landsfogdens ställe.

I samband med tillsättandet av 1935 års distriktsåklagarutredning föreskrev Kungl. Maj:t i brev till justitiekanslersämbetet den 15 juni 1935, att tills vidare och intill dess annorlunda föreskrevs åtgärder icke finge vidtagas för återbesättande av lediga stadsfiskalsbefattningar med mindre Kungl. Maj:t därtill lämnade tillstånd. Dylikt tillstånd har i ett par fall meddelats av Kungl. Maj:t. Vid innevarande års början voro av 114 stadsfiskalsbefattningar (stadsfiskalstjänsterna i de tre största städerna frånräknade) 80 besatta med ordinarie innehavare. Vid samma tid uppehölls 29 stadsfiskalsbefattningar på förordnande medan 5 voro vakanta.

Om fordringarna för behörighet till stadsfiskalstjänst saknas enhetliga bestämmelser. I vissa fall är i den för stadsfiskalstjänsten fastställda lönestaten föreskrivet, att stadsfiskalen skall vara rättsbildad. I åtskilliga städer, för vilka sådan föreskrift saknas, är likväl den nuvarande innehavaren av stadsfiskalstjänsten rättsbildad. För närvarande utgör antalet stadsfiskaler eller t. f. stadsfiskaler som avlagt juris kandidatexamen ungefär 50. De flesta av dessa hava även förvärvat s. k. tingsmeriter. Ett fyrtiotal hava avlagt landsfiskals-, kronolänsmans- eller krigsfiskalsexamen samt ett mindre antal kansliexamen. Övriga hava huvudsakligen endast polisutbildning.

Stadsfiskals arbetsuppgifter äro i huvudsak angivna i stadsfiskalsinstruktionen. I samtliga städer är stadsfiskalen allmän åklagare; i de flesta städerna har han dessutom viss befattning med polisväsendet, antingen såsom polisbefäl eller såsom polischef i staden. I § 6 av instruktionen äro vissa på stadsfiskal ankommande göromål uppräknade, vilka delvis äro att hänföra till polisgöromål men som åvila honom vare sig han i övrigt har att taga befattning med polisväsendet i staden eller icke. Enligt samma paragraf åligger det stadsfiskal att iakttaga och fullgöra de plikter, som i andra fall än de i paragrafen angivna tillkomma stadsfiskal till följd av föreskrifter i lag eller författningar eller av Kungl. Maj:t fastställda särskilda stadganden för den stad, där stadsfiskalen är anställd. De uppgifter som ankomma på stadsfiskal utöver åklagar- och polisgöromålen kunna alltså på grund av särskilda föreskrifter vara av växlande art i olika städer. Även om stadsfiskal icke i övrigt har befattning med polisväsendet äger han jäm-

likt 7 § instruktionen att av stads- och polisbetjante erhålla all den handräckning, som för utförande av stadsfiskalens tjänsteåligganden är erforderlig.

I fråga om stadsfiskalernas *åtalsbefogenhet* bestod före landsfogdereformens genomförande den skillnaden mellan stadsfiskal i magistratsstad och stadsfiskal i fögderistad, att den förres åtalsrätt icke var underkastad någon begränsning, medan den senare hade sin åtalsrätt begränsad av landsfogdens på samma sätt som landsfiskalerna. Numera råder i denna del full likställighet mellan stadsfiskalerna i de båda kategorierna av städer: beträffande samtliga stadsfiskaler gäller, att deras åtalsbefogenhet är i förhållande till landsfogdes motsvarande befogenhet bestämd på samma sätt som landsfiskalernas. Sätillvida råder dock i praktiken en olikhet, som beträffande vissa stadsfiskaler åtalsbefogenheten utvidgats med tillämpning av stadgandet i 4 § 1 mom. 2 stycket i landsfogdeinstruktionen att förordnande att på eget ansvar fullgöra vad på landsfogden ankommer kan av landsfogden efter justitiekanslersämbetets bestämmande meddelas viss distriktsåklagare tills vidare i fråga om vissa slag av mål. I övrigt må i fråga om stadsfiskals göromål såsom allmän åklagare hänvisas till den ovan lämnade framställningen av landsfiskalernas åklagargöromål.

I fråga om stadsfiskals *polisverksamhet* må till en början framhållas, att polischefskapet i städerna icke är organiserat efter enhetliga linjer. I magistratsstad tillkommer polischefskapet polismästare, där sådan finnes, samt eljest som regel borgmästaren eller den ledamot av magistraten, som förestår polisväsendet i staden. I fögderistad är kommunalborgmästaren i regel polischef. Emellertid har genom kungörelsen den 15 december 1939 angående chefskapet över befattningshavare vid polisväsendet i vissa städer förordnats, att chefskapet över befattningshavare vid polisväsendet skall i 49 städer, därav 40 magistratsstäder och 9 fögderistäder, tillkomma stadsfiskalen.

Polismästarstäderna äro till antalet 17, nämligen — förutom Stockholm — Uppsala, Eskilstuna, Linköping, Norrköping, Jönköping, Karlskrona, Malmö, Lund, Hälsingborg, Halmstad, Göteborg, Borås, Karlstad, Örebro, Västerås och Gävle. I åtta av dem, nämligen Uppsala, Eskilstuna, Linköping, Jönköping, Borås, Karlstad, Örebro och Västerås äro polismästar- och stadsfiskalstjänsterna förenade.

Stadsfiskalen (stadsfiskalen-polismästaren) är sålunda polischef i sammanlagt 57 städer. I flertalet övriga städer har stadsfiskalen annan befattning med polisväsendet, vanligen såsom kommissarie, stundom med verksamheten begränsad till kriminalpolisen. Endast i ett tiotal städer — däribland de tre största — har stadsfiskalen ingen annan befattning med polisväsendet än den som följer av stadgandet i 2 § 1 mom. stadsfiskalsinstruktionen om rätt för stadsfiskal att följa förberedande undersökning angående i staden begånget brott.

Oavsett huruvida polischefskapet i stad utövas av stadsfiskal eller annan befattningshavare, är polischefen i denna sin egenskap underställd landsfogden i länet. Undantag härifrån är gjort beträffande 26 städer, upprä-

nade i kungörelsen den 15 december 1939 om vissa städers undantagande från området för landsfogdens polisverksamhet. Vid landsfogdereformens genomförande avsågs att vissa större städer, vilkas polisväsende erhållit en stark organisation under väl kvalificerad ledning, skulle i polishänseende lyda direkt under vederbörande länsstyrelse utan landsfogden såsom mellanhand. Dessutom har tills vidare från landsfogdens polisverksamhet undantagits ett antal städer, däri ledamot av magistraten är polischef, för att man skulle undgå att ledamot i rådhusrätt, vid vilken landsfogden hade att å tjänstens vägnar föra talan, såsom befattningshavare vid polisväsendet bleve underställd landsfogden. Antalet av de städer, vilka sålunda äro undantagna från området för landsfogdens polisverksamhet, kommer att undan för undan minskas i den mån i dessa städer stadsfiskalen i stället för ledamot av magistraten göres till polischef.

Enligt 5 § stadsfiskalsinstruktionen skall den befattning med säkerhets-, ordnings- och sundhetspolisen, som stadsfiskal hittills på grund av särskilda stadganden eller hävdvunnet bruk må hava utövat, fortfarande åligga honom, intill dess förändrade bestämmelser kunna varda av länsstyrelsen fastställda. Utan hinder av att stadsfiskal i viss stad icke har befattning med polisväsendet därstädes, äger han dock, såsom nyss nämnts, följa förundersökning angående brott.

I fråga om arten av de göromål, vilka i övrigt ankomma på stadsfiskal i egenskap av befattningshavare vid polisväsendet och vilka växla alltefter den omfattning i vilken stadsfiskal har att taga befattning med polisgöromålen, må hänvisas till den tidigare meddelade översikten av landsfiskalernas polisgöromål.

I åtskilliga städer är med stadsfiskalsbefattningen förenad annan kommunal tjänst. Vad polismästarstäderna beträffar har redan nämnts, att i åtta av dem stadsfiskals- och polismästarbefattningarna äro förenade. Även andra kombinationer förekomma. Sålunda är polismästaren rådman i Karlskrona, Lund och Gävle. Av stadsfiskalerna i de 100 icke-polismästarstäderna innehava 35 jämväl annan befattning i stadens tjänst, antingen så att stadsfiskalstjänsten är förenad med befattningen eller så att stadsfiskalen utsetts till innehavare av densamma. I 27 städer är stadsfiskalen stadsfogde eller utmätningsman. Därjämte förekommer det att stadsfiskalen är kronoppbörds-kassör (kronokassör), stadskassör, stadskamrerare eller fastighetsregisterförare. I tre fögderistäder äro kommunalborgmästar- och stadsfiskalstjänsterna förenade.

Stadsfiskalerna äro, ehuru de tillsättas av statlig myndighet och deras uppgifter i huvudsak äro av statlig natur, kommunala tjänstemän och avlönas av städerna. Stadsfullmäktige äga antaga lönestat, vilken för att äga giltighet dock skall underställas Kungl. Maj:ts stadfästelse. Som en följd av dessa förhållanden växla de för stadsfiskalstjänsterna fastställda löneförmanerna avsevärt i de olika städerna. De flesta stadsfiskalerna uppbära fortfarande sportler. De viktigaste sportlerna äro andelar i böter och be-

slagtagen egendom samt — där stadsfiskalen tillika är stadsfogde eller utmätningsman — provision å indrivna restförda utskylder. I ett fåtal fall hava emellertid i samband med löneroglering sportlerna indragits till stadens kassa mot ersättning till stadsfiskalen, eventuellt med en särskild efter sportlernas beräknade genomsnittliga belopp avpassad summa. I detta sammanhang må erinras om lagen den 19 mars 1937 om upphävande av vissa åklagares rätt till andel i böter m. m., däri föreskrives, att vad i lag eller författning finnes stadgat om rätt i vissa fall för åklagare eller annan att i anledning av åtgärd i tjänsten erhålla andel i böter, vite eller skadestånd eller i förbruten egendom, dess värde eller dylikt icke skall utgöra hinder för Konungen att, där av stad avlönad åklagare tillförsäkras skälig fast avlöning, bestämma att rätt till sådan andel icke skall tillkomma åklagaren utan att andelen i stället skall tillfalla stadens kassa.

Enligt uppgifter som de sakkunniga infortrat uppgingo stadsfiskalernas sammanlagda inkomster av stadsfiskalsbefattning samt av annan befattning i stadens tjänst ävensom av sportler år 1937 i 5 städer till högst 2,000 kronor, i 10 städer till mellan 2,000 och 3,000 kronor, i 4 städer till mellan 3,000 och 4,000 kronor, i 21 städer till mellan 4,000 och 6,000 kronor, i 34 städer till mellan 6,000 och 8,000 kronor, i 24 städer till mellan 8,000 och 10,000 kronor, i 8 städer till mellan 10,000 och 12,000 kronor, i 5 städer till mellan 12,000 och 14,000 kronor samt i 3 städer till mellan 16,000 och 18,000 kronor. I några fall utgjorde dessa belopp icke nettobehållningen, enär stadsfiskalen haft att vidkännas utgifter för tjänstebiträde, lokal m. m.

I fråga om stadsfiskals rätt att vid sidan om tjänsten bedriva privat verksamhet må nämnas, att i ett mindre antal städer i samband med löneroglering för stadsfiskalstjänsten införts bestämmelser om inskränkning i denna rätt av i huvudsak samma innehåll som de i 37 § landsfogdeinstruktionen meddelade.

Liksom i fråga om löneförmånerna råder även stor oenhetlighet i fråga om stadsfiskals skyldighet att vid viss ålder avgå från tjänsten, hans rätt till egen- och familjepension m. m. I vissa städer finnes sålunda för nuvarande tjänsteinnehavaren icke någon viss pensionsålder bestämd.

Tidigare reformförslag.

{Den nuvarande landsfiskalsorganisationen — ehuru icke mera än ungefär tjugu år gammal — har redan varit föremål för åtskilliga reformförslag. Några av dessa förslag hava även berört stadsfiskalsorganisationen. De reformförslag som framförts i fråga om stadsfiskalstjänsterna hava emellertid — med undantag för processkommissionens förslag till en helt ny åklagarorganisation — varit av mindre genomgripande art.

Redan vid beslutet om landsfiskalsorganisationen framhölls, att den lämnade rum för erinringar såsom varande för vidlyftig och ojämn. Sålunda hemställde 1917 års riksdag i skrivelse (nr 216), att Kungl. Maj:t ville verkställa utredning, huruvida och i vad mån en roglering av distrikten, syftande till en minskning i dessas antal, utan olägenhet kunde efter hand genomföras,

samt att, därest utredningen därtill föranledde, inkomma till riksdagen med förslag i ämnet. Med anledning härav skedde, efter utredningar genom länsstyrelserna, vissa jämkningar i distriktsindelningen utan att dock distriktens antal minskades.

Frågan om en reform av såväl landsfiskals- som stadsfiskalsorganisationen upptogs av landshövdingen S. Linnér i en i november 1922 avgiven utredning angående omorganisation av polisväsendet i riket (statens off. utredn. 1922: 49). De av Linnér föreslagna förändringarna inneburo i korthet följande.

Varje län skulle i avseende å polis- och åklagarväsende bilda en enhet med landsfogden som chef under länsstyrelsen. Den närmaste ledningen av polispersonalen i länet skulle tillkomma landsfiskaler på landet, inberäknat vissa städer samt köpingar och municipalsamhällen, samt stadsfiskaler och polismästare i övriga städer. Landsfiskalernas åklagar- och polisverksamhet skulle stärkas genom att redovisningen för restindrivningen förenklades och landsfiskalerna befriades från handräckning för kommunalutskylder. I detta sammanhang diskuterades tanken att dela upp landsfiskaltjänsten i två befattningar, så att vid sidan av landsfiskalerna såsom åklagar- och polistjänstemän anställdes särskilda befattningshavare för att handhava utmätning och restindrivning m. m. Det anfördes att en dylik uppdelning skulle medföra väsentliga fördelar i olika hänseenden. Även vissa nackdelar vore emellertid att vänta därav. Sålunda komme på grund av den låga brottsfrekvensen alltför ringa arbetsbörd att erbjudas åklagaren-polischefen, därest icke dennes distrikt gäves en ganska betydande omfattning. Vid en ökning av distriktets storlek förlorades en ur åklagar- och polissynpunkt viktig fördel med den bestående organisationen, nämligen landsfiskalernas lokal- och personkännedom. Då vidare uppdelningen sannolikt bäst skulle kunna genomföras i samband med en reform av taxerings- och uppborðsväsendet, läte det sig för det dåvarande icke göra att verkställa en väsentlig omorganisation av landsfiskalsinstitutionen.

Linnér övervägde även möjligheten att utan en dylik uppdelning av landsfiskalernas göromål genomföra en reducering av landsfiskalsdistriktens antal.

I åtalshänseende intog Linnérs förslag den ståndpunkten, att landsfogdarna skulle utföra åtal för brott, varå kunde följa högre straff än fängelse i sex månader; med övriga brottmål skulle lands- och stadsfiskalerna taga befattning. Det förutsattes emellertid att stadsfiskalerna i de större städerna skulle i viss utsträckning utföra åtal även för grövre brott. Köpingsåklagarnas åtalsrätt skulle upphöra och stadsfiskalsbefattningarna i de minsta städerna indragas. De återstående stadsfiskalerna skulle vinna statsanställning. I fråga om befattningshavarnas personliga kompetens föreslogs, att stadsfiskalerna i de större städerna skulle vara rättsbildade. Övriga stadsfiskaler liksom landsfiskalerna skulle hava väsentligen samma kompetens som nu fordras för landsfiskalsbefattning.

Den 20 november 1924 avlämnade inom socialdepartementet särskilt tillkallade sakkunniga, 1924 års landsstatslönesakkunniga, förslag till löne-

reglering för landsfogdar och landsfiskaler m. m. (statens off. utredn. 1925: 23). I ändamål att åstadkomma en minskning i antalet landsfiskalsdistrikt med sammanlagt 83 stycken föreslago de sakkunniga olika lättnader i tjänsteåliggandena för ifrågavarande befattningshavare ävensom anställande i vissa distrikt av statsavlönade landsfiskalsbiträden, beviljande i något större distrikt av penningbidrag till anskaffande av tjänstelokal och slutligen tillhållande åt vissa landsfiskaler av räntefria lån för anskaffande av motorfordon och motorbåtar.

I processkommissionens betänkande den 15 december 1926 med förslag till rättegångsväsendets ombildning (statens off. utredn. 1926: 31—33) framlades ett förslag till åklagarväsendets ordnande åsyftande dels en större enhetlighet i organisationens yttre struktur, dels en inre förstärkning av åklagarväsendet. Förslaget utformades närmare i ett av särskilda sakkunniga (de s. k. ekonomisakkunniga) den 29 augusti 1928 avgivet betänkande angående ordnande av vissa ekonomiska och organisatoriska förhållanden vid genomförande av den ifrågasatta rättegångsreformen (statens. off. utredn. 1928: 20). Enligt detta förslag skulle åklagarorganisationen bliva helt omgestaltad. Varje domstolsinstans skulle motsvaras av en särskild kategori åklagare. Vid underrätterna skulle emellertid talan utföras av åklagare av två olika slag, nämligen i svårare brottmål av åklagare med högre kvalifikation (statsåklagare) samt i övriga tjänstemål av åklagare av samma typ som de nuvarande lands- och stadsfiskalerna (underåklagare). Statsåklagarna skulle uteslutande vara åklagare och skulle hava fullständig juridisk utbildning. Underåklagarna skulle däremot tillika vara polistjänstemän och ansågos jämväl kunna tagas i anspråk för andra uppgifter i den mån så kunde ske utan att åklagarverksamheten bleve eftersatt; de skulle icke vara rättsbildade. Gränsen mellan statsåklagarnas och underåklagarnas verksamhetsområden hade processkommissionen bestämt i nära anslutning till vad Linnér i sådant hänseende föreslagit i sin förenämnda utredning.

Ett för landsfiskalsorganisationen betydelsefullt spörsmål, nämligen frågan om skatterestantierna och den därav betingade restindrivningen, berördes i det av 1924 års uppbördssakkunniga den 30 juni 1929 framlagda förslaget till en rationell skatteuppbörd (statens off. utredn. 1929: 17). De sakkunniga yttrade såvitt nu är i fråga bland annat följande:

En omläggning av uppbördsförfarandet enligt de sakkunnigas förslag torde kunna förutsättas medföra en avsevärd begränsning av skatterestantierna. Den föreslagna reformens gynnsamma inverkan på resultatet av skatteuppbörden kommer, enligt de sakkunnigas uppfattning, att medföra betydande lättnader i fråga om landsfiskalernas och övriga utmätningsmäns samt fjärdingsmäns och exekutionsbetjänternas arbetsböda. En stor del av dessa befattningshavares tjänstgöringstid torde för närvarande åtgå för bestyr med indrivning och redovisning av skatterestantier. Minskas efter skatteuppbördsreformens genomförande antalet restförda belopp mera avsevärt, är det uppenbart, att detta förhållande kommer att kraftigt minska behovet av arbetskraft för denna indrivning. Särskilt torde detta bliva fallet i stora industrisamhällen eller inom andra distrikt med ett stort antal löntagare. Det är emellertid förenat

med stora svårigheter att redan nu beräkna omfattningen av arbetsbördans minskning och att på sådana beräkningar grunda förslag till omreglering av landsfiskalsdistrikt eller till minskning av den underordnade exekutionspersonalen. Vad angår landsfiskalerna är att beakta att under senare tid inom åtskilliga distrikt anställts extra landsfiskaler, vilkas avlöning utgår av anslaget till polisväsendet å landsbygden. Minskas den ordinarie landsfiskalens göromål med indrivning av utskylder, kommer han att erhålla ökad tid för övriga tjänstegöromål, särskilt polisärenden. Det ligger sålunda nära till hands att antaga, att den personalminskning, som skulle bli en följd av den minskade omfattningen av indrivningsarbetet, i första hand bör gå ut över de extra landsfiskalerna. I åtskilliga distrikt torde emellertid, även därest den extra personalen minskas, den ordinarie landsfiskalens göromål komma att nedgå så mycket, att genom omregleringen av landsfiskalsdistrikten antalet sådana distrikt kan nedbringas.

¶ Uppbördssakkunniga ansågo sig emellertid icke böra vidare än som skett ingå på frågan om uppbördsreformens återverkningar på landsfiskalerna. Till stöd för detta ståndpunktstagande återopade de sakkunniga *dels* att frågan om en omreglering av landsfiskalsdistrikten redan varit föremål för övervägande av landsstatslönesakkunniga, *dels* att det i samband med frågan om en processreform igångsatts undersökning rörande möjligheterna att uppdelade landsfiskalernas tjänsteåligganden mellan tvenne grupper befattningshavare.

Den av uppbördssakkunniga åsyftade undersökningen hade anförtrotts åt presidenten K. Schlyter samt landsfiskalen E. Ohlin, vilka den 6 december 1930, avlämnade en förberedande utredning angående omorganisation av landsfiskalsbefattningarna m. m. (statens off. utredn. 1930: 31). Det av dessa sakkunniga framlagda förslaget innebar i huvudsak följande:

De nuvarande landsfiskalsgöromålen skulle uppdelas mellan två grupper befattningshavare, benämnda landsfiskaler och häradsfogdar. Landsfiskalerna skulle övertaga de till åklagar- och polisverksamheten hörande göromålen under det att häradsfogdarna skulle taga befattning med utsokningsväsendet, däri inbegripet även indrivning och redovisning av skatter och böter. I fråga om återstående bestyr, huvudsakligen av kameral natur, gjorde de sakkunniga den uppdelning mellan de föreslagna befattningshavarna, vilken av praktiska hänsyn syntes dem mest ändamålsenlig. Utredningsmännen föreslog icke några särskilda lättnader i befattningshavarnas arbete och togo icke heller vid utformandet av den nya organisationen hänsyn vare sig till vad i sådant hänseende föreslagits av landsstatslönesakkunniga eller till de lättnader som enligt uppbördssakkunnigas uttalande skulle följa av ett genomförande av deras förslag. De sakkunniga funno det tydligt att genomförandet av dessa eller andra reformförslag kunde innebära ändrade förutsättningar för bedömande av arbetsbördan, i dessa fall för häradsfogdarna. Fluktuationerna antogs emellertid ej behöva bli större än att de kunde tillbörligen beaktas vid bestämmande av antalet biträden å fogdekontoren. Utredningsmännen förutsatte nämligen att i samband med frågan om landsfiskalernas löneroglering biträdesfrågan funne sin lösning. Vid en uppdelning i landsfiskals- och häradsfogdedistrikt borde man således kunna utgå ifrån att statsavlönade biträden anställdes åtminstone i de större distrikten. Enligt utredningsmännens mening måste större distrikt *med* biträden i princip anses vara att föredraga framför mindre distrikt *utan* biträden. Genom möj-

ligheten att variera antalet biträden vunnas stor elasticitet vid distriktsindelningen, vid vilken geografiska och andra lokala förhållanden i hög grad kunde vinna beaktande. Landsfiskalsdistrikt skulle i regel omfatta en domsaga. Häradsfogdedistrikt borde omfatta ett betydligt mindre område; sammanlagda antalet häradsfogdedistrikt beräknades skola utgöra omkring 300. I fråga om de nordligaste delarna av riket ansågos vissa jämkningar i de föreslagna principerna vara erforderliga. Sålunda skulle i domsagor med särskilt gles befolkning bibehållas flera landsfiskalsdistrikt, exempelvis sammanfallande med tingslag, samt landsfiskalen i sådant distrikt förordnas att jämväl vara häradsfogde i visst häradsfogdedistrikt, vare sig detta sammanföll med landsfiskalsdistriktet eller ej.

Beträffande stadsfiskalerna i fogderistäderna föreslogs, att landsfiskalerna skulle i princip övertaga deras åtalsrätt. I samband med en dylik överflyttning av åtalsbefogenheten skulle stadsfiskalstjänsterna i dessa städer ombildas till poliskommissariebefattningar. Jämväl köpingsåklagarnas åtalsrätt skulle övergå till landsfiskalerna samt förstnämnda befattningshavare bibehållas såsom landsfiskalen underordnade poliskommissarier. I magistratsstäderna skulle som regel åklagarväsende och domstolväsende följas åt; frågan om landsfiskals övertagande av åklagargöromålen i de mindre magistratsstäderna skulle sålunda upptagas först i samband med frågan om dessa städers förenande med landsbygd i judiciellt avseende.

Såsom kompetenskrav för landsfiskalstjänst skulle enligt de sakkunnigas förslag uppställas juris kandidatexamen, genomgående av en kriminalteknisk kurs samt viss tids praktisk tjänstgöring såsom vikarie för landsfiskal eller såsom rättsbildat biträde å landsfiskalskontor, därav någon tid finge utbytas mot tjänstgöring å domarkansli. För häradsfogdekompetens skulle fordras studentexamen, en juridisk kurs eller lägre juridisk examen samt någon tids tjänstgöring å häradsfogdekontor och i länsstyrelse.

Vissa organisatoriska spörsmål rörande landsfiskalstjänsterna upptogs till behandling i det den 11 juli 1931 av 1928 års lönekommitté avlämnade betänkandet med förslag till lönereglering för landsfogdar, lappfogdar och landsfiskaler m. m. (statens off. utredn. 1931: 18). Kommittén föreslog en indragning av sammanlagt 68 landsfiskalsdistrikt, varigenom distriktens antal skulle minska till 421. Denna minskning skulle möjliggöras dels genom vissa lättnader i landsfiskalernas arbetsbörda, i huvudsak i enlighet med landsstatslönesakkunnigas förslag, dels genom anställande av extra ordinarie landsfiskaler och kontorsbiträden såsom tjänstebiträden åt landsfiskalerna samt beviljande av biträdesanslag i vissa fall.

1935 års distriktsåklagarutredning framlade i sin den 24 oktober 1935 avgivna promemoria angående omorganisation av landsfiskals- och stadsfiskalsbefattningarna (statens off. utredn. 1935: 57) ett förslag som, såvitt angår landsfiskalerna, innebar, att dessas nuvarande arbetsuppgifter skulle uppdelas på två befattningshavare, landsfiskal och häradsfogde. Landsfiskalerna skulle bibehållas såsom åklagare samt lokala ordnings- och kriminalpolischefer, under det att utsökningsgöromålen, däri inbegripet även indrivning och redovisning av skatter och böter, överflyttades på nya befattnings-

havare, benämnda häradsfogdar. Av landsfiskalernas nuvarande allmänt administrativa uppgifter skulle vidare följande uppgifter tillkomma häradsfogden: a) bevakande av kronans rätt med avseende å boställen och staten tillhörig fast egendom ävensom förrättande av auktion, salu- eller arrendevärdering, ekonomisk besiktning eller syn å sådan egendom; b) bevakande såsom kronans ombudsman av det allmännas rätt vid konkurser, årsstämmingar, återgåldande till statsverket av utgifter för fri rättegång, meddelande av lagfart efter kungörelse, dödförklaring och andra liknande fall; c) ärenden och utredningar vilka sammanhånga med mantalsskrivningsväsendet; d) mottagande av lösöre köpsavhandlingar; samt e) införskaffande av statistiska uppgifter angående näringarna. Hos landsfiskalerna skulle av praktiska hänsyn kvarbli uppgifterna att förrätta borgerlig vigsel samt att verkställa växelprotester ävensom vissa administrativa uppgifter som vore föranledda av den militära organisationen. Slutligen skulle bestyret med utbetalande med allmänna medel av ersättningar åt vittnen i brottmål och vissa därmed i förevarande hänseende jämställda mål ävensom åt rättegångsbiträden åt häktade samt förundersökare jämlikt lagen angående villkorlig straffdom m. fl. överflyttas till domstolarnas kanslier. I övrigt skulle landsfiskalernas nuvarande göromål fördelas mellan landsfiskal och häradsfogde på det sätt, att vardera befattningshavaren tilldelades de göromål som ägde närmaste samband med hans huvuduppgifter med iakttagande likväl av vad praktiska hänsyn fordrade. Principiellt borde därvid göromålsfördelningen bringas att i huvudsak motsvara arbetsfördelningen mellan länsstyrelsens båda avdelningar så att landsfiskalen bleve landskansliets och häradsfogden landskontorets lokale representant.

För bestridande av den åklagarverksamhet, som icke skulle fullgöras av landsfogden eller särskilda åklagare, skulle enligt promemorian riket indelas i åklagardistrikt. Åklagardistrikt bleve landsfiskalsdistrikt eller sådan stad som förklarats skola utgöra eget åklagardistrikt. Åklagarmyndighet (distriktsåklagare) skulle vara i landsfiskalsdistrikt landsfiskal samt i stad, som utgjorde eget åklagardistrikt, stadsfiskal. Den åtalsrätt som nu tillkommer köpingsåklagarna skulle överflyttas på landsfiskalerna, i samband varmed samtliga köpingsåklagare såsom polisbefäl i vederbörande köpingar skulle underställas landsfiskalerna.

Enligt promemorians förslag skulle distriktsåklagaren i princip även vara polischef inom sitt åklagardistrikt. I fråga om polisverksamhetens omfattning skulle såvitt angående landsfiskalerna i huvudsak de nuvarande bestämmelserna gälla. Stadsfiskalernas polisverksamhet skulle undergå den utvidgning som betingades av att stadsfiskalerna bleve polischefer.

Det erforderliga antalet landsfiskalsdistrikt hade utredningsmännen beräknat till ungefär 240. Då antalet domsagor utgjorde 117, skulle i regel varje domsaga komma att delas i två landsfiskalsdistrikt. Med hänsyn till domsagornas olika storlek och den skiftande göromålsfrekvensen inom olika delar av landet borde jämkningar i indelningen kunna ske så, att mindre domsagor odelade bildade ett enda landsfiskalsdistrikt under det att större

domsagor med stor brottsfrekvens uppdelades i tre, i något undantagsfall måhända fyra distrikt.

Avgörande för frågan, huruvida stad skulle bibehållas såsom eget åklagar-distrikt, skulle enligt promemorian vara storleken av den arbetsbörda staden erbjöde en åklagare som tillika vore polischef. Oavsett de avvikelser, som kunde bliva nödvändiga på grund av speciella förhållanden, beräknades gränsen komma att gå vid ett invånarantal av 10,000 eller möjligen något däröver. Städer med färre invånare skulle alltså komma att ingå i landsfiskalsdistrikt. Städernas karaktär av magistrats- eller fögderistäder skulle härvid icke vara avgörande.

Antalet häradsfogdedistrikt föreslogs i promemorian till omkring 200. Stad skulle ingå i häradsfogdedistrikt, därest behov av särskild utmätningsman icke föreläge. Dock skulle samtliga magistratsstäder uteslutas från häradsfogdeorganisationen.

Utredningens förslag var icke enhälligt. En *minoritet* förklarade sig icke kunna biträda majoritetens förslag att landsfiskalstjänsterna borde omorganiseras på grundvalen av en uppdelning av landsfiskalernas arbetsuppgifter på två grupper befattningshavare.

I de remissyttranden, som inkommo över distriktsåklagarutredningens promemoria, gingo meningarna mycket i sär i fråga om förslaget att uppdelade landsfiskalstjänsterna på två nya tjänster. Hovrätterna samt, med några undantag, de rådhusrätter och häradshövdingar, vilka avgåvo yttrande, tillstyrkte förslaget. Dessa myndigheter betraktade frågan främst från de synpunkter, som legat de dömande myndigheterna närmast, d. v. s. ur åklagar- och kriminalpolissynpunkt. Förslaget tillstyrktes även av justitiekanslersämbetet, processlagberedningen och Sveriges advokatsamfund. Av länsstyrelserna tillstyrkte elva tudelningsförslaget. Ytterligare fyra uttalade sin principiella anslutning till förslaget men ansågo det icke böra för det dåvarande genomföras. Sju länsstyrelser avstyrkte förslaget, de återstående två ställde sig tveksamma. Det övervägande antalet landsfogdar uttalade sig för en tudelning av landsfiskalstjänsterna. I samma riktning uttalade sig även de flesta av de hörda personalorganisationerna. Mot förslaget uttalade sig däremot svenska stadsförbundet och svenska landskommunernas förbund.

Processlagberedningens den 29 november 1938 framlagda förslag till rättegångsbalk (statens offentliga utredningar 1938: 43 och 44) berör även frågan om åklagarväsendets organisation m. m. I 7 kap. av beredningens förslag, vilket kapitel har rubriken »Om åklagare och polismyndighet», har dels angivits, vilka som vid de olika domstolsinstanserna äro allmänna åklagare, dels givits vissa stadganden om utnämning av åklagare, om extra och biträdande åklagare samt om jäv mot åklagare m. m. De allmänna åklagarna utgöras av justitiekanslern, landsfogdar samt distriktsåklagare. Hos dessa åklagare må finnas biträdande åklagare. Justitiekanslern skall under Konungen vara högste åklagare och i denna egenskap hava ansvaret för och ledningen av åklagarväsendet i riket; landsfogdarna skola under

justitiekanslern hava ansvaret för och ledningen av åklagarväsendet, envar inom sitt verksamhetsområde. Vid underrätt är landsfogde eller distriktsåklagare allmän åklagare. Vid hovrätt fungerar justitiekanslern såsom allmän åklagare i vissa mål, som enligt särskilda lagrum upptagas omedelbart av hovrätten, men i andra mål är landsfogde eller distriktsåklagare allmän åklagare. Har talan fullföljts till högsta domstolen allenast av enskild part, må åklagartalan där, efter förordnande av justitiekanslern, som är allmän åklagare vid högsta domstolen, föras av lägre åklagare. Närmare bestämmelser om fördelningen av uppgifterna mellan åklagarna liksom om de kompetenskrav, som skola uppställas å innehavarna av olika åklagarbefattningar, avses skola meddelas i särskilda av Kungl. Maj:t utfärdade instruktioner.

Såsom framgår av dessa stadganden har processlagberedningen avsett att den nuvarande åklagarorganisationen i stort sett skall bibehållas. Beträffande distriktsåklagartjänsternas organisation har beredningen hänvisat till den vid tidpunkten för framläggandet av beredningens förslag pågående utredningen därom.

I samband med att 1935 års riksdag i skrivelse den 28 maj 1935 (nr 260) med vissa smärre erinringar godkände de av Kungl. Maj:t i proposition (nr 185) till riksdagen framlagda grunderna för en omorganisation av landsfogdebefattningarna, avsedd att träda i tillämpning den 1 juli 1936, anhöll riksdagen, bland annat, att Kungl. Maj:t skyndsamt ville framlägga förslag till reform beträffande landsfiskaler, stadsfiskaler och med dem jämställda åklagare. Kungl. Maj:t beslöt med anledning härav den 15 juni 1935 tillsättande av en kommitté med uppdrag att, i anslutning till de av riksdagen godkända grunderna för en omorganisation av landsfogdebefattningarna och i samråd med processlagberedningen, skyndsamt verkställa utredning angående en omorganisation av landsfiskals- och stadsfiskalsbefattningarna och därmed sammanhängande frågor. Samma dag utsåg statsrådet och chefen för justitiedepartementet jämlikt Kungl. Maj:ts bemyndigande ledamöter i kommittén (1935 års distriktsåklagarutredning). Jag har i det föregående redogjort för innehållet i den promemoria angående omorganisation av landsfiskals- och stadsfiskalsbefattningarna (statens off. utredn. 1935: 57), som utredningsmännen med anledning av det erhållna uppdraget den 24 oktober 1935 avlämnade, ävensom i korthet omnämnt den ståndpunkt, som i de över promemorian inkomna remissyttrandena intagits till en beträffande omorganisationen av landsfiskalsbefattningarna grundläggande fråga, nämligen den om befattningarnas eventuella delning på två nya tjänster. Sedan remissyttrandena inkommit, fick utredningsarbetet vila tills vidare.

Genom Kungl. Maj:ts beslut den 28 februari 1936 tillsattes en kommitté, 1936 års uppbördskommitté, vilken enligt meddelade direktiv skulle utreda frågan rörande sättet för debitering, uppbörd och indrivning av utskylder samt därvid bland annat överväga lämpligheten av ett sammanförande av den kommunala och statliga uppbörden och dess överlämnande till statliga

uppbördsorgan jämte vad därmed sammanhängde. Kommittén ålades vidare att avgiva förslag rörande revision av gällande lagstiftning angående mantalsskrivning samt att därvid upptaga det nuvarande folkbokföringssystemet till allmänt övervägande. I chefens för finansdepartementet yttrande till statsrådsprotokollet vid kommitténs tillsättande uttalades, bland annat, att vid utredningen kontakt borde sökas, förutom med vissa andra sakkunniga, jämväl med de sakkunniga som komme att tillkallas för fortsatt utredning angående omorganisation av landsfiskals- och stadsfiskalsbefattningarna.

Vid 1937 års riksdag väcktes i andra kammaren en motion (nr 164), däri motionären, efter omnämnande av vad i frågan om åklagarväsendets reformering förekommit bland annat vid 1935 års riksdag ävensom av det av 1935 års distriktståklagarutredning bedrivna arbetet, anförde:

Att utredningsarbetet avstannat efter det yttranden inkommit över distriktståklagarutredningens promemoria torde bero på arbetets samband med den utredningsuppgift som tilldelats 1936 års uppbördskommitté. Att den brådskande omorganisationen av åklagarväsendet på landsbygden skulle göras beroende av alla de åt uppbördskommittén överlämnade vittutseende utredningsfrågorna på området som låge åklagaruppgiften så fjärran, syntes icke stå i god överensstämmelse med vad som förutsattes vid landsfogdareformens framläggande för 1935 års riksdag eller med riksdagens i samband med detta ärendes prövning fattade beslut att begära skyndsamt framläggande av förslag till reform beträffande landsfiskaler, stadsfiskaler och med dem jämställda åklagare. Denna av riksdagen begärda reform kunde uppenbarligen, liksom landsfogdareformen, endast bli av i viss mån provisorisk och förberedande art i avbidan på den allmänna rättegångsreformen, vilken för sitt genomförande förutsatte förhandenvaron av en skicklig åklagarkår redan vid reformens ikraftträdande.

Motionären hemställde, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att förslag till reform beträffande landsfiskaler, stadsfiskaler och med dem jämställda åklagare måtte, utan avbidan på resultatet av pågående utredning om uppbördsväsendet, framläggas om möjligt för 1938 års riksdag.

Första lagutskottet hemställde i utlåtande den 18 maj 1937 (nr 63) med anledning av motionen, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville vidtaga sådana åtgärder att förslag till reform beträffande landsfiskaler, stadsfiskaler och med dem jämställda åklagare skyndsammast möjligt förelades riksdagen.

Riksdagen biföll utskottets hemställan samt avlät i enlighet därmed skrivelse till Konungen den 5 juni 1937 (nr 424).

Efter gemensam beredning med cheferna för social- och finansdepartementen anmälde chefen för justitiedepartementet ärendet i statsråd den 17 december 1937 samt anförde därvid, efter en redogörelse för vad i ärendet förekommit, bland annat följande:

Frågan om en omorganisation av landsfiskals- och stadsfiskalsbefattningarna måste anses stå i det samband med den uppbördsreform, varom utredning pågår, att den icke lämpligen bör lösas fristående. Då enligt vad jag inhämtat uppbördskommitténs arbete numera fortskridit så långt, att det av chefen för finansdepartementet åsyftade samrådet lämpligen kan äga rum, torde utredningen rörande landsfiskals- och stadsfiskalsbefattningarna nu

böra återupptagas. Vid den fortsatta utredningen bör det resultat, vartill 1936 års uppördskommitté må hava kommit i fråga om handhavandet av utsökningsgöromålen på landsbygden, beaktas. Skulle det befinnas, att landsfiskalernas arbete med indrivning och redovisning av skatter och böter kan i avsevärd utsträckning förenklas, och att en tudelning av landsfiskalsbefattningarna, på sätt i förenämnda promemoria förordades, fördenskull icke bör komma till stånd, bör övervägas, om och i vad mån särskilda åtgärder erfordras för att vinna en ändamålsenlig anordning med avseende å åklagar-göromålens handhavande.

På grund av vad sålunda anförts hemställde föredragande departementschefen, att Kungl. Maj:t måtte bland annat bemyndiga chefen för justitiedepartementet att tillkalla fem sakkunniga jämte sekreterare att inom departementet verkställa fortsatt utredning angående omorganisation av landsfiskals- och stadsfiskalsbefattningarna och därmed sammanhängande spörsmål.

Kungl. Maj:t beslöt i enlighet med vad sålunda hemställdes.

Jämlikt det erhållna bemyndigandet tillkallade chefen för justitiedepartementet den 29 december 1937 fem sakkunniga att verkställa utredningen. Sedermera förordnade departementschefen åtta personer att såsom representeranter för de av utredningen berörda personalkategorierna deltaga i överläggningar med de sakkunniga. De sakkunniga, vilka antogo benämningen 1937 års landsfiskals- och stadsfiskalsutredning, avgåvo såsom i det föregående omnämnts den 22 april 1939 betänkande med förslag till omorganisation av landsfiskals- och stadsfiskalsbefattningarna m. m. (statens off. utredn. 1939: 9).

Över de sakkunnigas betänkande hava efter remiss yttranden avgivits av justitiekanslersämbetet, hovrätterna — sedan häradsövdingarna i underlydande domsagor ävensom underlydande rådhusrätter beretts tillfälle att yttra sig i ärendet — processlagberedningen, länsstyrelserna — efter hörande av landsfogden och sedan polischeferna och stadsfullmäktige i de av ärendet berörda städerna i länet samt vederbörande länsavdelning av föreningen Sveriges landsfiskaler beretts tillfälle att yttra sig — statskontoret, riksräkenskapsverket, styrelsen för statens polisskola, generaltullstyrelsen, allmänna lönenämnden, 1936 års lönekommitté ävensom styrelsen för envar av föreningarna Sveriges häradsövdingar, Sveriges stadsdomare, Sveriges kommunalborgmästare, Sveriges landsfogdar, Sveriges landsfiskaler, Sveriges stadsfiskaler, Sveriges stadsfogdar och Sveriges extra landsstatstjänstemän samt styrelserna för riksförbundet för fjärdingsmän och polismän, svenska polisförbundet, svenska stadsförbundet, svenska landskommunernas förbund och Sveriges advokatsamfund.

Jag övergår härefter till en redogörelse för det huvudsakliga innehållet i de sakkunnigas förslag och utlåtandena över betänkandet. Därvid vill jag till en början något uppehålla mig vid frågan om de huvudlinjer, efter vilka en omorganisation bör ske.

Huvudlinjerna för en reform.

De sakkunniga.

Vid utformningen av sitt förslag hava de sakkunniga haft att utgå ifrån den nuvarande domstolsorganisationen och det nuvarande rättegångsförfarandet men att därjämte taga hänsyn till de förändringar däri, som kunna komma att bliva en följd av den förestående processreformen. De sakkunniga hava fördenskill, jämlikt erhållna direktiv, under utredningsarbetets gång samrått med processlagberedningen. Vidare hava de sakkunniga utgått ifrån att landsfiskaler och stadsfiskaler skola såsom åklagare och befattningshavare vid polisväsendet ingå såsom ett led i den åklagar- och polischefsorganisation, vartill grunden lagts genom den vid 1935 års riksdag beslutade omorganisationen av landsfogdebefattningarna.

Den för organisationen av landsfiskalstjänsterna grundläggande *frågan* är *huruvida dessa tjänster böra uppdelas på två befattningar* i enlighet med vissa tidigare förslag *eller om de böra bibehållas i huvudsak oförändrade* med såväl åklagar- och polisingörsmål som utmätningssmannagörsmål. De sakkunniga hava ansett, att goda skäl tala för båda linjerna, men att en lösning efter förstnämnda linje, varmed skulle följa vissa, icke obetydliga olägenheter, främst sammanhängande med den väsentliga ökning av distriktens storlek, som då bleve erforderlig, icke borde komma ifråga, därest möjlighet erbjöde sig att på annat sätt vinna en avlastning i fråga om en del av landsfiskalernas arbetsbörda. Denna avlastning hava de sakkunniga funnit kunna ernås *dels* genom en förenkling av landsfiskalernas indrivningsverksamhet och vissa andra av landsfiskalernas arbetsuppgifter, *dels* genom att landsfiskalerna tilldelades erforderlig biträdes hjälp så att en rationell arbetsfördelning kunde genomföras på landsfiskalskontoren. De sakkunniga hava även ifrågasatt, huruvida icke vissa landsfiskalerna tillkommande arbetsuppgifter borde överflyttas på häradskrivarna.

I fråga om landsfiskalernas indrivningsverksamhet hava de sakkunniga åberopat vad som innefattas i 1936 års uppborrdskommittés den 31 oktober 1938 framlagda förslag till omorganisation av uppborrdsväsendet och folkbokföringen m. m. (statens off. utredn. 1938: 41, 46 och 48). Kommittén har föreslagit, bland annat, dels en omläggning av skatteuppbörden i den riktningen, att en nedgång av restantierna borde kunna förväntas, dels ock förändringar i indrivningsarbetet, främst hänförande sig till sättet för redovisning av indrivna och utestående restantier. I sistnämnda hänseende innebär förslaget såvitt landsfiskalernas verksamhet därav beröres i huvudsak följande.

Restlängd, gemensam för krono- och kommunalutskylder, skall för landet och fögderistad upprättas av länsstyrelsen. För varje indrivningsdistrikt upprättas särskild längd i tre exemplar. Två exemplar av längden skola överlämnas till utmätningssmannen, som i sin ordning skall överlämna ett av exemplaren till vederbörande exekutionsbiträde. Indrivningsarbetet skall i princip utföras av exekutionsbiträdena, under det att utmätningssmännen

— förutom att de i regel hava att meddela beslut om införsel och att föranstalta om utmätt egendoms försäljning — skola hava att övervaka och kontrollera, att indrivningen bedrives med tillbörlig snabbhet och omsorg samt att influtna medel i behörig ordning redovisas. Det exekutionsbiträde som verkställt indrivning av restförda utskylder skall med viss begränsning erhålla hela indrivningsavgiften. Sker indrivningen annorledes än genom exekutionsbiträdes försorg, skall det exekutionsbiträde som normalt skulle hava anlitats för indrivningen erhålla avgiften. Utskyldsposter, vilka varit föremål för indrivningsåtgärd av exekutionsbiträde, skola redovisas till utmätningsmannen å särskilda redovisningsräkningar allteftersom posterna blivit i sin helhet erlagda under den tid redovisningen avser, avbetalning skett å desamma under samma tid, posterna på grund av bristande tillgång icke kunnat uttagas, posterna icke kunnat uttagas av den orsak att den betalningsskyldige avflyttat m. m. eller betalningsskyldigheten upphört. Utmättningsman skall månatligen till länsstyrelsen insända summerad sammandragsuppgift över de utskylder, som influtit efter avgivandet av närmast föregående motsvarande uppgift, ävensom de utskylder, som han i öfrigt har att då redovisa, allt med undantag av utskylder, för vilkas uttagande handräckning begärts hos utmätningsmannen. Vid denna sammandragsuppgift, däri för varje indrivningsdistrikt utskylder, som restförts vid samma tillfälle, upptagas för sig och särskilt summeras, skola de från exekutionsbiträdena fogade redovisningsräkningarnas fogas, vederbörligen granskade och i förekommande fall rättade samt fullständiga med de poster som skola av utmätningsmannen redovisas utöver de av exekutionsbiträdet upptagna. Vistas skattskyldig å ort inom riket belägen utom det utmätningsmannadistrikt där utskylderna påförts honom i restlängderna, ankommer det på länsstyrelsen att hos utmätningsmannen i sagda ort begära handräckning för utskyldernas uttagande. Handräckningsbegäran skall sålunda icke längre framställas av vederbörande utmätningsman, utan av länsstyrelsen. Även fördelningen av indrivningsresultatet på de olika utskyldstitlarna skall verkställas av länsstyrelsen. En gång årligen, nämligen före den 15 juni, skall utmätningsman till länsstyrelsen överlämna balanslängd över alla — vid maj månads utgång — oredovisade, på åtgärd inom hans distrikt beroende utskylder som äro upptagna i till honom överlämnade restlängder med undantag för utskylder för löpande uppbördsåret. I balanslängden skola utskylderna upptagas särskilt för varje restlängd samt post för post med noggrant angivande beträffande varje post av vidtagna åtgärder och av hinder som mött för indrivningen. Däremot erfordras ej heller här någon specifikation på utskyldstitlar. Balanslängd över vid maj månads utgång icke redovisade utskylder för löpande uppbördsåret vilka icke äro beroende på sökt handräckning skall upprättas av länsstyrelsen samt granskas av utmätningsman.

Den arbetsminskning, som för landsfiskalernas del beräknades uppkomma genom förslaget genomförande, skulle främst bestå i att det i vissa landsfiskalsdistrikt mycket tyngande arbetet med restlängdernas avskrivande åt exekutionsbiträdena bortföle, handräkningsarbetet centraliserades, antalet balanslängder minskades samt redovisningssystemet och kassabokföringen förenklades.

Uppbördskommitténs förslag berör landsfiskalstjänsterna även på andra områden än i fråga om skatteuppbörden och restindrivningen. Kommittén har sålunda föreslagit, att på häradsskrivarna skola ankomma bland annat:

- 1) utredningar och yttranden i mantalsskrivnings- och folkbokföringsfrågor;
- 2) utredningar och yttranden i taxeringsfrågor samt andra kamerala ärenden;
- 3) utredningar och yttranden i ärenden angående tvister mellan kommuner om ersättning för fattigvård och barnavård;
- 4) utredningar och yttranden i ärenden angående understöd och lån av allmänna medel;
- 5) utfärdande av intyg angående fastigheters beskaffenhet;
- 6) bevakning av det allmännas rätt beträffande publika fastigheter samt förrättande av syn, besiktning och värdering beträffande sådan egendom;
- 7) bevakning av det allmännas rätt inför domstolar och andra myndigheter i fall där länsstyrelsen så finner lämpligt; samt
- 8) förrättande av inventeringar, besiktningar, inspektioner och andra förrättningar enligt länsstyrelsens förordnande.

Häradsskrivarna skola sålunda enligt förslaget såsom lokalmyndigheter handlägga dels kamerala ärenden och dels allmänt administrativa ärenden, för vilka icke kräves egenskap av polismyndighet eller utmättningsman och ej heller oavbruten övervakning av de särskilda orternas förhållanden är nödvändig. Häradsskrivarna skola slutligen lämna länsstyrelsen och andra myndigheter biträde och handräckning samt kunna förordnas att verkställa förrättningar och utföra uppdrag av olika slag.

De sakkunniga hava anfört, att det vore att förvänta att överflyttandet på häradsskrivarna av de av nu nämnda åligganden, vilka för närvarande ankomme på landsfiskalerna, skulle för dessa senare medföra en viss arbetslättnad. Vidare hava de sakkunniga pekat på att en möjlighet till en mera avsevärd avlastning av göromål syntes yppa sig därigenom, att häradsskrivarna gjordes till allmänt administrativa organ med skyldighet att mottaga förordnanden av skilda arter. Något förslag i denna riktning hava de sakkunniga emellertid icke framlagt.

I det föregående har antytts, att de sakkunniga ifrågasatt förenklingar av vissa på landsfiskalerna ankommande arbetsuppgifter utöver indrivningsverksamheten. Dessa förenklingar skulle avse, bland annat, sättet för skriftväxlingen med landsfiskalerna och dem underlydande befattningshavare samt sättet för uppbörden och redovisningen av avgifter för besiktningsskyltar för automobil. Några detaljerade förslag härom hava emellertid icke framlagts av de sakkunniga.

Den lättnad i arbetsbördan och den rationalisering av arbetet, som kan vara att vinna genom de angivna åtgärderna ävensom genom att landsfiskalernas biträdesfråga erhåller en tillfredsställande lösning — beträffande vilken fråga jag får hänvisa till framställningen i det följande — hava föranlett de sakkunniga att *övergiva tanken på att vid omorganiserandet av landsfiskalstjänsterna följa tudelningslinjen.*

Ehuru de sakkunniga sålunda anslutit sitt förslag till uppbördskommitténs, hava de dock icke gjort ett genomförande av kommitténs förslag till en förutsättning för sin organisationsplan, vilket de framhållit i den skrivelse, varmed de överlämnat sitt betänkande. De hava emellertid uttalat, att om

uppbördsreformen icke skulle komma att genomföras i huvudsaklig överensstämmelse med kommittéförslaget, en viss jämkning av den föreslagna biträdesorganisationen bleve erforderlig.

I enlighet med det nu anförda innebär de sakkunnigas förslag, såvitt angår landsfiskalstjänsterna, att dessa vid omorganisationen icke böra uppdelas utan bibehållas såsom tjänster av den nuvarande typen med den huvudsakliga förändring av arbetsuppgifterna, som följer av en reform av skatteuppbörden och restindrivningen i enlighet med uppbördskommitténs förslag ävensom av en omorganisation av häradsskrivartjänsterna enligt de av samma kommitté angivna riktlinjerna.

I övrigt föreslås icke någon förändring av landsfiskalernas arbetsuppgifter i samband med omorganisationen av landsfiskalstjänsterna utöver en mindre jämkning av bestämmelserna om landsfiskals åtalsbehörighet och vad som följer därav, att köpingsåklagarnas åtalsbefogenhet skall indragas, att de mindre städerna skola upphöra att vara egna åklagardistrikt ävensom att antalet jämlikt 1 kap. 3 § utsökningslagen förordnade särskilda utmätningsmän skall begränsas.

För att stad skall utgöra eget åklagardistrikt bör staden enligt de sakkunniga erbjuda en tillräckligt stor arbetsbörda för en åklagare som tillika är polischef. De mindre städerna skola ingå i landsfiskalsdistrikt. Avgörande för frågan om stad skall vara eget åklagardistrikt skall sålunda i princip endast vara storleken av den arbetsbörda som erbjudes åklagaren-polischefen. Stadens egenskap av magistrats- eller fögderistad skall icke vara av betydelse såvitt nu är i fråga. Med hänsyn till de särskilda reglerna om utmätningsmannagöromålens bestridande i magistratsstäderna skola dessa emellertid beröras av omorganisationsplanen endast i fråga om åklagar- och polisgöromålen. Endast i åklagar- och polishänseende komma magistratsstäder att ingå i landsfiskalsdistriktsindelningen. Samma skall gälla beträffande de fögderistäder, för vilka Kungl. Maj:t förordnat särskild överexekutor och som således enligt utsökningslagen äro att jämställa med magistratsstäderna i fråga om utsökningsväsendets organisation.

I samband med den reglering av landets indelning i landsfiskalsdistrikt, som blir erforderlig genom att vissa städer icke längre skola utgöra egna åklagardistrikt, har föreslagits indragning av sammanlagt 81 landsfiskalsdistrikt.

De sakkunnigas förslag innebär i fråga om landsfiskalsorganisationen vidare införande av *skärpta kompetensbestämmelser* för landsfiskalstjänsterna, anställande av erforderligt antal *tjänstebiträden* samt genomförande av *löne-reglering* för landsfiskalerna och biträdena.

I fråga om förslagets detaljer i nu nämnda hänseenden får jag hänvisa till framställningen i det följande.

Yttranden över förslaget.

Flera uttalanden hava gjorts angående *bristerna i den nuvarande landsfiskalsorganisationen* och angående *behovet av en reform på området*. Länsstyrelsen i Uppsala län har därvid anført:

Länsstyrelsen kan vitsorda, att bland landsfiskalernas nuvarande arbetsuppgifter stark ökning ägt rum beträffande polisgöromålen samt vissa slag av brottmål, särskilt sådana, som sammanhånga med motortrafiken. Dessa äro visserligen i allmänhet ur straffrättslig synpunkt att anse såsom lindriga men kräva ofta en vidlyftig utredning, särskilt då de sammanhånga med den genomgående trafiken och undersökning behöver anställas på flera håll. Indrivningsarbetet och därmed sammanhängande kontorsgöromål ha vuxit i omfattning och tvingat landsfiskalerna, särskilt genom bestämmelserna angående fastställda redovisningstider, att förlägga en stor del av sitt arbete till tjänsterummet. Uppdelningen mellan kvalificerat och okvalificerat arbete har icke kunnat genomföras, därför att landsfiskalerna icke av staten erhållit biträden eller tillräckliga förvaltningsbidrag. Landsfiskalernas löneförmåner ha blivit alldeles otillräckliga i förhållande till de uppgifter, som numera åligga dem. Genom de växande tjänstegöromålen ha de hindrats att skaffa sig extra inkomster samtidigt som statsmakterna genom åtskilliga beslut reducerat deras sportelinkomster. Kompetensfordringarna behöva ökas särskilt med tanke på rättegången i brottmål. Detta gäller såväl för närvarande som än mer efter det en modern straffprocess blivit införd.

Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län har yttrat:

Sedan länge har frågan om landsfiskalstjänsternas omorganisation stått på dagordningen, och olika förslag hava framlagts, det ena efter det andra. Under tiden har det trängande spørsmålet om en tillfredsställande löne-reglering för landsfiskalerna förblivit olöst. Resultatet har blivit, att på samma gång som landsfiskalskåren blivit arbetstyngd intill bristningsgränsen, så har dess ekonomiska ställning ansevärt försämrats. Regel är nu, åtminstone i detta län, att landsfiskalernas omkostnader i tjänsten, närmast för biträdeshjälp, vida överstiga deras förvaltningsbidrag och sportelinkomster. För nedbringande av sina omkostnader ha landsfiskalerna nödgats anlita mindre kvalificerade, oftast kvinnliga biträden. Detta i förening med det förhållandet, att oklarhet under en lång följd av år varit rådande beträffande sättet för landsfiskalstjänsternas nyorganisation, har medfört, att nyrekrytering av aspiranter å landsfiskalstjänst praktiskt taget upphört. Vikarier vid semestrar och sjukdomsfall ha härigenom blivit svåra att uppbringa, och i stället för att tidigare landskanslistaspiranter i stor utsträckning kunnat erhållas från landsfiskalsbiträdenas led, är det numera så, att tjänstemän vid länsstyrelsen även mot sin vilja och till stor olägenhet för arbetet å länsstyrelsen måste användas som vikarier å landsfiskals- och extra landsfiskalstjänster. De ytterligt dåliga avlöningsvillkoren för extra landsfiskaler ha alldeles särskilt försvårat ordnandet av såväl rekrytering som vikariat. Det är vid dessa förhållanden ett oavvisligt behov, att organisationsfrågan och löne-regleringsfrågan för landsfiskalerna och deras biträden utan ytterligare dröjsmål lösas.

Liknande synpunkter hava anlagts av länsstyrelsen i Älvsborgs län, som anförde:

Frågan om en nyorganisation av landsfiskalsbefattningarna har varit aktuell under en lång följd av år. Såväl statsmakterna som de tidigare särskilt tillsatta utredningsmännen ha jämväl funnit en löne-reglering för landsfiskalerna av behovet starkt påkallad. Av olika anledningar har avgörandet uppskjutits, till skada för rekryteringen av landsfiskalskåren. Nödvändigheten av en snabb lösning av såväl omorganisationsfrågan som löne-regleringen för landsfiskalerna är för den skull trängande. De av spørsmålen närmast berörda, länsstyrelserna, landsfiskalerna och aspiranterna, ha fått

vänta alltför länge härpå. Uppskovet med dessa frågors lösning har medfört en betänklig brist på aspiranter genom dessas ovissa framtid och utsikter. Alltför ofta har länsstyrelsen ställts inför svårigheter för att inte säga omöjligheten att vid oväntade sjukdomsfall eller andra icke förutsedda tillfällen replacera tjänstlediga landsfiskaler. Vid många tillfällen har länsstyrelsen måst tillgripa utvägar, som icke äro tillfredsställande. De flesta landsfiskalerna ha för arbetets behöriga bedrivande sett sig nödsakade att sedan flera eller färre år tillbaka på egen bekostnad och med icke oväsentliga personliga ekonomiska uppoffringar anställa biträdande landsfiskaler och andra tjänstebiträden. Den kris, som nu inträtt, har än mer skärpt kravet på en snabb och tillfredsställande nyorganisation av landsfiskalskåren. En sådan kan ernås nu genom förevarande förslag även om en framtida ändring av uppördsväsendet kan föranleda vissa jämkningar i det föreliggande organisationsförslaget. Ett nytt uppskov måste för det allmänna medföra starka olägenheter. Flera år av icke alltför talrika aspiranterna i länet ha under de senare åren övergivit landsstatsbanan och sökt sig sin utkomst inom den kommunala förvaltningen eller i enskild tjänst. Och säkert är, att de, som så gjort, icke varit de minst dugande aspiranterna. Det är tyvärr att befara, att dessa få flera efterföljare.

Länsstyrelsen i Gävleborgs län har betecknat en reformering av landsfiskalsorganisationen såsom oundgängligen nödig och har framhållit såsom sin mening, att ytterligare uppskov med omorganisationen icke vore tillrådligt.

Olägenheterna av de upprepade uppskoven med genomförandet av en lönereglering för landsfiskalerna, särskilt i fråga om återverkningarna på rekryteringen på landsfiskalsbanan, hava även framhävts av bland andra länsstyrelserna i Kristianstads och Jämtlands län. I fråga om förhållandena inom sitt verksamhetsområde har landsfogden i Värmlands län anført:

Det är synnerligen önskvärt, att snar förändring vidtages beträffande distriktsåklagaretjänsterna. Genom nuvarande system med tillsättande av tjänster på förordnande i avbidan på omorganisation av landsfiskals- och stadsfiskalstjänsterna har tillströmningen till åtminstone landsfiskalsbanan i synnerligen hög grad minskat. I Värmlands län finnas för närvarande endast 12 landsfiskalsaspiranter, av vilka 11 innehava förordnanden såsom extra eller biträdande landsfiskaler. Det har blivit svårt att skaffa vikarier för landsfiskalerna vid semestrar eller annan ledighet. Svårigheter hava vidare uppstått för landsfiskalerna att erhålla kontorsbiträden. Ingen vill nämligen för närvarande giva sig in på landsfiskalsbanan med nuvarande osäkra framtidsutsikter. Ej heller synas juris kandidater hågade att praktisera å landsfiskalskontor, då de i stället kunna påräkna bättre avlöning såsom notarier vid domsagor, länsstyrelser eller ämbetsverk. I Värmlands län finnes mig veterligen icke någon person med juris kandidatexamen anmäld såsom landsfiskalsaspirant.

Vissa av de myndigheter och sammanslutningar, som särskilt framhållit behovet av en reform av landsfiskalsorganisationen, hava för det fall, att en sådan reform icke kan genomföras omedelbart, förordat en provisorisk löne-reglering för landsfiskalerna och assistenterna eller för endera av dessa grupper av befattningshavare. Länsstyrelsen i Stockholms län, landsfogdarna i Stockholms och Västernorrlands län, föreningen Sveri-

ges landsfogdar samt föreningen Sveriges extra landsstatstjänstemän hava yrkat, att för nu nämnda fall frågan om assistenternas löne- och anställningsförhållanden måtte utbrytas och göras till föremål för särskild, eventuellt endast provisorisk reglering.

Vad de sakkunniga anfört rörande *landsfiskalsreformens samband med en eventuell uppbördsreform* har föranlett uttalanden i flera remissvar. I det övervägande antalet fall har man anslutit sig till de sakkunnigas mening, att ett genomförande av uppbördskommitténs förslag icke vore någon förutsättning för genomförbarheten av de sakkunnigas organisationsplan, samt att, om uppbördsreformen ställdes på framtiden, ingen annan ändring i organisationsplanen vore erforderlig än en förstärkning av biträdesorganisationen i vissa landsfiskalsdistrikt. Uttalanden i denna riktning hava gjorts av länsstyrelserna i Uppsala, Södermanlands, Kristianstads, Malmöhus, Göteborgs och Bohus samt Örebro län, landsfogdarna i Stockholms, Uppsala och Blekinge län, föreningen Sveriges landsfiskaler samt svenska landskommunernas förbund. Några av länsstyrelserna hava därvid anfört, att det borde kunna ankomma på länsstyrelserna att pröva det ökade behov av biträdeshjälp, som under övergångstiden uppkomme för landsfiskalerna, samt anställa för tillgodoseende av detta behov erforderlig arbetskraft.

Endast två av de hörda myndigheterna, nämligen länsstyrelserna i Jönköpings och Västerbottens län, hava anmält avvikande mening på denna punkt. Den förstnämnda länsstyrelsen, som emellertid icke velat motsätta sig en provisorisk lösning efter de linjer, som angivits av de sakkunniga, har härvid anfört:

Då länsstyrelsen — oavsett förslagets obestridliga förtjänster och oavsett behovet av en slutlig lösning av denna viktiga angelägenhet — ifrågasätter lämpligheten av att genomföra förslaget, beror detta på det intima samband, förslaget har med en del andra reformförslag, avseende betydelsefulla detaljer i den omspännande verksamhet, som kännetecknar landsfiskalernas arbetsuppgifter. Länsstyrelsen syftar härvid på den reform av skatteuppbörden och restindrivningen och i samband därmed av häradsskrivartjänsterna, som redan framlagts i uppbördskommitténs betänkande samt på den omorganisation av polisväsendet, varom även är fråga. Det är främst med tanke på den utveckling, vardera av dessa båda frågor och särskilt den förstnämnda nått, som det förefaller länsstyrelsen tveksamt, huruvida förslaget redan nu bör bliva föremål för lagstiftning och om icke samtliga dessa tre omorganisationsförslag på grund av sitt mycket intima samband med varandra borde få sin lösning icke var för sig utan gemensamt. Under mera normala förhållanden vore en sådan utgång given. De förhållanden, som bestå med avseende å landsfiskalsorganisationen, äro dock — särskilt i vad gäller de till organisationen knutna befattningshavarnas tjänstgörings- och avlöningsförhållanden samt rekryteringen till landsfiskalsbanan — sådana, att länsstyrelsen anser sig rimligtvis icke kunna taga på sitt ansvar att under förhandenvarande förhållanden avstyrka ett omedelbart genomförande av förslaget. Det må emellertid i samband härmed erinras, att en lösning av frågan i enlighet med det föreliggande förslaget knappast kan betecknas såsom en slutgiltig sådan.

Länsstyrelsen i Västerbottens län, som avstyrkt utredningens förslag, har till stöd för avstyrkandet anfört bland annat olämpligheten av att lösa de olika organisationsfrågorna var för sig.

Svenska polisförbundet har velat ifrågasätta, huruvida icke omorganisationen borde genomföras först i samband med att även *polisväsendet i övrigt* omorganiserades. Samma ståndpunkt har intagits av riksförbundet för fjärdingsmän och polismän.

Länsstyrelsen i Västerbottens län har yttrat, att om polisväsendet förstatligades detta måste medföra en uppdelning av fjärdingsmännens uppgifter, så att indrivningsverksamheten överflyttades på andra organ, och polisorganisationen genomginge en genomgripande förändring, allt omständigheter, som måste få sina återverkningar på åklagar- och polischefsbefattningarna.

De sakkunnigas — från uppördskommittén upptagna — förslag att *vissa* på landsfiskalerna nu ankommande *göromål* skulle *överflyttas på härads-skrivarna* har föranlett erinringar i de yttranden, vilka särskilt berört denna detalj. Länsstyrelsen i Älvsborgs län har anslutit sig till förslaget, att utredningar och yttranden i mantalsskrivnings-, folkbokförings- och taxeringsfrågor samt andra kamerala ärenden borde i samband med uppördsreformens genomförande anförtros åt härads-skrivarna, men har icke kunnat biträda förslaget att till härads-skrivarna överflytta åliggandena att förrätta syner, besiktningar och värderingar av publik egendom samt inventeringar och inspektioner ävensom att bevaka det allmännas rätt vid domstolar. Länsstyrelsen har härom anfört:

Dessa uppdrag äro nämligen i regel förbundna med resor, och då härads-skrivarnas distrikt äro — och även enligt uppördskommitténs förslag bliva — avsevärt större än landsfiskalernas, kunna uppdragen med mindre tidsförlust och mindre kostnad för statsverket utföras av landsfiskalerna än av härads-skrivarna. Att dessa uppdrag icke av landsfiskalerna själva anses alltför betungande framgår därav, att länets avdelning av föreningen Sveriges landsfiskaler i sitt yttrande över det föreliggande förslaget direkt uttalat en önskan om uppdragens bibehållande hos landsfiskalerna.

Länsstyrelsen i Uppsala län har anfört, att utredningarna angående fattigvårds- och barnavårdstvister samt bevakningen av det allmännas rätt inför domstolarna lämpligen borde kvarbliva hos landsfiskalerna, vilka i allmänhet besutte den största kändedomen om det klientel, varom här vore fråga, och på grund av sin åklagarverksamhet hade att närvara vid domstolarna. Samma ståndpunkt har länsstyrelsen i Skaraborgs län intagit i fråga om utredningar och yttranden i fattigvårds- och barnavårdstvister. Länsstyrelsen i Norrbottens län har yttrat:

De fem fögderier, vari detta län är indelat, ha helt naturligt vart och ett en mycket stor geografisk omfattning; de förete dessutom — genom att vid indelningen befolkningsnumerären fått vara avgörande — föga organisk enhet. Det är utan vidare klart, att landsfiskalerna i de 23 distrikten måste äga mycket bättre kändedom om bygd och folk än härads-skrivarna någonsin

kunna komma upp till. Vidare är det uppenbart, att uträttandet av dessa bestyr, vilka i de flesta fall, för härads-skrivarna åtminstone, skulle fordra resor, blir för statsverket mycket dyrare om förrättningarna läggas på härads-skrivarna. Fråga är väl också om dessa tjänstemän med sin hittills varande utbildning och med den art av arbete de eljest syssla med ha samma förut-sättningar som landsfiskalerna att uträtta dessa ärenden. För landsfiskalerna synas de i många fall vara av skäligen enkel beskaffenhet, och ett över-förande av dem på härads-skrivarna skulle säkerligen icke så mycket lätta på arbetsbördan. Tillgodoseende med effektiv biträdeshjälp åt landsfiskalerna skulle för detta län lösa denna fråga på ett både billigare och rationellare sätt än det nu föreslagna.

Föreningen Sveriges landsfogdar har gjort gällande, att ingen nämn-värd lättnad i landsfiskalernas arbetsbörda kunde förväntas uppkomma genom göromålens överflyttande, samt har vidare anfört:

Redan för närvarande utföras i stor utsträckning utredningar av ifråga-varande art av landsfiskalen underställd polispersonal och en dylik ordning torde bli regel allteftersom skolade polismän anställas. Av större betydelse äro emellertid de skäl, som föranleda tvekan rörande lämpligheten av den ifrågasatta överflyttningen av göromål. En av de mera vägande erin-ringar, som framställts mot tidigare förslag till tudelning av landsfiskals-tjänsterna, hade sin grund i befarade olägenheter av det dubbla chefskap över polismännen på landsbygden, som därav skulle bli en följd. Ur samma synpunkter finnes det anledning att hysa betänklighet mot att polis-män skola kunna av härads-skrivare anlitas för utredningar utan landsfiska-lens förmedling. Svårigheter komma härigenom att uppstå för landsfiskalen att vinna den överblick över de underlydandes arbete, som utgör förutsätt-ning för att han skall kunna utöva erforderlig kontroll över deras tjänste-verksamhet, varjämte polismännen bli försatta i en ömtålig mellanställning, som kan giva anledning till konflikter och medföra störningar i arbetets lugna gång.

I samma riktning hava landsfogdarna i sju län uttalat sig. Även för-eningen Sveriges landsfiskaler har uttalat sig för att ingen överflyttning av åligganden från landsfiskaler till härads-skrivare skulle ske. Föreningen har gjort gällande, att i stället ett bestyr, som nu åvilar härads-skrivarna, nämligen verkställandet av mantalsskrivningsförrättningar å landet, borde överflyttas på landsfiskalerna.

I frågan, huruvida landsfiskaltjänsterna vid omorganisationen böra uppdelas på två befattningar eller bibehållas i huvudsak oförändrade, har de sakkunnigas mening, att det senare alternativet borde väljas, vunnit anslutning i det övervägande antalet yttranden. De sakkunnigas förslag i denna del har sålunda tillstyrkts av bland annat Svea hovrätt, sjutton länsstyrelser, sex landsfogdar, allmänna lönenämnden, svenska landskommunernas förbund, föreningarna Sveriges landsfogdar, Sveriges landsfiskaler och Sveriges stadsfiskaler samt riksförbundet för fjärdingsmän och polismän.

Länsstyrelsen i Uppsala län har yttrat:

Beträffande grundlinjerna för en reform delar länsstyrelsen de sakkunni-gas uppfattning, att en uppdelning av tjänsterna icke är behöflig för att

ernå tillfredsställande resultat. Till jämförelse mellan det av distriktsåklagarutredningen framlagda förslaget om klyvning av tjänsterna och det nu föreliggande förslaget vill länsstyrelsen framhålla, att enligt förstnämnda förslag distriktsåklagarna skulle bli alltför fåtaliga. Eljest skulle de med arbetets begränsning till polis- och åklagargöromål icke erhållit full syssel-sättning. Om distriktens antal skulle reduceras enligt nämnda förslag, skulle distriktsåklagarna förlora landsfiskalernas nuvarande värdefulla person- och lokalkännedom. Polisorganisationen skulle i följd därav ha blivit försvagad eller ock måste en omfattande och dyrbar utbyggnad av den underordnade polispersonalen förutsättas.

Länsstyrelsen i Norrbottens län har anfört:

I den fråga som länge varit den springande punkten beträffande landsfiskaltjänsternas omreglering, nämligen tjänsternas tudelning, har länsstyrelsen alltid hävdadt den meningen att en dylik uppdelning borde undvikas. Utredningens principiella inställning härvidlag är därför enligt länsstyrelsens begrepp att hålsa med tillfredsställelse. Det är förklarligt att denna fråga blir olika bedömd allt efter som den betraktas med åklagare- och polismanögon eller av dem som måste se den ur en vidare synvinkel. Länsstyrelsen är alltså för sin del belåten att få ha kvar sina landsfiskaler som sin administrativa beskickning ute i orterna, en tillfredsställelse som säkerligen kommer att delas av befolkningen, och länsstyrelsen är övertygad om att landsfiskalerna med sina tjänster anordnade i huvudsak efter deras nuvarande gestaltning mycket väl kunna fylla rimliga krav, blott de förses med tillräcklig biträdes hjälp på statens bekostnad.

Länsstyrelsen i Jönköpings län har yttrat, att en tudelning av landsfiskaltjänsterna skulle innebära en uppenbar svaghet samt att genom de sakkunnigas förslag vunnits en påtaglig förbättring i förhållande till distriktsåklagarutredningens förslag. Föreningen Sveriges landsfogdar har anfört:

Föreningen vill uttala sin principiella anslutning till den av de sakkunniga uppgjorda planen för omorganisation av landsfiskalsbefattningarna. Den begränsning, som planen i jämförelse med tidigare reformförslag erhållit och som framförallt kommit till synes däri, att den nuvarande organisationens ram bibehållits, innebär enligt föreningens mening ur flera synpunkter en styrka. Landsfiskalsbefattningarna sådana de för närvarande äro organiserade behäftas av så många och allvarliga brister, att varje projekt, som syftar till mera genomgripande förändringar än som kunna anses betingade av nödvändigheten och i följd därav kan väntas föranleda uppskov med den sedan många år motsedda och i hög grad trängande reformen, måste ställas på framtiden. Ehuru säkerligen efter en tids förlopp förhållandena torde komma att påkalla en förnyad prövning av frågan om uppdelning av landsfiskalernas göromål på olika befattningshavare, synas för närvarande icke några tvingande skäl föreligga för en sådan genomgripande omdaning. Det lär väl icke heller kunna bestridas, att den befintliga organisationen trots mångahanda brister dock hittills fungerat i stort sett tillfredsställande. Nämnda förhållande synes tyda på att organisationens grundkonstruktion kan tills vidare bibehållas. Det raska tempo, i vilket utvecklingen under senare tid på olika områden fortskridit, har emellertid medfört så starka påfrestningar på landsfiskaltjänsterna, att snabba reformer i olika hänseenden erfordras för att de skola kunna handhavas på ett sätt, som motsvarar tidens krav.

En av de ovan nämnda sjutton länsstyrelser, vilka anslutit sig till de sakkunnigas förslag, nämligen länsstyrelsen i Kalmar län har lämnat sitt tillstyrkande endast under förutsättning av att uppboordsreformen genomföres.

Ytterligare fyra länsstyrelser utöver de förut nämnda sjutton hava — ehuru principiellt anhängare av tudelningslinjen — anslutit sig till de sakkunnigas förslag eller åtminstone förklarat sig icke vilja motsätta sig dettas genomförande. Samma ståndpunkt har intagits av fyra landsfogdar ävensom av Sveriges advokatsamfund.

Justitiekanslersämbetet, som tidigare anslutit sig till tudelningslinjen, har funnit vissa fördelar vara förenade med det nu framlagda förslaget med hänsyn till att det icke föregriper processreformen. Ämbetet har anfört:

Om, såsom möjligen kan inträffa, den tillämnade landsfiskalsutbildningen skulle visa sig vara otillräcklig för åklagare i en blivande modern rättegång, bleve därav påkallade organisatoriska förändringar kanske lättare att genomföra, om icke tudelning av landsfiskalsbefattningarna då redan ägt rum. Det kan i detta sammanhang framhållas att, om nu föreslagen organisation beräknats giva en var landsfiskal full sysselsättning före processreformen, det kan tänkas att genomförandet av en sådan i och för sig — således frånsett eventuella brister i utbildningen — nödvändiggör organisationsförändringar. Åklagarens framträdande i den moderna processen torde nämligen kunna väntas kräva ej oväsentligt ökat förarbete i förhållande till vad nu är fallet på grund av den mera passiva roll åklagaren för närvarande utför inför domstolen.

Processlagberedningen har — trots principiella invändningar — icke ansett sig böra avstyrka förslaget med hänsyn till de stora förbättringar, som dess genomförande skulle medföra, samt vikten av att organisationsfrågan snarast erhöles sin lösning. Beredningen har emellertid ansett det tveksamt, om den föreslagna organisationen skulle visa sig tillräcklig för att motsvara de krav, som en reformerad straffprocess ställde på åklagarväsendet. Enligt beredningens åsikt skulle dessa krav kunna tillgodoses genom en förstärkning av landsfogdeorganisationen, varigenom skulle vinnas, att vissa mera betydelsefulla åklagaruppgifter, som nu tillkomme landsfiskalerna som distriktsåklagare, kunde överflyttas på landsfogdarna.

En lösning av omorganisationsfrågan efter tudelningslinjen har förordats av Göta hovrätt, hovrätten över Skåne och Blekinge, hovrätten för Övre Norrland, länsstyrelsen i Västerbotten, sju landsfogdar samt föreningen Sveriges härads hövdingar. Göta hovrätt har därvid yttrat:

Det ligger i indrivningsarbetets natur, att dylikt arbete måste underkastas noggrann kontroll, och denna måste kräva avsevärd tid för den kontrollerande. Utsöknings- och indrivningsuppgifterna äro för övrigt så artskilda från åklagar- och polisuppgifterna, att helt olika egenskaper krävas hos de personer, som skola utöva de olika uppgifterna. Dessas sammanförande hos samma befattningshavare kan därför lätt leda till att man icke till varje slag av uppgift får den därför mest lämpade personen. Hovrätten

vill vidare särskilt framhålla, att åklagar- och polisuppgifterna blivit alltmer krävande både i fråga om uppgifternas omfattning och med hänsyn till deras natur. Att detta är fallet vitsordas av de sakkunniga. Arbetsbördans omfattning gör det ofta nödvändigt för landsfiskalerna att till underlydande polismän och fjärdingsmän överlåta verkställandet av polisutredningar. Detta måste anses såsom mindre lämpligt, emedan dessa personer i allmänhet sakna nödig förmåga och utbildning för dylikt arbete. I trafikmål är det av synnerlig vikt, att undersökning göres å olycksplatsen av en kunnig och erfaren förhållare. Om detta sker, kunna förhastade åtal undvikas och större rättssäkerhet skapas. Redan på grund av nuvarande arbetsuppgifter inom åklagar- och polisväsendena föreligger således ett starkt behov av ett förbättrat åklagar- och polisväsen. Detta behov kommer att framträda ännu starkare efter genomförandet av den föreslagna rättegångsreformen. Det är nämligen uppenbart, att den nya förhandlingsformen kommer att ställa skärpta krav särskilt på åklagarna och medföra vidgade arbetsuppgifter för dem.

Hovrätten över Skåne och Blekinge har anfört, att den lindring i landsfiskalernas arbetsbörda, som skulle vara att vinna genom de föreslagna åtgärderna, icke bleve av den omfattning, att landsfiskalerna därigenom i större utsträckning kunde frigöras för åklagar- och polisgöromål, och att den i vissa fall syntes bliva motvägd av en ökning av distriktens omfång utan en motsvarande ökning av biträdeshjälpen, i vart fall av kvalificerad sådan. Hovrätten har ansett det kunna ifrågasättas, huruvida icke biträdeshjälpens omfattning mera anpassats efter den tid landsfiskalernas åklagar- och polisverksamhet hittills tillåtits taga i anspråk och icke efter den tid ett med reformen eftersträvat skötande av dessa uppgifter krävde, varför fara föreläge för att åklagar- och polisuppgifterna finge stå tillbaka för de noga övervakade utmätnings- och indrivningsuppgifterna liksom hittills ansetts vara fallet.

Länsstyrelsen i Västerbottens län har yttrat:

Att en del länsstyrelser ställde sig tveksamma mot distriktsåklagarutredningens förslag med hänsyn till den uppenbara undervärdering, som förslaget innebar i fråga om landsfiskalernas rent administrativa och exekutiv-rättsliga arbetsuppgifter, kunde möjligen tagas som förevändning för en överarbetning av förslaget, men icke för ett helt övergivande av dess bärande principer. Länsstyrelsen finner de av utredningen framförda skälen mot uppdelning av arbetsuppgifterna icke bärande i jämförelse med de starka skäl, som tidigare åberopats för en sådan uppdelning. Det måste också befaras, att nu föreslagna organisation icke skulle bestå provet efter processreformens genomförande och alltså blott bliva ett nytt provisorium.

Hovrätten för Övre Norrland, som förordat en tudelning av landsfiskalstjänsterna, emedan landsfiskalerna först efter det att sammankopplingen mellan indrivningsärendena och medelsförvaltningen å den ena samt åklagar- och polisärendena å den andra sidan upphört kunde med tillbörlig kraft ägna sig åt de senare uppgifterna, har emellertid mot en lösning efter dessa linjer anfört, att det mötte betänkligheter mot att öka distriktens storlek beträffande flertalet landsfiskalsdistrikt i övre Norrland. Hovrätten har vidare anfört:

Slutsatsen synes böra bliva, att man principiellt genomför tudelningen av landsfiskalstjänsterna men för de fall, då sådant befinnes nödvändigt för

utfyllande av landsfiskals arbetsbörda och en ökning av distriktens storlek icke bör ifrågakomma, medgiver förening av landsfiskalstjänst och exekutors-tjänst. En sådan förening av tjänster skulle man då i ett antal fall nödgas räkna med i övre Norrland. De i dessa fall uppstående olägenheterna av föreningen av tjänster kunna mildras genom att man vid landsfiskalens sida ställer ett kompetent biträde med uppgift att i första hand ägna sig åt exekutorsärendena.

Departementschefen.

Av den i det föregående lämnade redogörelsen framgår, att landsfiskals- och stadsfiskalsorganisationerna varit föremål för en lång rad reformförslag. Särskilt gäller detta landsfiskalsorganisationen, trots att denna icke är mer än ett tjugutal år gammal. Anledningen härtill är otvivelaktigt delvis den, att organisationen icke vid sin tillkomst erhållit en fullt tillfredsställande utformning. De tidigare reformförslagen avsågo huvudsakligen distriktsindelningen, vilken man ville underkasta en jämkning för att erhålla färre samt, såvitt möjligt, till arbetsbördan mera likvärdiga distrikt. Efter hand kom man även att rikta kritiken mot landsfiskalstjänstens inre organisation. Man fann det vara en olägenhet att så många, delvis heterogena arbetsuppgifter, som ankomma på en landsfiskal, förenades hos *en* befattningshavare. För att råda bot härför föreslogs dels en förenkling av några av de landsfiskalerna tillkommande arbetsuppgifterna dels en överflyttning av vissa göromål på andra befattningshavare, allt i avsikt att frigöra landsfiskalernas arbetskraft för övriga arbetsuppgifter, främst åklagar- och polischefsgöromålen. Därjämte framställdes förslag om mera genomgripande förändringar, avseende att landsfiskalstjänsten skulle klyvas i två nya befattningar, på vilka landsfiskalernas göromål skulle kunna rationellt uppdelas. Förslagen om landsfiskalstjänsternas tudelning avsågo även att underlätta genomförandet av en bättre utbildning av åklagarna. Under de senare åren hava därjämte frågorna om lönereglering för landsfiskalerna och om ett tillgodoseende av landsfiskalernas behov av biträdes hjälp kommit att stå i förgrunden.

De allvarliga brister, som nu vidlåda landsfiskalsorganisationen, bero enligt min mening huvudsakligen på att de landsfiskalerna åvilande uppgifterna med tiden erhållit en omfattning, som man icke kunnat förutse vid organisationens tillkomst. Denna utveckling sammanhänger med de genomgripande förändringar som inträtt i samhällslivet under de senaste årtiondena, främst den stora ansvällningen av statsverksamheten inom olika områden, vars återverkningar varit särskilt kännbara för landsfiskalerna, den allmänna administrationens lokala utposter. Såsom ordningspolischefer ute i orterna hava landsfiskalerna även fått sin arbetsbörda väsentligt ökad genom den väldiga utveckling som motortrafiken undergått.

Den kvantitativa arbetsökningen för landsfiskalerna har medfört, att dessa för göromålens bestridande måst anlita biträden i allt större omfattning. För närvarande äro på landsfiskalskontoren sysselsatta ungefär 160 landsfiskalsassistenter, extra eller biträdande landsfiskaler samt över 400 andra

tjänstebiträden. Likväl är på vissa håll biträdesbehovet icke tillfredsställande tillgodosett. Siffrorna böra ses mot bakgrunden av att man vid landsfiskalsorganisationens tillskapande icke räknade med att tjänstegöromålen komme att bliva av den omfattning, att landsfiskalerna i allmänhet finge behov av några tjänstebiträden.

Utvecklingen har även kommit att ställa allt större krav på befattningshavarnas utbildning. Att de flesta av de nuvarande landsfiskalerna visat sig kunna på ett tillfredsställande sätt sköta sina åligganden under ofta svåra förhållanden torde huvudsakligen bero på befattningshavarnas personliga duglighet och genom långvarig tjänstgöring på banan vunna erfarenhet och kan icke undanskymma det faktum, att de kompetensvillkor, som nu äro stadgade för behörighet till landsfiskalstjänst, äro helt otillräckliga med hänsyn till arten av de göromål som ankomma på landsfiskalerna. Härom torde fullständig enighet numera råda. Man har i den tidigare diskussionen på denna punkt särskilt framhållit, att landsfiskalernas åklagarverksamhet kräver en vida mera omfattande juridisk utbildning än den landsfiskalerna i allmänhet besitta. Den grund som studierna för landsfiskalsexamen i detta hänseende lägga är enligt min mening alldeles för svag redan under nuvarande förhållanden och måste bliva det än mer efter genomförandet av en processreform, som, huru den än kan bliva i detalj utformad, måste komma att ställa ökade krav på åklagarnas kompetens. Även beträffande landsfiskalernas övriga verksamhetsgrenar, främst deras göromål såsom lokala polischefer och såsom utmätningsmän, föreligger ett behov av skärpta kompetenskrav.

Landsfiskalernas nuvarande avlöningsförmåner hava allmänt erkänts vara otillräckliga. Det till landsfiskalerna utgående förvaltningsbidraget har endast i ett mindre antal distrikt kunnat förslå att täcka nödvändiga utgifter i tjänsten. För dessa utgifter, främst utgifterna för tjänstebiträden, hava landsfiskalerna i allmänhet måst anlita sina sportelinkomster samt stundom även vad de kunnat förtjäna genom sysslande med olika uppdrag vid sidan om tjänsten. Det är uppenbarligen i hög grad otillfredsställande, att en befattningshavare skall nödgas ägna sig åt bisysslor för att bliva i stånd att skaffa sig erforderlig biträdeshjälps för tjänstens behöriga skötande. Givetvis förekommer det i ganska stor utsträckning, att privat verksamhet av ena eller andra slaget bedrives också av landsfiskaler, vilka icke varit nödsakade därtill för att kunna tillgodose sitt biträdesbehov. Även i sådana fall måste emellertid ej sällan betydande olägenheter uppkomma för tjänstegöromålen.

Den otillfredsställande lösningen av landsfiskalernas lönefråga har återverkat även på biträdenas ställning. Redan det förhållandet, att de allra flesta biträdena äro privat avlönade av landsfiskalerna, måste ur principiell synpunkt betecknas såsom olämpligt, eftersom biträdena äro sysselsatta i statlig verksamhet. De löneförmåner de åtnjuta äro i många fall otillräckliga — jag bortser därvid från att åtskilliga av biträdena tjänstgöra för sin utbildning och därför icke göra anspråk på någon mot arbetet svarande lön — och deras rättsliga ställning är helt oreglerad. Vad nu sagts om de

privatavlönade biträdena gäller i huvudsak även om de statsavlönade landsfiskalsassistenterna (extra eller biträdande landsfiskaler). Dessa äro i avlöningshänseende sämre tillgodosedda än måhända några andra statstjänstemän i motsvarande ställning. Landsfiskalsassistenterna hava genomsnittligen en tjänstetid på landsfiskalsbanan av över 12 år och hava nått en sådan ålder, att ett stort antal av dem, måhända de flesta, hunnit bilda familj. Med hänsyn härtill synes det särskilt otillfredsställande, att de allt fortfarande måst vara i avsaknad av en fastare anställningsform med rätt till egen- och familjepension samt andra förmåner.

För att avhjälpa de brister som sålunda vidlåda landsfiskalsorganisationen synes det mig erforderligt, att landsfiskalerna genom statens försorg erhålla en mot arbetsbördans omfattning svarande biträdeshjälp, att lönereglering genomföres för landsfiskalerna i samband med en indragning av samtliga sportler och med en begränsning av rätten till bisysslor, samt att även landsfiskalernas tjänstebiträden genom statsanställning och lönereglering erhålla förbättrade villkor.

Huruvida dessa åtgärder böra förbindas med en mera genomgripande organisatorisk förändring av landsfiskalstjänsterna, är en fråga som jag nu närmast vill med några ord beröra.

Såsom framgår av det föregående har det stundom hävdats, att en rationell lösning av de med landsfiskalstjänsterna förknippade organisationsproblemen förutsätter, att de på landsfiskalerna nu ankommande göromålen uppdelas på två befattningshavare. Till stöd härför har anförts, att landsfiskalernas skilda arbetsuppgifter ställde så väsentligt olika krav på sina utövare, att man under nuvarande förhållanden icke kunde av landsfiskalerna kräva en fullgod utbildning för alla arbetsuppgifterna, liksom man ej heller alltid kunde påräkna att hos en och samma person finna de för de olika arbetsuppgifterna erforderliga personliga egenskaperna. Vid en uppdelning av göromålen på olika befattningshavare skulle erbjuda sig helt andra möjligheter att i fråga om utbildning och personliga egenskaper tillgodose de krav som följde av de särskilda arbetsuppgifterna. Genom att helt sysselsättas med *en* arbetsuppgift vunno befattningshavaren på grund av den större övningen bättre förfarenhet i sina göromål. De nackdelar, som nu vore förknippade med den ofta ensidiga inriktningen på en viss av flera verksamhetsgrenar, undginges vid en uppdelning, när vederbörande då bleve i tillfälle att välja den befattning, för vilken han hade det största intresset och för vilken han vore mest lämpad. Genom att åklagaren-polischefen befriades från det tidsödande indrivningsarbetet och det därmed följande redovisningsarbetet, skulle man vidare möjliggöra för honom att ägna sig åt polisarbetet i så stor utsträckning, som detta arbete krävde och icke endast -- som förhållandet nu stundom uppgivits vara -- i den utsträckning, de av indrivningsarbetet härflytande kontorsgöromålen medgäve.

Mot en dylik tudelning har huvudsakligen anförts följande. Det syntes ligga i sakens natur, att specialiseringen hos de tjänstemän, som under länsstyrelserna representerade statsmakten ute i orterna, icke lämpligen

kunde drivas för långt. Föreningen av olika arbetsuppgifter hos en och samma befattningshavare vore icke endast till skada. Utövändet av det ena slaget av uppgifter och därvid inhämtade erfarenheter och rön kunde vara till gagn för utövändet av det andra. Vad landsfiskalerna anginge vore behövet av att särskilt tillgodose åklagar- och polisgöromålen icke så trängande, eftersom landsfiskalerna såsom åklagare kunde påräkna stöd av landsfogdarna och för åtskilliga polisuppgifter erhöles bistånd av statspolisen. Därjämte följde vissa nackdelar av en lösning efter tudelningslinjen, främst sammanhängande med att de nya befattningshavarnas tjänstgöringsområden i de mera glest befolkade delarna av landet komme att bli så stora, att befattningshavarnas lokal- och personkänedom inom sina distrikt försvagades, tjänsteresorna förlängdes och den allmänhet, som i tjänsteangelägenheter ville uppsöka befattningshavaren, finge underkasta sig ökade kostnader och besvär därför. Då vidare fjärdingsmannatjänsterna icke kunde på samma sätt uppdelas, komme fjärdingsmännen under dubbelt förmanskap, vilket befarades skola medföra allvarliga olägenheter.

Enligt min mening kunna goda skäl anföras till stöd för en tudelning av landsfiskalstjänsterna. Lika säkert är emellertid, att även olägenheter skulle följa av en reform efter denna linje. Oavsett huruvida tudelningslinjen måhända är den principiellt riktiga, anser jag den dock sakna aktualitet såsom ett praktiskt alternativ, då enligt min mening en omorganisation efter densamma icke kan genomföras nu och icke heller inom en överskådlig framtid. Då de sakkunniga för sin del övergivit tudelningstanken samt grundat sitt omorganisationsförslag på att landsfiskalerna skola i huvudsak bibehållas vid de nuvarande göromålen, kan jag således ansluta mig till de grunder, på vilka förslaget i denna del är uppbyggt.

De fördelar man velat vinna genom tudelningen kunna i huvudsak nås också genom arbetsfördelning mellan landsfiskalen och hans kvalificerade tjänstebiträde. För vissa distrikts vidkommande kan det måhända visa sig önskvärt att låta landsfiskalsassistenten beträffande viss verksamhetsgren på eget ansvar fullgöra vad som eljest ankommit på landsfiskalen. De av de sakkunniga utarbetade bestämmelserna om landsfiskalsassistents åligganden öppna möjlighet härför. Förslaget utgår emellertid ifrån att en dylik arbetsfördelning icke kommer att bli regel.

Att de åtgärder, som jag i det föregående angivit vara nödvändiga för att avhjälpa bristerna i landsfiskalsorganisationen, icke redan tidigare blivit vidtagna beror icke på att man ej insett dessa brister. Anledningen har i stället främst varit den, att man fruktat, att en omorganisation av landsfiskalstjänsterna skulle verka föregripande på vissa andra reformer, som direkt eller indirekt måste beröra landsfiskalernas verksamhetsområde. Främst har den alltsedan 1920-talet aktuella frågan om en uppborädsreform utgjort hindret. Det är tydligt, att uppborädsreformen är en fråga av stor betydelse för landsfiskalsorganisationen. Om uppboräden kan effektiviseras så, att restantierna avsevärt begränsas, måste även landsfiskalernas indrivningsarbete minskas, och då detta arbete genomsnittligen utgör ungefär en

tredjedel av landsfiskalernas totala arbetsbörda, inses lätt av huru stor betydelse denna arbetsminskning kan bli. Ytterligare arbetslindring för landsfiskalerna kan följa av en förenkling i bokföringen och redovisningen av indrivna och utestående restantier, vilket arbete nu är synnerligen omständligt och tidsödande.

Enligt vad jag inhämtat av chefen för finansdepartementet måste ytterligare anstå med genomförandet av en uppbördsreform på grundvalen av 1936 års uppbördskommittés förslag. Vid sådant förhållande har jag haft att taga under övervägande, huruvida sambandet mellan en uppbördsreform och nu föreliggande organisationsfrågor vore sådant, att de borde lösas samtidigt. Såsom framgår av den i det föregående lämnade redogörelsen för de sakkunnigas förslag hava de sakkunniga visserligen anslutit detta till uppbördskommitténs, i det att de räknat med att genom en omläggning av uppbörden och restindrivningen i enlighet med vad kommittén föreslagit en betydlig minskning i landsfiskalernas indrivningsarbete skulle inträda. De sakkunniga hava emellertid förklarat, att ett genomförande av kommitténs förslag dock icke utgjorde någon förutsättning för deras organisationsplan samt att, om uppbördsreformen icke komme att genomföras i huvudsaklig överensstämmelse med kommittéförslaget, enligt deras mening endast erfordrades en viss jämkning av den av dem föreslagna biträdesorganisationen. Till den av de sakkunniga sålunda uttalade meningen, vilken knappast mött gensaga i de över betänkandet avgivna yttrandena, anser jag mig kunna helt ansluta mig.

Att sammankoppla landsfiskalsreformen med frågan om polisväsendets förstatligande skulle under nuvarande förhållanden innebära ett förnyat betydande uppskov med reformen och synes därför icke böra ifrågakomma.

I detta sammanhang vill jag även med några ord beröra förslaget att vissa av de nu på landsfiskalerna ankommande göromålen skulle överflyttas på häradskrivarna. Som skäl mot överflyttningen har anförts, dels att ingen nämnvärd arbetslättning för landsfiskalerna skulle uppkomma därigenom, dels att i den mån resor erfordrades för ifrågavarande göromåls bestridande ökade resekostnader skulle uppkomma, eftersom fögderierna vore och måste förbliva avsevärt större än landsfiskalsdistrikten, dels ock, att ett dubbelt förmanskap för fjärdingsmännen befarades uppkomma. Huruvida de anförda skälen äro av den art, att de böra föranleda, att ingen ändring göres, anser jag emellertid icke nu behöva prövas, eftersom förslaget närmast framställes såsom ett led i en reform av häradskrivartjänsterna. Med hänsyn till ifrågavarande göromåls ringa betydelse för arbetsbördan kan den närmare utformningen av landsfiskalsorganisationen icke gärna röna någon inverkan av att förslaget tills vidare får förfalla.

Av flera skäl hade det varit synnerligen önskvärt att redan innevarande år kunna definitivt fastställa datum för omorganisationens genomförande. Då omorganisationen emellertid måste draga med sig en kostnadsökning, lär detta icke låta sig göra med hänsyn till det statsfinansiella läget. Det

synes mig dock vara angeläget, att man nu fattar beslut angående huvudlinjerna för reformen. Skälen härtill äro främst följande. Trots de ur ekonomisk synpunkt föga gynnsamma utsikterna på landsfiskalsbanan lockade denna länge ett så stort antal aspiranter, att en i huvudsak tillfredsställande rekrytering av landsfiskals- och assistentbefattningarna kunnat ske. Ganska snart blev det emellertid tydligt, att vid en reform av landsfiskalsorganisationen — vilken reform föreföll nära förestående — betydligt skärpta kompetensfordringar komme att uppställas för behörighet till landsfiskalstjänst. Det må erinras om att Schlyter-Ohlin i sin år 1930 framlagda utredning i sådant hänseende föreslogo juris kandidatexamen förutom kriminalteknisk utbildning, och att betydligt skärpta kompetensbestämmelser även föreslogos av distriktsåklagarutredningen. I samma riktning pekade även Kungl. Maj:ts år 1930 meddelade beslut, att landsfiskalsexamen från och med år 1931 tills vidare icke skulle anställas med mindre Kungl. Maj:t på framställning av länsstyrelse av särskild anledning annorlunda bestämde. Dessa omständigheter i förening med att landsfiskalernas ekonomiska förhållanden undan för undan försämrades utan att någon löne reglering genomfördes verkade så småningom därhän, att aspiranttillströmningen avstannade, och att åtskilliga aspiranter, vilka kunde skaffa sig anställning på annat håll, övergåvo landsfiskalsbanan, då de befarade, att de icke skulle med den av dem redan förvärvade kompetensen anses behöriga att erhålla nyorganiserad befattning och icke hade råd eller lust att underkasta sig den vidare utbildning, som kunde komma att föreskrivas. Det är från länsstyrelsehåll omvittnat, att det icke alltid varit de för landsfiskalsbanan minst lämpade aspiranterna som sålunda lämnat banan. Den 1 oktober 1935 utgjorde antalet landsfiskalsaspiranter ännu 504. Icke fullt två och ett halvt år senare, eller den 1 mars 1938, utgjorde antalet 394. Minskningen hade således under denna tid utgjort icke mindre än 110 eller över 20 procent. Sedan dess har minskningen fortsatt; några exakta uppgifter om det nuvarande läget kan jag emellertid icke meddela. Aspirantflyktens verkningar hava sträckt sig långt. Flera länsstyrelser hava sålunda i sina yttranden över de sakkunnigas betänkande framhållit, hurusom det blivit allt svårare att anskaffa vikarier för landsfiskaler under ledigheter för semester eller sjukdom, varför länsstyrelserna måst såsom vikarier utsända länsstyrelsetjänstemän, till stor nackdel för arbetet i länsstyrelserna, under det att man tidigare haft riklig tillgång på landsfiskalsaspiranter för vikariatsförordnanden. Att situationen på en del håll måste betecknas såsom kritisk torde lätt inses, om man nämner, att det finnes län, där under de senaste tio åren icke en enda landsfiskalsaspirant anmält sig.

För att det skall vara möjligt att råda någon bot för dessa rekryteringssvårigheter är det enligt min mening av vikt, att man nu fattar beslut om landsfiskalernas och landsfiskalsassistenternas blivande löneförhållanden, om behörighetsvillkoren för landsfiskalstjänst samt om rekryteringssystemet. Endast därigenom torde givas möjlighet att på landsfiskals-

banan behålla de bästa av de nuvarande landsfiskalsaspiranterna och att så snart som möjligt åter få igång rekryteringen. Detta är för mig huvudskalet, då jag yrkar, att ett principbeslut nu måtte fattas i omorganisationsfrågan.

Av det i det föregående anförda framgår, att jag kunnat ansluta mig till de av de sakkunniga föreslagna huvudlinjerna för en reform av landsfiskalsorganisationen. Detta gäller även vad som föreslagits beträffande stadsfiskalsorganisationen och köpingsåklagarna. Härtill, liksom till förslaget delar i fråga om landsfiskalsorganisationen, återkommer jag i det följande.

Landsfiskalsorganisationen.

De sakkunniga.

De sakkunniga hava i anslutning till de principer, efter vilka de ansett landsfiskaltjänsterna böra organiseras, uppgjort ett förslag till *rikets indelning i landsfiskalsdistrikt*. Därvid hava de sakkunniga icke ansett sig böra eller kunna fastställa några fixa maximi- och minimigränser i fråga om distriktens areal och folkmängd. Huvudvikten har lagts på den arbetsbördan distrikten kunna väntas erbjuda befattningshavarna. Till grund för beräkningen av arbetsbördan hava legat dels uppgifter, som de sakkunniga och distriktsåklagarutredningen inhämtat från landsfiskalerna, dels de yttranden, som av länsstyrelserna, landsfogdarna och länsavdelningarna av föreningen Sveriges landsfiskaler avgivits över ett av de sakkunniga uppgjort preliminärt indelningsförslag.

Vid uppgörandet av distriktsindelningen hava de sakkunniga ansett sig i olika hänseenden bundna av den bestående judiciella och administrativa indelningen. Sålunda har intet distrikt uppdelats på två eller flera domsagor. I de nu förekommande fall, då distriktsgräns skurit domsagogräns, har en jämkning av distriktsindelningen skett. Den nuvarande tingslagsindelningen har däremot icke ansetts behöva vara avgörande för distriktsindelningen, enär enligt processlagberedningens förslag till rättegångsbalk varje domsaga i regel endast skall utgöra en domkrets. Ej heller har fögderiindelningen, vare sig den nu bestående eller den av uppördskommittén föreslagna, ansetts behöva vara direkt avgörande för indelningen i landsfiskalsdistrikt. Däremot har primärkommunindelningen så gott som genomgående blivit följd i det att endast i ett fåtal fall — huvudsakligen i övre Norrland — en socken uppdelats på skilda landsfiskalsdistrikt. Till den nu bestående indelningen i polisdistrikt har vidare tagits den hänsynen att om polisdistrikt består av mer än en kommun, samtliga kommuner förts till ett och samma landsfiskalsdistrikt, därest icke särskilda skäl förelegat för annan indelning. Slutligen hava de sakkunniga följt den principen att landsfiskalsdistrikt skall kunna å kartan helt omskrivas med en sammanhängande linje. Även från denna princip hava emellertid undantag måst göras.

Med hänsyn till behovet av arbetskraft i distrikten hava dessa indelats i sex olika typer, vilka betecknats med romerska siffror från I till VI. Di-

strikten av typ I äro de som erbjuda den minsta arbetsbördan och där landsfiskalen icke anses vara i ständigt behov av tjänstebiträde. Det mindre normaldistriktet — landsfiskal med ett skrivbiträde — har betecknats såsom typ II. Distriktet av typ III skiljer sig härifrån däri, att skrivbiträdet är ersatt av en manlig befattningshavare, som skall hava polismans befogenhet. I distrikt av typ IV har landsfiskalen till sitt biträde två skrivbiträden. Såsom typ V har betecknats det större normaldistriktet, d. v. s. distrikt med en biträdespersonal av landsfiskalsassistent och ett skrivbiträde. Den största organisationsformen utgör distriktet av typ VI med landsfiskalsassistent och två — i ett fall fyra — skrivbiträden.

I fråga om detaljerna i distriktsindelningen torde få hänvisas till betänkandet sid. 100—164.

Antalet landsfiskalsdistrikt skall enligt indelningsplanen utgöra 409, vilket innebär en minskning av antalet distrikt med 81.

I distriktsindelningsplanen hava även landsfiskalernas *stationeringsorter* angivits. Det slutliga fastställandet av stationeringsorterna skall emellertid ankomma på länsstyrelserna. Landsfiskal skall, såvitt möjligt, vara bosatt inom sitt distrikt. Stationeringsorten bör vara så belägen att bland annat dels landsfiskalens tjänsteresor i distriktet icke onödigtvis förlängas, dels kommunikationerna för distriktets invånare med stationeringsorten bliva så bekväma som möjligt. Liksom enligt nu gällande bestämmelser skall landsfiskal icke äga vara bosatt utanför sitt distrikt utan Kungl. Maj:ts tillstånd.

De sakkunniga hava erinrat om att det nuvarande befordringssystemet varit föremål för en ganska stark kritik, särskilt från landsfiskalerna själva, därvid gjorts gällande, att befordringarna skett ojämnt, såtillvida som länsstyrelserna märkbart gynnat sökande inom eget län till nackdel för de övriga. Som en mätare av missnöjet har angivits det jämförelsevis stora antalet besvär över landsfiskalsutnämningar. För att olägenheterna skola undanröjas och en mera enhetlig prövning av utnämningssärendena möjliggöras hava de sakkunniga föreslagit, att landsfiskalsbefattning skall *tillsättas* av Kungl. Maj:t. I utnämningssärende skola justitiekanslersämbetet samt vederbörande länsstyrelse och landsfogde avgiva yttrande.

Den *disciplinära myndigheten* över landsfiskal föreslås skola utövas av länsstyrelsen. De närmare bestämmelserna härom hava utformats i överensstämmelse med vad i sagda hänseende nu gäller i fråga om landsfogde. Åtal mot landsfiskal för tjänstefel skall emellertid anhängiggöras i underrätt.

Bestämmelserna om landsfiskals *åtalsbehörighet* skola enligt förslaget undergå en mindre jämkning. Det skall sålunda åligga landsfogde att åtala brott mot 23 kap. 3 § strafflagen, vilka nu ligga under distriktsåklagares åtalsrätt. I övrigt skola bestämmelserna om distriktsåklagares och landsfogdes kompetens i åtalshänseende lämnas orubbade. Den nuvarande elasticiteten bibehålles sålunda, så att landsfogden skall kunna meddela förordnande åt distriktsåklagare att utföra åtal, som enligt huvudreglerna ankommer på landsfogden, liksom också övertaga åtal, som eljest ankommit på distriktsåklagare.

Landsfiskalerna föreslås skola genom statens försorg erhålla erforderlig *bevärning* och i sådant hänseende förses med stål hjälm samt pistol och sabel jämte tillbehör.

Yttranden över förslaget.

De av de sakkunniga uppställda principerna för *distriktsindelningen* hava genomgående vunnit anslutning. Vissa önskemål om smärre jämkningar hava emellertid framställts av några länsstyrelser och andra lokala myndigheter ävensom av länsavdelningar av föreningen Sveriges landsfiskaler.

De av de sakkunniga föreslagna *distriktstyperna* hava föranlett några uttalanden. Distriktstypen III — landsfiskal jämte ett manligt biträde med polismans befogenhet — har av tre länsstyrelser, en landsfogde samt föreningarna Sveriges landsfogdar och Sveriges landsfiskaler föreslagits böra bliva genomförd i flera fall än enligt organisationsplanen. Man har gjort gällande, att landsfiskalen komme att hava större användning av ett dylikt biträde än av ett kvinnligt skrivbiträde, samt att distriktstypen bäst motsvarade den nu vanliga organisationstypen av landsfiskal med assistent eller annan aspirant, varför den icke, som enligt förslaget, borde förbehållas endast de nordligaste delarna av landet. Länsstyrelsen i Kristianstads län har uttalat, att i de distrikt, där endast ett biträde förekomme, detta alltid borde vara manligt. Mot distriktstypen IV — landsfiskal jämte 2 skrivbiträden — hava vissa erinringar framställts. Länsstyrelsen i Hallands län har yrkat, att typen skulle helt utgå; de två skrivbiträdena borde ersättas med en assistent, vilket utgjorde en både bättre och billigare lösning. Länsstyrelsen i Kalmar län har anfört, att av de två biträdena ett borde vara manligt.

Fördelarna av den nuvarande organisationstypen landsfiskal med assistent hava framhållits av länsstyrelsen och landsfogden i Norrbottens län. Länsstyrelsen har för länets vidkommande funnit det önskvärt att hava tillgång till några ambulerande assistenter; härigenom bleve det möjligt för länsstyrelsen att skära av arbetstopparna i de distrikt, där detta visat sig erforderligt. Länsstyrelsen har vidare framhållit vikten av att bibehålla en viss rörlighet i organisationen och har därom anfört:

Över huvud taget synes det länsstyrelsen olämpligt att låsa fast de olika distrikten alltför stelt i vissa organisationsformer. Det vore säkerligen till fördel för arbetets behöriga gång, om länsstyrelsen bereddes möjlighet att utan allt för stor omgång få till stånd de smärre ändringar, som förhållandena kunna påkalla.

De sakkunnigas förslag att landsfiskal skall *utnännas* av Kungl. Maj:t har avstyrkts av statskontoret och tre länsstyrelser, vilka förordat, att länsstyrelserna fortfarande skulle behålla utnämningrätten. Länsstyrelsen i Norrbottens län har anfört:

Länsstyrelsen har svårt att inse nödvändigheten att överflytta den hittillsvarande utnämningrätten från länsstyrelserna, helst dessa alltfört äga tillsätta länsnotarier, vilka i lönehänseende stå lika högt och högre än lands-

fiskalerna enligt förslaget. Den som motivering för överflyttningen åberopade kritiken mot det hittillsvarande systemet i form av besvär över landsfiskalsutnämningar verkar icke övertygande förr än genom påvisande av någon övervägande ändringsfrekvens i dessa mål, och härom är ingenting visat eller ens påstått. Såvitt länsstyrelsens erfarenhet sträcker sig ha dylika besvär — i den mån de förekommit — till mycket ringa del vunnit bifall, vilket lär giva vid handen att länsstyrelserna med objektivitet handhaft denna sin utnämningsrätt.

Även länsstyrelsen i Älvsborgs län har riktat sig mot den av de sakkunniga anförda motiveringen för förslaget. Länsstyrelsen har vidare anført:

Enligt länsstyrelsens mening bör, liksom fallet är vid utnämningar av tjänstemän vid länsstyrelserna, vid landsfiskalsutnämningar en viss hänsyn tagas till tjänstgöring inom det län, där befattningen är ledig. Genom lämpliga föreskrifter till ledning för värdesättningen av sådan tjänstgöring torde de angivna anledningarna till missnöje med det nuvarande systemet väsentligen kunna undanröjas utan att länsstyrelserna genom utnämningens borttagande stämplas såsom olämpliga att handhava densamma.

Länsstyrelsen i Kopparbergs län har anført, att om utnämningarna centraliserades, vederbörande landsfogdes och länsstyrelses befordringsförslag måste tillmätas särskild vikt, då Orts- och personkänedom beträffande dessa tjänster vore av särskilt stor betydelse och ibland kunde väga tyngre än formell överlägsenhet i meriter.

Justitiekanslersämbetet, som instämt med de sakkunniga däri, att flera skäl talade för att landsfiskalerna skulle utnännas av Kungl. Maj:t, har föreslagit, att utnämningens ärendena skulle avgöras av länsstyrelserna i samråd med justitiekanslersämbetet samt att först vid fall av meningskiljaktighet mellan länsstyrelse och ämbetet ärende skulle hänskjutas till Kungl. Maj:t.

I fråga om de sakkunnigas förslag till reglering av *de disciplinära förhållandena* hava erinringar framställt huvudsakligen på en enda punkt, nämligen i fråga om forum för mål mot landsfiskal om ansvar för tjänstefel. Länsstyrelsen i Östergötlands län, landsfogden i Kalmar län samt föreningen Sveriges landsfiskaler hava sålunda yrkat, att landsfiskal skulle för tjänstefel svara inför hovrätt. Föreningen har därvid anført, att det måste vara ägnat att allvarligt skada åklagarmyndighetens prestige om landsfiskal kunde ställas under åtal vid den domstol, där han tjänstgjorde såsom allmän åklagare. Länsstyrelsen har anslutit sig härtill samt anført, att det torde vara ägnat att i viss mån öka landsfiskalstjänsternas anseende, om tjänstefel av landsfiskal — i likhet med vad förhållandet är med landsfogde — beivrades vid vederbörande hovrätt. Landsfogden har yttrat:

Med hänsyn till att landsfiskalstjänsterna skola tillsättas av Kungl. Maj:t synes mig åtal mot landsfiskal för tjänstefel böra anhängiggöras vid hovrätt. Ett ytterligare skäl härför är vikten av att landsfiskalernas auktoritet icke hos befolkningen i onödan undergräves. Ett åtal inför häradsrätt rörande ett relativt bagatellartat tjänstefel kan lätt hos en okritisk allmänhet blåsas upp till orimliga proportioner och allvarligt undergräva befattningshavarens auktoritet.

Landsfogden i Kalmar län har föreslagit, att landsfogden skulle erhålla viss provisorisk avstängningsrätt. Landsfogden har härom anfört:

Landsfogden synes böra tillerkännas rätt att från tjänstgöring avstå landsfiskal, som misstänkes ha begått brott, i avbidan på länsstyrelsens beslut i saken. Därest landsfogden skulle se sig nödsakad anhålla och kvarhålla en landsfiskal, skulle eljest den situationen uppkomma, att vederbörande formellt alltjämt vore i tjänst till dess beslut av länsstyrelsen fattats.

De sakkunnigas förslag om viss jämkning av bestämmelserna om distriktsåklagares *åtalsbehörighet* har genomgående tillstyrkts eller lämnats utan erinran. Landsfogden i Kristianstads län har emellertid avstyrkt förslaget och yrkat att ingen ändring skulle vidtagas.

Förslaget om anskaffande av viss *beväpning* åt landsfiskalerna har lämnats utan erinran.

Departementschefen.

Den av de sakkunniga utarbetade planen för distriktsindelningen anser jag vara till sina huvudlinjer riktig. Någon prövning av dess detaljer kan nu icke komma ifråga. Särskilt med hänsyn till att det icke låter sig göra att redan nu fastställa tidpunkten för omorganisationens genomförande är det mycket sannolikt, att på en eller annan punkt en jämkning måste vidtagas. Sedan distriktsindelningsplanen uppgjordes, har Karlskoga, ingående i Karlskoga landsfiskalsdistrikt, erhållit stadsrättigheter. Möjligen blir härigenom en viss jämkning av indelningsplanen för Nora domsaga erforderlig. Motsvarande jämkningar kunna på andra håll behöva vidtagas på grund av inkorporeringar och andra administrativa indelningsändringar. Jag vill erinra om att de sakkunniga själva av sådana skäl i ett fall ansett sig nödsakade att uppställa alternativa indelningsförslag.

Det nu anförda gäller även vad de sakkunniga föreslagit i fråga om biträdestilldelningen i distrikten. Jag återkommer emellertid till denna fråga vid behandlingen av löneregleringen för landsfiskalernas tjänstebiträden.

Frågan, huruvida landsfiskalsbefattning bör tillsättas av Kungl. Maj:t eller av lägre myndighet, är föremål för olika meningar. Principiellt synes mig icke föreligga någon anledning att belasta Kungl. Maj:t med utnämningsärendena. Huruvida så ändock bör ske för att tillmötesgå önskemålet om enhetlig prövning av dessa befodringsfrågor, finner jag icke nödvändigt att här upptaga till prövning utan anser, att därmed kan anstå tills beslut skall fattas om nyorganisationens genomförande.

Bestämmelserna om den disciplinära myndigheten över landsfiskal synas böra utformas i nära anslutning till motsvarande bestämmelser om landsfogde med den av de sakkunniga föreslagna modifikationen, att åtal mot landsfiskal för tjänstefel skall anhängiggöras i underrätt. De skäl, som i några remissyttranden anförts till stöd för att hovrätt borde göras till forum för landsfiskal i nu nämnda mål, finner jag ej vara tillräckligt vägande för att motivera en avvikelse från de sakkunnigas förslag, vilket på denna punkt överensstämmer med gällande rätt.

Även den föreslagna jämkningen av bestämmelserna om åtalsbehörigheten anser jag mig böra tillstyrka. Förslaget sammanhänger med att enligt de sakkunniga landsfiskal — liksom även stadsfiskal i den mån förbud ej meddelats i gällande lönestat — skall äga mottaga förordnande såsom rättens ombudsman i konkurs.

Med hänsyn till vikten av att landsfiskalerna erhålla en lämplig beväpning vill jag ansluta mig till de sakkunnigas förslag härom.

Landsfiskalernas utbildning. Rekruteringsgången.

De sakkunniga.

I fråga om villkoren för behörighet till landsfiskalstjänst samt i fråga om rekryteringen av befattningarna föreslås helt nya bestämmelser. Antagningen av aspiranter skall ske genom en för hela riket gemensam antagningsnämnd, enligt de sakkunnigas förslag bestående av justitiekanslern såsom ordförande samt fyra av Kungl. Maj:t förordnade ledamöter, nämligen en landssekreterare, en landskamrerare, en landsfogde och en distriktsåklagare. För att kunna antagas skall sökande vara minst 17 och högst 25 år gammal samt genom särskilt läkarintyg styrka, att han med hänsyn till kroppskonstitution m. m. är lämplig. Sökande skall vidare hava avlagt studentexamen eller visa sig besitta ett däremot svarande kunskapsmått. Dispens från detta krav skall emellertid kunna givas, då särskilda skäl därtill visas föreligga. En av de sakkunniga, riksgäldsfullmäktigen A. Lindqvist, har icke ansett det nödvändigt eller önskvärt att kräva studentexamen utan funnit avlagd realexamen utgöra tillräcklig underbyggnad. För att erforderlig överblick över aspirantbehovet skall erhållas, föreslås de sakkunniga, att prövning av ansökningar skall ske endast två gånger årligen. Med hänsyn till den sannolika avgången inom de berörda tjänstgrupperna beräknas, att ungefär ett tjugotal aspiranter skola kunna antagas årligen.

Sedan aspiranterna fördelats länsvis, skola de av länsstyrelserna hänvisas att påbörja *provtjänstgöring* inom visst landsfiskalsdistrikt. Avgörande för frågan, vilket distrikt aspirant bör tilldelas, skall vara vederbörande landsfiskals lämplighet som handledare och förmåga att bedöma aspirantens duglighet och fallenhet. För att man skall undvika risken för ett ensidigt bedömande, skall aspiranten fullgöra sin provtjänstgöring på landsfiskalskontor hos minst två landsfiskaler. Dessa skola var för sig till länsstyrelsen avgiva utlåtande rörande aspirantens lämplighet. Sammanlagda provtjänstgöringstiden på landsfiskalskontor skall utgöra nio månader. Skulle länsstyrelsen av de vitsord aspirant erhållit under provtjänstgöringen icke få någon bestämd ledning för bedömandet, huruvida aspiranten är att anse såsom lämplig eller icke, skall länsstyrelsen äga föreskriva, att aspiranten skall fullgöra ytterligare provtjänstgöring hos en tredje landsfiskal.

Efter provtjänstgöringen å landsfiskalskontor skall aspiranten fullgöra provtjänstgöring å länsstyrelsen i det län, dit han hänvisats. Har aspirant under tjänstgöringen på landsfiskalskontor visat sig olämplig, skall läns-

styrelsen äga att förvägra honom att tjänstgöra i länsstyrelsen. Sådant beslut skall av aspiranten kunna överklagas i vanlig ordning. Tjänstgöringen på länsstyrelse avser dels att bibringa aspiranterna kännedom om arbetet hos länsstyrelserna, under vilka de sedermera komma att tjänstgöra, dels att giva länsstyrelserna tillfälle att på ett tidigt stadium på nära håll lära känna aspiranterna och få pröva deras lämplighet. Tjänstgöringen skall omfatta en tid av sex månader och förläggas till såväl landskansliet som landskontoret med halva tiden på vardera avdelningen. I samband med tjänstgöringen å länsstyrelsen skall aspirant tjänstgöra tre månader hos landsfogden. Aspirantens tjänstgöring såväl på landskansliet och på landskontoret som hos landsfogden skall betygsättas i särskild ordning.

Efter denna praktiska tjänstgöring om som regel ett och ett halvt år skall aspirantens lämplighet för fortsatt utbildning på landsfiskalsbanan upptagas till särskild prövning av antagningsnämnden. Till ledning för prövningen kommer nämnden att hava utlåtanden om aspiranten från en eller två landsfiskaler samt från landskansli, landskontor och landsfogde. De som finnas lämpliga för vidare utbildning skola av nämnden antagas till distriktsåklagaraspiranter. De övriga skola av nämnden skiljas från banan. Möjlighet skall givas att överklaga dylikt beslut. Med ställningen som antagen distriktsåklagaraspirant skall följa dels rätt till visst arvode dels skyldighet att emottaga förordnanden inom polis- och åklagarväsendet. Antagningen skall gälla visst län och skyldigheten att emottaga förordnanden skall även vara begränsad till samma län. Antalet aspirantarvoden inom varje län skall bestämmas med hänsyn till aspirantbehovet. Då detta även skall vara avgörande vid bestämmandet av antalet av dem som varje år få påbörja den praktiska tjänstgöringen, undgår man att erhålla flera godkända distriktsåklagaraspiranter än som svarar mot antalet aspirantarvoden.

För att aspiranterna skola förvärva erforderlig erfarenhet av praktiskt polisarbete skola de under sex månader fullgöra *polistjänstgöring*. För att utbildningen under denna tjänstgöring skall bliva effektiv, skall den koncentreras till poliskårerna i ett fåtal av de största städerna, där möjlighet gives att erhålla lämpliga instruktörer och handledare för aspiranterna. Tjänstgöringen, som skall omfatta såväl kriminalpolis- som ordningspolisverksamhet, skall för att bliva så allsidig som möjligt fullgöras efter vissa gemensamma allmänna anvisningar. Det skall åligga vederbörande polismästare att öva noga uppsikt över att tjänstgöringen i enlighet med dessa anvisningar anordnas på ändamålsenligaste sätt.

Den teoretiskt-juridiska utbildningen, liksom även *den polistekniska*, skall bibringas landsfiskalsaspiranterna vid en särskild, centralt anordnad *kurs*, enligt de sakkunnigas förslag förlagd till statens polisskola i Stockholm. Undervisningen i denna kurs beräknas erhålla en längd av två och ett halvt år, varav två år beräknas för den juridiska undervisningen, och skall i de ämnen, som äro representerade vid universitet och högskolor, läggas på ett akademiskt plan. Kursen skall avslutas med examen. Med hänsyn till rekryteringsbehovet beräknas ny kurs komma att börja högst vartannat år.

I fråga om de närmare detaljerna beträffande undervisningsplan m. m. torde få hänvisas till betänkandet, Bil. XXI, sid. 335—337.

Tillträdet till distriktsåklagarkursen skall regleras av antagningsnämnden. De från den praktiska provtjänstgöringen godkända aspiranterna skola intagas i tur och ordning i mån av plats tillgång. Därest aspirant under kursen nödgas avbryta undervisningen, skall nämnden kunna utesluta honom från vidare tjänstgöring på banan, varmed även hans ställning som distriktsåklagaraspirant upphör. Detsamma skall bliva följden, därest nämnden genom beslut, som vinner laga kraft, förklarar aspirant icke böra få genomgå den teoretiska utbildningen.

I enlighet med det ovan anförda skulle rekryteringsgången till och med den teoretiska undervisningen bliva följande:

- studentexamen;
- antagning för provtjänstgöring;
- provtjänstgöring å landsfiskalskontor under sammanlagt nio månader, vilken provtjänstgöring i tveksamma fall kan förlängas;
- provtjänstgöring under sex månader å länsstyrelse (tre månader å landskansli, tre månader å landskontor) samt under tre månader hos landsfogde;
- antagning såsom distriktsåklagaraspirant;
- sex månaders praktisk polistjänstgöring, eventuellt delvis förlagd till sommaruppehållen i den teoretiska undervisningen;
- genomgång av distriktsåklagarkurs (två och ett halvt år), avslutad med examen.

Minimitiden från antagningen för provtjänstgöring och till distriktsåklagar-examen blir sålunda omkring fyra år.

För de aspiranter, vilka *efter avlagd juris kandidatexamen* vilja söka vinna distriktsåklagarkompetens, har uppställts ett modifierat utbildningsschema. Även dessa aspiranters intagning på banan skall regleras centralt på samma sätt som intagningen av övriga aspiranter. Samma krav måste vidare gälla ifråga om kropps-konstitution m. m. Emellertid skall den övre åldersgränsen höjas till 28 år.

I fråga om den teoretiska utbildningen bortfaller givetvis den juridiska delen av distriktsåklagarkursen. Den polistekniska, sista delen av kursen, vilken icke motsvaras av några i juris kandidatexamen ingående ämnen, måste emellertid genomgås med godkända betyg även av nu ifrågavarande aspiranter. Även den praktiska tjänstgöringen bör till huvudsakliga delar bliva densamma. Eftersom den praktiska polistjänstgöringen har till huvudsakligt syfte att sätta aspiranterna i stånd att tillgodogöra sig den teoretiska polisiära utbildningen vid distriktsåklagarkursen, skola även aspiranter med juris kandidatexamen fullgöra sådan praktisk utbildning under samma tid som övriga aspiranter. Då emellertid den största delen av distriktsåklagarkursen bortfaller — fyra terminer av fem — kan polistjänstgöringen dock icke fullgöras på det sätt som antytts i fråga om andra aspiranter. Den övriga praktiska tjänstgöringen anses kunna förkortas till sex månader på landsfiskalskontor, fyra månader på länsstyrelse och två månader hos lands-

fogde. Utbildningsschemat för dessa aspiranter blir i enlighet härmed följande:

- juris kandidatexamen;
- antagning för provtjänstgöring;
- provtjänstgöring å landsfiskalskontor under sammanlagt sex månader, vilken provtjänstgöring i tveksamma fall kan förlängas;
- provtjänstgöring under fyra månader på länsstyrelse (två månader å landskansli, två månader å landskontor) samt under två månader hos landsfogde;
- antagning som distriktsåklagaraspirant;
- sex månaders praktisk polistjänstgöring; samt
- genomgång av den polistekniska delen av distriktsåklagarkurs (en termin).

Minimitiden från antagningen för provtjänstgöring och till den teoretiska utbildningens avslutande blir sålunda för nu ifrågakvarande aspiranter två år.

Efter avläggandet av distriktsåklagarexamen — respektive för aspiranter med juris kandidatexamen godkänd genomgång av den polistekniska delen av distriktsåklagarkurs — skola aspiranterna av länsstyrelserna antagas till *extra tjänstemän*.

Yttranden över förslaget.

I ett stort antal yttranden har diskuterats frågan, huruvida som *kompetensvillkor* för behörighet till landsfiskalsbefattning borde uppställas *juris kandidatexamen* eller om man i stället borde välja den av de sakkunniga föreslagna specialiserade utbildningen.

Juris kandidatexamen har föreslagits som kompetensfordran av fyra länsstyrelser, fem landsfogdar, en härads hövding, fyra rådhusrätter (av en rådhusrätt för landsfiskalerna i de större distrikten) samt föreningen Sveriges landsfiskaler. Såsom skäl för att kräva juris kandidatexamen har främst anförts, att landsfiskalernas göromål vore av den art, att landsfiskalen måste hava fullständig juridisk utbildning. Länsstyrelsen i Södermanlands län har yttrat:

Även om såsom utredningsmännen framhållit, utgångspunkten för en diskussion om kompetensfordringarna nu delvis är en annan, därför att förslaget om uppdelning av landsfiskalstjänsterna i det nu föreliggande förslaget frångåtts, kan dock länsstyrelsen för sin del icke finna, att denna omständighet i och för sig skulle motivera ett frångående av den av länsstyrelsen tidigare intagna ståndpunkten i kompetensfrågan. De arbetsuppgifter, som skulle åvilat landsfiskalerna efter en uppdelning av landsfiskalstjänsterna på sätt distriktsåklagarutredningen föreslagit, komma ju att — jämte en hel del andra uppgifter — åvila landsfiskalerna även om organisationen i enlighet med det nu föreliggande förslaget bibehålles i stort sett oförändrad. Då utredningen i övrigt såsom skäl mot uppställandet av juris kandidatexamen såsom kompetensfordran till landsfiskalstjänst egentligen icke anført något utöver vad distriktsåklagarutredningen på sin tid anförde i frågan, anser sig länsstyrelsen böra vidhålla kravet på juris kandidatexamen såsom kompetensvillkor för landsfiskalstjänst. Såsom ytterligare skäl för

att uppställa ett sådant kompetenskrav vill länsstyrelsen nu framhålla, att uppborrdskommittén såsom kompetensvillkor för häradsskrivartjänst uppställt avlagd juris kandidatexamen eller statsvetenskaplig-juridisk examen. De landsfiskalerna åliggande uppgifterna som polischefer och åklagare äro enligt länsstyrelsens uppfattning minst lika betydelsefulla och maktpåliggande som de göromål, vilka enligt uppborrdskommitténs förslag skulle komma att åvila häradsskrivarna.

Länsstyrelsen har vidare framhållit, att man genom att för landsfiskals-tjänst fastställa samma kompetensvillkor, som föreslagits för häradsskrivare och som gällde för befattningshavare vid länsstyrelse över landskontorist- och landskanslistgraderna, skulle skapa möjlighet för de landsfiskaler och landsfiskalsaspiranter, som efter hand visade sig hava en mera utpräglad läggning för administrativa eller kamerala göromål men mindre väl lämpade sig för uppgifter såsom åklagare och polischef, att övergå till tjänst vid länsstyrelse eller till häradsskrivarbanan.

Länsstyrelsen i Västernorrlands län har anfört:

Vid valet mellan den av de sakkunniga föreslagna juridiska utbildningskursen och juris kandidatexamen såsom kompetensvillkor anser länsstyrelsen, att steget nu bör tagas fullt ut och att sålunda juris kandidatexamen bör uppställas såsom behörighetsvillkor för landsfiskalstjänst. De förändrade tidsförhållandena och de skärpta fordringar, som med hänsyn till de mångskiftande och maktpåliggande uppgifter, vilka åvila landsfiskalerna och undan för undan anförtros dem, måste ställas på landsfiskalernas teoretiska utbildning, göra enligt länsstyrelsens uppfattning denna högre kompetensfordran erforderlig för vinnande av önskvärd och åsyftad förbättrad rekrytering av landsfiskalskåren. Visserligen skulle fordran på juris kandidatexamen förlänga utbildningstiden för landsfiskalsaspiranterna med omkring två år, men nödig komensation härför torde kunna beredas dem genom en förbättrad löneställning för landsfiskalerna.

Av några myndigheter har särskilt betydelsen av att landsfiskalerna erhålla en fullgod utbildning såsom åklagare framhållits som skäl för att juris kandidatexamen borde krävas. Man har därvid även erinrat om de skärpta krav, som efter processreformens genomförande komme att ställas på åklagarna. Länsstyrelsen i Uppsala län, som emellertid uttalat som sin åsikt, att den av de sakkunniga föreslagna utbildningen fyllde minimikraven, har fortsatt:

Det lär vara uppenbart, att om en modern process införes, det skulle för landsfiskalernas åklagareverksamhet vara bättre med fullständig juridisk utbildning. Då den teoretiska undervisningen enligt planen skulle bliva mycket koncentrerad, beror framgången av det föreslagna experimentet på att verkligt goda lärarkrafter ställas till förfogande samt att eleverna genomgående uppnått sådan mognad, att de smälta det ganska omfattande och hastigt till dem överleverade stoffet. Därjämte måste det för rekryteringen av de högre åklagarbefattningarna vara en fördel, om landsfiskalernas kompetens för landsfiskalerna i allmänhet gör det möjligt att vinna befordran. Att åklagare med olika saklig kompetens skulle komma att procedera vid samma domstolar efter ett genomförande av processreformen, synes också mindre tillfredsställande. Länsstyrelsen måste därför uttala tvivel om lämpligheten att anordna den föreslagna specialutbildningen. Inom kort torde man

övergå till fordran på juris kandidatexamen och skulle då hava att för ytterligare en tid framåt röra sig med en grupp befattningshavare, vars utbildning icke ansåges tillräcklig.

Rådhusrätten i Halmstad har anfört:

Enligt rådhusrättens mening bör man, vare sig man bibehåller det nuvarande systemet eller genomför en tudelning av tjänsterna, för kompetens såsom underåklagare fordra avläggande av juris kandidatexamen. Det juridiska omdöme som kräves av en åklagare kan svårigen förvärfvas medelst genomgående av en kurs av det slag som av de sakkunniga förordas. De som skola tillvarataga statens intresse i en rättegång böra icke vara underlägsna dem som bevaka den tilltalades rätt. Den bristande jämvikt som nu ofta råder i detta avseende leder ej sällan till att domstolarna känna sig föranlättna att vid förhandlingen inför rätta på ett eller annat sätt stödja åklagaren i hans processföring. Härigenom skapas lätt hos allmänheten den självfallet felaktiga uppfattningen, att domstolen är partisk även då det gäller att döma i målet. Om ojämnheten mellan åklagaren och en skicklig försvarsadvokat redan nu medför olägenheter, komma dessa att ytterligare ökas sedan en i och för sig önskvärd förstärkning av lekmannainflytandet i domstolarna blivit genomförd. Den omständigheten att vi numera äga en högt kvalificerad överåklagarkår kan icke undanröja olägenheten av att kompetenskraven beträffande underåklagarna sättas för lågt, då överåklagarna omöjligen kunna medhinna att utföra talan annat än i en ringa del av de mål i vilka kräves en kvalificerad åklagare. Det torde vara allmänt vitsordat att de grova brottmålen som nu äro förbehållna överåklagarna icke alltid äro de som ställa de största anspråken på åklagarna. Den farhågan har ibland uttalats att om juris kandidatexamen skulle krävas för åklagartjänst endast de minst kvalificerade juris kandidaterna skulle söka sig till åklagarbanan. Enligt rådhusrättens mening torde denna farhåga vara obefogad. Därest avläggande av juris kandidaten kräves för alla åklagartjänster, torde detta medföra en sådan höjning av åklagarnas allmänna ställning att tjänsterna skulle bliva mera eftersträfvade än nu. Denna höjning lär icke kunna nås genom en kurs av det slag som nu förordas, även om undervisningen blir aldrig så förstklassig. Vidare må påpekas att genom kravet på juris kandidatexamen möjlighet öppnas för underåklagarna att vinna befordran till landsfogde. Det är visserligen sant att åklagartjänsterna måste bliva lägre avlönade än många andra tjänster till vilka juris kandidatexamen öppnar tillträde. Men å andra sidan måste beaktas att utbildningen för åklagarna kommer att bliva mindre dyrbar än för flertalet andra juristtjänster. Tings-tjänstgöringen kommer att bortfalla och aspiranttjänstgöringen skall enligt de sakkunnigas förslag bliva avlönad.

Landsfogden i Uppsala län har gjort gällande, att den förkortning av utbildningstiden som man velat vinna genom att frångå kravet på juris kandidatexamen i själva verket vore mycket ringa, i det att den av de sakkunniga beräknade utbildningstiden för juris kandidater av två år efter juris kandidatexamens avläggande skulle kunna avsevärt förkortas genom att en del av provtjänstgöringen och den praktiska tjänstgöringen förlades till ferierna under de juridiska studierna.

För utredningens förslag i fråga om kompetenskraven hava uttalat sig justitiekanslersämbetet, samtliga fyra hovrätter, processlagberedningen, tolv länsstyrelser, elva landsfogdar samt föreningen Sveriges landsfogdar. Därvid har framhållits, att förslaget innebure en

avsevärd skärpning av de nuvarande villkoren, samt att den föreslagna utbildningen vore ägnad att avsevärt stärka befattningshavarnas kompetens. Hovrätten för Övre Norrland har härom anfört:

Hovrätten vill livligt instämma i uttalandet att åklagaren i brottmål bör i fråga om såväl teoretiska som praktiska kvalifikationer vara motpartens, den tilltalades, rättsbildade ombud fullt jämbördig. Detta är ett önskemål, som ur rättskipningens och statens värdighets synpunkt redan nu ter sig själfallet; det blir efter en rättegångsreform ej blott ett önskemål men ett trängande krav. Hovrätten är emellertid böjd för att anse, att den angivna synpunkten tillgodoses genom den utbildning för blivande landsfiskaler, som av de sakkunniga föreslagits. Fullständig juris kandidatexamen lär knappast vara för ändamålet erforderlig. Å det område, brottmålsprocessen, varest åklagaren och den tilltalades biträde mötas, synes en sålunda utbildad åklagare ingalunda vara biträdet underlägsen. Från rent personliga egenskaper måste ju bortses. Att biträdet möjligen avlagt fullständig juris kandidatexamen lär, vid jämförelse med åklagarens totala utbildning, i och för sig föga gagna biträdet i brottmålsprocessen. Hänsyn måste för övrigt tagas till kravet att utbildningstiden i sin helhet icke blir orimligt lång. Vad hovrätten nu anfört förutsätter emellertid — och detta bör understrykas — att landsfiskalsaspiranten i distriktsåklagarkursen bibringas ett fordringarna i juris kandidatexamen fullt motsvarande kunskapsmått i de ämnen, i första hand straffrätt och processrätt, som för hans blivande tjänst äro av betydelse, ävensom de förkunskaper, som äro nödvändiga för att aspiranten skall kunna tillgodogöra sig undervisningen i nämnda ämnen. Förslagets ståndpunkt i denna del synes ej vara fullt klar. Det är möjligt att de sakkunniga icke tänkt sig så stora kunskapsfordringar.

Processlagberedningen har anfört, att beredningen till förslagets fördelar räknade i främsta rummet den förbättrade utbildning och rekrytering av landsfiskalskåren som förslaget skulle medföra samt att förslaget, ehuru bland kompetensfordringarna icke upptagits juridisk examen, vore ägnat att avsevärt stärka åklagarnas kompetens.

Svea hovrätt har yttrat bland annat:

Kompetensfordringarna innebära avsevärda skärpningar beträffande såväl den praktiska som den teoretiska utbildningen. Hovrätten anser sig ej heller böra förorda, att landsfiskaltjänsterna förbehållas jurister. För närvarande är väl antalet årligen avlagda juris kandidatexamina i stigande och det synes ej uteslutet, att dessa tjänster skulle kunna åtminstone åtskilliga år framåt rekryteras uteslutande med aspiranter som avlagt sådan examen. För vinnande av lämpligt urval bleve det emellertid härvid nödvändigt att vidtaga sådana höjningar av de föreslagna lönebeloppen, som åtminstone för närvarande ej torde kunna genomföras. Det synes därför tillrädligt att på förslaget sätt hålla banan öppen för aspiranter, som genomgått en särskild för ändamålet anordnad utbildning. Om, såsom förslaget innebär, denna utbildning i viss utsträckning främjas genom ekonomiskt understöd, är det att hoppas, att väl lämpade aspiranter skola i tillräckligt antal förskaffa sig sådan utbildning. För ett begränsat antal dugande jurister kan banan även utan höjning av den föreslagna landsfiskalslönen förväntas verka tilldragande med hänsyn till utsikterna att vinna befordran till landsfogde.

Även justitiekanslersämbetet har — under framhållande dock av den fullständiga juridiska utbildningens betydelse — tillstyrkt förslaget samt har därvid anfört:

Vad utbildningsfrågan angår har justitiekanslersämbetet tidigare accepterat en distriktsåklagarkurs med begränsad juridisk utbildning och vill icke nu komma med något yrkande i annan riktning. Detta bör väl dock icke hindra ämbetet att uttala den uppfattningen att ur åklagarväsendets synpunkt en dylik begränsning i den juridiska utbildningen icke är önskvärd. För justitiekanslersämbetet är emellertid icke främmande att juridisk examen i och för sig icke garanterar en dugande åklagare och att, om en åklagaraspirant skall dels komplettera sin högskoleutbildning genom tjänstgöring vid domstolsväsendet dels tjänstgöra hos olika åklagare dels ock genomgå särskild kurs för sin polisutbildning, den sammanlagda utbildningstiden blir för lång för att kunna regelmässigt fordras för distriktsåklagartjänst. I nuvarande läge anser ämbetet de sakkunnigas förslag på denna punkt böra godtagas.

Några länsstyrelser hava vänt sig emot uttalandena, att allvarliga olägenheter skulle vara förknippade med att anordna en specialutbildning sådan som den föreslagna. Länsstyrelsen i Älvsborgs län — som uttalat som en förmodan, att det från landsfiskalshåll framförda önskemålet om juris kandidatexamen såsom kompetensvillkor mindre bottnade i en undervärdering av den föreslagna fackexamen än i en strävan att ernå en fördelaktigare löneplacering, som man trott sig kunna vinna om en akademisk examen uppställdes som kompetensvillkor — har härom anfört:

Det torde icke finnas någon anledning antaga, att den av de sakkunniga föreslagna fackexamen kommer att visa sig mindre lämplig än andra fackexamina i vårt land, vilka befunnits väl fylla sin uppgift. Det från landsfiskalshåll anförda förhållandet, att en eller annan av dem, som avlagt ifrågavarande fackexamen, sedermera kan finnas olämplig för landsfiskalstjänst och då icke har något gagn av sin examen, kan givetvis icke utgöra skäligen anledning att förkasta förslaget om en sådan examen då övervägande skäl tala för en dylik. Den anförda risken föreligger ju även inom andra områden, där specialutbildning kräves, och man kan givetvis icke tillrättalägga en sådan utbildning med tanke på dem, som kunna misslyckas. Gent emot kravet på juris kandidatexamen som kompetensvillkor för landsfiskalstjänst får länsstyrelsen jämväl åberopa att man — med den blygsamma löneplacering som kan ifrågakomma för juridiskt utbildade innehavare av dessa sluttjänster — kan befara, att en mängd mindre kvalificerade personer med juridisk examen, för vilka mera givande förvärvsgrenar befunnits stängda, komma att rädda sig in på landsfiskalsbanan och där nedlägga ett minimalt arbete och intresse.

Länsstyrelsen i Östergötlands län har som skäl mot juris kandidatexamen anfört, bland annat, att ett uppställande av denna examen som kompetensvillkor skulle försvåra övergången till den nya organisationen, enär ett dylikt kompetensvillkor icke utan obillighet kunde fasthållas gent emot nuvarande landsfiskalsaspiranter utan juridisk utbildning, vilka någon mera avsevärd tid varit inne på banan.

De sakkunnigas uttalande, att den juridiska undervisningen i distriktsåklagarkursen i huvudsak skall läggas på ett akademiskt plan, har föranlett föreningen Sveriges landsfogdar att framställa ett förslag, att man borde underlätta för dem som avlagt distriktsåklagarexamen att komplettera sin utbildning med juris kandidatexamen. Föreningen har härom anfört:

Det synes kunna ifrågasättas, huruvida icke undervisningen i vissa juridiska ämnen, såsom straffrätt, processrätt och förvaltningsrätt eventuellt

även finansrätt, bör utvidgas därhän, att godkända betyg i dessa ämnen erhålla samma giltighet som motsvarande betyg i juris kandidatexamen. Onekligen skulle därigenom distriktsåklagarexamen erhålla ett väsentligt större värde, varjämte möjligheter komme att öppnas för studiebegåvade elever att med avsevärd besparing i fråga om såväl tid som kostnader komplettera den juridiska utbildningen genom avläggande av fullständig juridisk examen.

Justitiekanslersämbetet, Svea hovrätt, Göta hovrätt, två länsstyrelser, två landsfogdar och styrelsen för statens polisskola hava föreslagit, att den teoretiskt-juridiska utbildningen borde förläggas till juridisk fakultet, lämpligen vid Stockholms högskola. Svea hovrätt har därvid anfört:

Den juridiska utbildningen skall hållas på ett akademiskt plan, vilket väl lär innebära, att undervisningen meddelas av lärare med kompetens till akademisk undervisning. Sannolikt kommer genomförandet av denna tanke att möta svårigheter. Dessa torde bliva lättare att övervinna, liksom garantierna för undervisningens bibehållande på det akademiska planet ökas, om anordnandet av denna undervisning och examination anförtros en juridisk fakultet i stället för polisskolan.

Styrelsen för statens polisskola, vars yttrande åberopats även av justitiekanslersämbetet, har anfört bland annat:

Det synes styrelsen tydligt, att med hänsyn till den teoretiska undervisning, som skulle meddelas i juridiska ämnen, den uppgift de sakkunniga tilltänkt statens polisskola är ganska främmande för dess hittillsvarande verksamhet. Visserligen meddelas undervisning i flera juridiska ämnen vid statens polisskola, men undervisningen är elementär och måste naturligen även så vara i de klasser, skolan omfattar. Skulle akademisk undervisning i den omfattning som här föreslagits meddelas vid statens polisskola, krävdes för dess nöjaktiga bedrivande en rätt väsentlig omorganisation av skolan. Då något närmare samband mellan å ena sidan den nuvarande undervisningen och sättet för dess bedrivande samt å andra sidan den föreslagna juridiska undervisningen genom universitetslärare icke synes föreligga, torde en dylik omorganisation icke böra komma till stånd. Enligt styrelsens mening är det vida naturligare att förevarande akademiska undervisning meddelas vid en högskola. Styrelsen anser sig emellertid böra framhålla, att tanken att sammanföra distriktsåklagaraspiranterna i en särskild utbildningskurs samt att giva undervisningen en med hänsyn till aspiranternas blivande verksamhet så praktisk inriktning som möjligt synes böra så långt ske kan förverkligas. Skall en så omfattande juridisk kurs som den förevarande kunna inhämtas på avsedd tid — vilket för övrigt synes styrelsen tveklaktigt — och skall kursen erhålla nödig praktisk inriktning, torde på sätt förslaget innefattar fordras en starkare handledning av eleverna än som nu lämnas de juris studerande. För åvägabringande av en dylik handledning kan det bli nödvändigt att åtminstone i viss omfattning meddela undervisningen för distriktsåklagaraspiranterna skild från annan undervisning. Ett annat skäl som talar för ett sammanförande av aspiranterna till en kurs är önskvärdheten att kunna så tillförlitligt och enhetligt som möjligt bedöma aspiranternas kunskaper. Då den polistekniska kursen bör meddelas vid statens polisskola, bör den juridiska kursen förläggas till Stockholm. Vad angår den polistekniska delen av kursen föranleder de sakkunnigas förslag ingen erinran.

Riksräkenskapsverket har mot den av de sakkunniga uppgjorda undervisningsplanen anmärkt, att däri icke intagits någon undervisning i kamerala göromål.

De sakkunnigas förslag att man som grundläggande kompetensvillkor för tillträde till landsfiskalsbanan borde uppställa avläggandet av *studentexamen* eller inhämtandet av däremot svarande kunskapsmått — med möjlighet dock till dispens — har tillstyrkts eller lämnats utan erinran i samtliga yttranden med undantag av ett. Statskontoret har sålunda ansett, att realexamen vore tillräcklig. Två ledamöter av 1936 års lönekommitté, nämligen herrar O. Andersson i Malmö och A. L. Hansson i Rubbestad, hava även uttalat sig mot studentexamen.

Den föreslagna *rekryteringsgången* har i flera yttranden betecknats såsom väl avvägd och lämpad att avhjälpa flera av de brister, som äro förenade med den nuvarande rekryteringen. Dylika uttalanden hava gjorts av bland andra fyra länsstyrelser, två landsfogdar samt föreningen Sveriges extra landsstatstjänstemän. Föreningen har uttalat, att förslaget om rekryteringen till fullo överensstämde med de önskemål, som landsfiskalsaspiranterna sedan länge hyst.

Den *centrala antagningen av aspiranter* har allmänt betecknats såsom ett mycket gott förslag till avhjälpan av rekryteringsbrister. Endast statskontoret har ansett, att rekryteringen kunde ske genom länsstyrelserna; blott elevantagningen till distriktsåklagarkursen behövde enligt ämbetsverkets mening ske centralt.

Beträffande den föreslagna *antagningsnämndens* sammansättning hava vissa önskemål framförts. Svea hovrätt, föreningen Sveriges häradshövdingar och två häradshövdingar hava yrkat, att nämnden borde förstärkas med en domare. Föreningen Sveriges landsfiskaler har krävt, att en landsfiskal skulle vara ledamot av nämnden. Länsstyrelsen i Älvsborgs län har framhållit såsom önskvärt, att nämnden för undvikande av risken av ett ensidigt gynnande av aspiranter från vissa delar av landet vore så sammansatt att olika län representerades.

Justitiekanslersämbetet har förklarat sig icke hava något att erinra emot de av utredningen föreslagna nya uppgifterna för ämbetet, men har framhållit, att en förstärkning av personalbeståndet hos ämbetet därvid bleve erforderlig.

Detaljerinringar mot förslaget innehåll i fråga om rekryteringsgången hava framställts i några yttranden. Svenska polisförbundet har ansett, att man borde fordra mera *polisutbildning* av aspiranterna. Föreningen Sveriges landsfogdar och landsfogdarna i tre län hava ifrågasatt, om icke viss tjänstgöring såsom *fjärdingsman* borde krävas. Föreningen har alternativt föreslagit viss tids tjänstgöring vid *statspolisen*. Länsstyrelsen i Värmlands län har funnit provtjänstgöringen alltför omständlig och splittrad samt har ansett, att den kunde fullgöras helt antingen hos lands-

fiskal eller hos landsfogde. Länsstyrelsen i Västmanlands län och landsfogden i Värmlands län hava ansett tjänstgöringstiden hos landsfiskal kunna förkortas; i sådant hänseende har länsstyrelsen föreslagit en begränsning till sex månader. Svea hovrätt och föreningen Sveriges härads-hövdingar hava funnit åklagarsynpunkterna mindre väl tillgodosedda och hava föreslagit en särskild *åklagarprövning vid underrätt*. Hovrätten har därvid anfört:

Vad särskilt angår utbildningen för åklagarkallet och prövningen av aspiranternas lämplighet därför, kan ifrågasättas, huruvida icke aspiranterna borde efter den teoretiska utbildningens slut under någon tid tjänstgöra såsom åklagare vid underrätt som av vederbörande hovrätt funnits lämpad för sådan provtjänstgöring. Efter denna tjänstgöring borde antagningsnämnden hava att ånyo pröva frågan om aspirantens lämplighet med särskild hänsyn till hans blivande uppgifter såsom åklagare. En sådan anordning, som skulle ansluta sig till vad numera gäller om prövningen av domaraspiranter, synes ägnad att skapa ökad trygghet för att de särskilt efter rättegångsreformens genomförande mycket krävande åklagargöromålen komme i mera kompetenta händer.

För ernående av en bättre prövning av aspirantens fallenhet som åklagare har av landsfogden i Värmlands län föreslagits, att provtjänstgöringen hos landsfogde skulle äga rum först efter det aspiranten genomgått den teoretiska utbildningen.

Landsfogden i Södermanlands län har för aspiranter med juris kandidatexamen och tingsmeriter föreslagit en höjning av den för intagning å banan föreslagna åldersgränsen av 28 år. För dylika aspiranter skulle medgivas en ytterligare förkortning av den praktiska provtjänstgöringen och polistjänstgöringen.

Departementschefen.

De nya bestämmelserna om villkoren för behörighet till landsfiskalsbefattning och om rekryteringsgången utgöra en huvudpunkt i förslaget.

I fråga om behörighetsvillkoren innebär förslaget en avsevärd skärpning i förhållande till vad nu gäller. Detta anser jag vara ofrånkomligt med hänsyn till arten och omfattningen av landsfiskalernas nuvarande och blivande arbetsuppgifter. Skärpningen avser dels villkoren för inträdet på landsfiskalsbanan, i vilket hänseende som huvudregel uppställts krav på avlagd studentexamen, dels kraven på den egentliga fackutbildningen. De sakkunniga hava diskuterat frågan, huruvida i sistnämnda hänseende borde krävas juris kandidatexamen, eller om man borde anordna en för landsfiskalerna och övriga distriktsåklagare avpassad specialutbildning. De sakkunnigas val av den senare linjen anser jag vara den under nuvarande förhållanden bästa lösningen. De på landsfiskalerna ankommande göromålen äro visserligen i och för sig av den kvalificerade beskaffenheten, att juris kandidatexamen med hänsyn därtill skulle vara av stort värde för befattningshavarna. Emellertid torde man icke kunna påräkna, att landsfiskals-tjänsterna, även om juris kandidatexamen kräves, kunna i lönehänseende erhålla en så gynnsam placering, att denna kunde uppväga den dyrbara

utbildningen. Av landsfiskalstjänsternas jämförelsevis stora antal, i förning med vad nu sagts om löneplaceringen, torde även följa, att det skulle möta betydande svårigheter att ernå en tillfredsställande rekrytering, om man av aspiranterna krävde juris kandidatexamen. Det skulle vara mycket beklagligt, om sådana jurister, som misslyckats på andra banor och för vilka landsfiskalsbanan på grund av mindre hård konkurrens blivit sista resursen, komme att söka landsfiskalstjänst. En sådan utveckling vore emellertid i hög grad sannolik, om landsfiskalstjänsterna gjordes till juristtjänster.

Man synes mig desto hellre kunna frånga kravet på juris kandidatexamen, som denna ingalunda torde vara nödvändig för landsfiskalerna för att de skola kunna på ett fullt tillfredsställande sätt sköta de på dem ankommande göromålen. Det har i diskussionen på denna punkt särskilt gjorts gällande, att landsfiskalerna icke skulle kunna vara fullgoda åklagare, om de icke hade fullständig juridisk utbildning. Man har framhållit, att det blivit allt vanligare, att svarandena i brottmål anlidade rättsbildade biträden, och att det icke vore staten värdigt, att den tjänsteman, som hade att i rättegången hävda statens straffanspråk, vore med hänsyn till utbildningen svarandepartens biträde underlägsen. Kravet på åklagarens jämbördighet med svarandens biträde anser jag fullt befogat, men jag anser, att man härvid måste taga i betraktande även åklagarens polistekniska utbildning. Man lärer ingalunda kunna göra gällande — och detta har även framhållits i yttrandena över betänkandet — att en åklagare med den utbildning han enligt förslaget avses skola erhålla är den tilltalades rättsbildade biträde underlägsen inom det område, där de mötas, nämligen straffprocessen.

Det är emellertid uppenbart, att det är av mycket stor betydelse, huru denna särskilda distriktsåklagarutbildning anordnas. De sakkunniga hava vid betänkandet fogat ett förslag till undervisningsplan (Bil. XXI, sid. 335—337) som jag, utan att här vilja ingå i detaljer, finner väl avvägt. De däri angivna kursfordringarna äro så pass omfattande, att stora krav måste ställas såväl på eleverna som på lärarna och undervisningens anordnande, om allt skall kunna medhinnas inom den angivna tiden. För att ernå detta hava de sakkunniga föreslagit, att undervisningen skulle förläggas till en särskild avdelning vid statens polisskola. Skolans styrelse har emellertid förklarat, att den föreslagna undervisningen — vad dess juridiska del anginge — vore så artskild från den övriga undervisning, som meddelades vid skolan, att det icke vore möjligt att förlägga den dit utan att skolan omorganiseras, vilket ur andra synpunkter syntes mindre önskvärt. Styrelsen har därför föreslagit, att den juridiska undervisningen i stället borde förläggas till Stockholms högskola. Även i andra remissyttrandena hava yrkanden framställts om undervisningens förläggande till juridisk fakultet, därvid man framhållit, att det vid en sådan ordning skulle bli lättare att erhålla kompetenta lärarkrafter och bibehålla undervisningen på ett akademiskt plan. Vad sålunda i yttrandena framhållits synes mig värt att taga i noggrant övervägande. Jag vill därför föreslå, att frågan, huru-

vida den juridiska undervisningen skall förläggas till polisskolan eller till juridisk fakultet, göres till föremål för fortsatt utredning. Något behov av att nu bestämma sig för endera linjen föreligger icke. Det synes mig dock klart, att även om det skulle visa sig lämpligast att följa det senare alternativet, distriktsåklagareleverna dock böra sammanföras till en särskild utbildningsavdelning för att man skall kunna bibehålla de fördelar de sakkunniga avsett att vinna genom utbildningens koncentrerings till polisskolan.

Av det plan, på vilket den teoretiska undervisningen skall läggas, torde följa, att man måste uppställa krav på studentexamen eller däremot svarande kunskapsmått för tillträde till densamma. Dispens härifrån bör givetvis kunna lämnas, då skäl därtill föreligger.

För att ernå en tillfredsställande rekrytering av landsfiskalstjänsterna är det icke tillräckligt att uppställa lämpligt avvägda kompetensfordringar. Man måste även tillse, att såvitt möjligt endast för distriktsåklagartjänst väl lämpade aspiranter inkomma på banan, och att dessa under en icke alltför kort tid av praktisk tjänstgöring bliva noggrant prövade. Vad de sakkunniga i dessa delar föreslagit finner jag mig kunna biträda. Möjligen skulle det vara önskvärt, om aspiranterna, såsom i vissa av remissyttrandena påyrkats, underginge ytterligare prövning vid underrätt, avseende deras förmåga och lämplighet såsom åklagare. Då det emellertid skulle vara fara värt att aspiranternas provtjänstgöring därigenom förlängdes alltför mycket, kan jag icke förorda att även en dylik särskild domstolsprövning bör krävas.

Den omständigheten, att man icke bör uppställa juris kandidatexamen såsom villkor för behörighet till landsfiskalstjänst, bör givetvis icke medföra, att banan icke bör stå öppen även för dem, vilka efter avlagd juris kandidatexamen vilja söka sig dit, eventuellt i avsikt att så småningom vinna befordran till landsfogdebefattning eller till tjänst såsom stadsfiskal i större stad. Även för dessa aspiranternas vidkommande måste intagningen på banan regleras på samma sätt som föreskrives för övriga. De måste underkasta sig praktisk provtjänstgöring samt utbildning i de ämnen, vilka icke omfattas av juris kandidatexamen men ingå i distriktsåklagarundervisningen. De sakkunnigas förslag i dessa delar finner jag väl avvägt.

Landsfiskalernas avlöning.

De sakkunnigas förslag.

Landsfiskalerna föreslås skola i avlöningshänseende erhålla en förmånligare ställning än den de för närvarande intaga. Förslaget innebär i denna del, att det civila avlöningsreglementet skall göras tillämpligt å landsfiskalstjänsterna. Löneregleringen skall förenas med en *indragning av samtliga* till landsfiskalerna nu utgående *sportler* samt med en *begränsning av landsfiskalernas rätt till bisysslor*.

Beträffande begränsningen av rätten till bisysslor må följande nämnas.

Enligt civila avlöningsreglementet 4 § 1 mom. må med tjänst som avses i reglementet icke förenas annan ordinarie befattning, befattning å extra

stat eller extra ordinarie befattning i statens tjänst eller därmed jämförlig kommunal befattning, så framt icke Kungl. Maj:t och riksdagen beträffande viss tjänst annorlunda beslutat. Därjämte gäller enligt 2 mom. samma paragraf att utan tillstånd av Kungl. Maj:t eller, vad angår tjänsteman tillhörande någon av lönegrupperna A 1—27, av den myndighet, varunder han lyder, tjänsteman ej heller må åtaga sig

uppdrag såsom ordförande eller ledamot i styrelse för verk, bolag, förening eller inrättning, som har till ändamål att driva rörelse inom industri, handel, transport-, bank- eller försäkringsväsen eller annan näringsgren eller vars verksamhet eljest har huvudsakligen ekonomiskt syfte;

befattning såsom tjänsteman hos verk, bolag, förening eller inrättning, som nyss sagts; eller

annan tjänstebefattning eller därmed jämförligt uppdrag.

Sådant tillstånd må beviljas endast för så vitt uppdraget eller befattningen prövas icke inverka hinderligt för utövandet av den ordinarie tjänsten.

Dessa bestämmelser om inskränkningar i rätten till förening av tjänster samt till bisysslor bliva utan vidare gällande även för landsfiskalerna, genom att det civila avlöningsreglementet göres tillämpligt å dem.

I anslutning till de för landsfogdarna gällande bestämmelserna har emellertid ansetts böra jämväl stadgas förbud för landsfiskal att åtaga sig uppdrag

att själv eller genom annan förrätta auktioner;

att vara förvaltare i konkurs; samt

att vara enskild parts rättegångsombud eller rättegångsbiträde annorledes än i samband med utförande av tjänstetalan och där det kan ske utan efter sättande av landsfiskalen åvilande tjänsteplikter.

Dessutom skall det vara landsfiskal förbjudet att bedriva advokatverksamhet eller inkasseringsrörelse. Om landsfiskal åtager sig att vara enskild parts rättegångsombud eller rättegångsbiträde, då så är medgivet, skall han icke äga betinga sig eller mottaga gottgörelse för detsamma.

Bestämmelserna avvika från de beträffande landsfogde utfärdade däri, att det icke skall föreligga hinder för landsfiskal att mottaga förordnande som rättens ombudsman i konkurs. Detta medgivande har gjorts med hänsyn till att det på en del håll eljest skulle bliva omöjligt att erhålla kompetent person för dylika förordnanden. Den samtidigt föreslagna överflyttningen av samtliga konkursbrott från distriktsåklagares till landsfogdes åtalsområde avser att undanröja risken för att landsfiskals sysslande i konkurser skall komma i kollision med hans plikter som allmän åklagare. Av hänsyn till allmänhetens intresse av att möjligheterna att erhålla erforderligt biträde i rättsliga angelägenheter icke bliva för begränsade, skola dispenser kunna givas från förbudet för landsfiskal att annat än under de angivna förutsättningarna vara enskild parts rättegångsombud eller rättegångsbiträde. Dispensrätten skall tillkomma justitiekanslersämbetet, efter samråd med länsstyrelsen. Dispens skall kunna givas också från förbudet att vara förvaltare i konkurs.

Landsfiskalerna skola erhålla ersättning av statsmedel för erforderliga *utgifter i tjänsten*.

Behovet av biträdeshjälp skall tillgodoses genom statsanställda landsfiskalsassistenter och skrivbiträden. I vissa distrikt skall emellertid, enligt de sakkunnigas organisationsplan, icke anställas någon assistent eller något skrivbiträde, emedan behov icke kan beräknas komma att föreligga av ständigt tjänstebiträde åt landsfiskalen. I dylika distrikt kan emellertid tidvis uppkomma behov av *tillfällig skrivhjälp* som måste tillgodoses. I flera av de distrikt, där tjänstebiträden ständigt skola finnas, har biträdestilldelningen avpassats så, att landsfiskalen är hänvisad till tillfällig skrivhjälp för att kunna möta under vissa tider av året regelbundet inträdande ökning av arbetsbördan. Behov av tillfällig skrivhjälp kan givetvis även uppkomma på grund av att det normala arbetet i ett distrikt förryckes genom någon särskilt omfattande och arbetskrävande brottsutredning eller dylikt. Kostnaden för tillfällig skrivhjälp skall lika väl som kostnaden för de fasta tjänstebiträdena bestridas av statsmedel. Det skall ankomma på länsstyrelserna att avgöra i vilka fall och till vilket belopp ersättning för tillfällig skrivhjälp skall utgå till landsfiskalerna. Erforderliga anslag härför skola ställas till länsstyrelsernas förfogande.

Det skall av praktiska skäl ankomma på befattningshavaren att anskaffa erforderlig *tjänstelokal* jämte därtill hörande möbler med undantag av kassaskåp samt att ombesörja lokalens uppvärmning, belysning och städning. För de kostnader befattningshavaren har att vidkännas skall utgå ersättning av statsmedel i form av ett särskilt lokalbidrag. Beloppet av bidraget skall bestämmas av länsstyrelsen med hänsyn till lokalbehovet och hyreskostnaderna i orten. Av Kungl. Maj:t skola fastställas vissa allmänna grunder för beräkningen, innefattande även ett angivande av huru många rum som normalt anses erforderliga för landsfiskalskontor i distrikt av de olika organisationstyperna. Det skall även ankomma på länsstyrelserna att tillse, att landsfiskalerna hålla med hänsyn till tjänstens krav i olika hänseenden tillfredsställande kontorslokaler.

Övriga förvaltningskostnader, såsom utgifter för inköp och underhåll av erforderliga kontorsmaskiner och stämplor m. m. samt för skrivmaterialier ävensom för inbindning av föreskrivna diaries och andra handlingar, skola direkt bestridas av statsverket från anslag som disponeras av länsstyrelserna. Före varje budgetår skall landsfiskal å tid som bestämmes av länsstyrelsen insända förslag till omkostnadsstat för budgetåret. Dessa förslag skola av länsstyrelserna granskas samt tjäna länsstyrelserna till ledning vid deras framställning om anslag för ändamålet. Anskaffandet av erforderliga förnödenheter skall ankomma på landsfiskalerna själva, där ej länsstyrelserna finna skäl föreligga att verkställa centrala upphandlingar. För bestridande av ifrågasvarande förvaltningsutgifter skola landsfiskalerna vara berättigade att erhålla lämpligt avpassade förskott mot halvårsvis skeende redovisning.

Å landsfiskalskontoren nu använda kontorsmaskiner skola på begäran av vederbörande av statsverket inlösas efter värdering.

Nu gällande bestämmelser om landsfiskals skyldighet att hava rikstelefonförbindelse till sin tjänstelokal och sin bostad skola bibehållas.

Gällande bestämmelser om landsfiskals rätt till *ersättning för resa i tjänsten* skola upphävas och landsfiskal tillerkännas rätt till ersättning för samtliga tjänsteresor. Vid resa i och för tjänsten skall landsfiskal äga rätt att åtnjuta traktamentsersättning. Såväl resekostnads- som traktamentsersättning skall utgå enligt bestämmelserna i allmänna resereglementet.

För att statsverkets utgifter skola i görligaste mån begränsas, skall emellertid beloppet av traktamentsersättningen sättas något under vad som eljest skulle följa av resereglementets bestämmelser. Dylik reducering av traktamentsersättningen har förut genomförts för åtskilliga grupper av tjänstemän, vilka i likhet med landsfiskalerna hava att ofta företaga resor i tjänsten, bland annat landsfogdarna. Traktamentsersättningen skall sålunda — oavsett löneplaceringen av de olika landsfiskalstjänsterna — utgå med 8 kronor för dag och 5 kronor för natt eller tillhopa 13 kronor för dygn. Därest högst sex timmar tagits i anspråk för resa eller förrättning, skall traktamentsersättning icke utgå.

Även beträffande rätten till resekostnadsersättning skall en viss begränsning gälla. Enligt allmänna resereglementet utgår resekostnadsersättning så snart väglängden överstiger en kilometer. Med bibehållande av nu för landsfiskalerna gällande begränsning i rätten till resekostnadsersättning skall emellertid föreskrivas, att dylik ersättning icke skall utgå för resa, med mindre väglängden, beräknad på sätt i allmänna resereglementet sägs, utgör minst tre kilometer.

Landsfiskalernas reseräkningar skola underkastas granskning av vederbörande landsfogde ur synpunkten av resornas ändamålsenlighet och planmässiga anordnande.

Landsfiskalsbefattningarna skola enligt förslaget placeras i *tre olika lönegrader*, nämligen A 22, A 23 och A 24, på så sätt att de flesta tjänsterna eller 358 stycken komma att tillhöra den lägre lönegraden, 45 tjänster lönegraden A 23 samt 6 tjänster lönegraden A 24. Vid avvägningen av lönegradsplaceringen hava de sakkunniga tagit hänsyn till, bland annat, arten av de på landsfiskalerna ankommande göromålen, de skärpta kompetensbestämmelserna, nu gällande lönebestämmelser för befattningshavare i länsstyrelser och inom andra förvaltningsområden samt uppborrdskommitténs förslag till lönereglering för häradskrivare. I fråga om detaljerna i lönegradsplaceringen torde få hänvisas till betänkandet, Bil. XVIII, sid. 323—326.

I samband med genomförandet av löneregleringen föreslås samtliga återstående *löneboställen skola indragas till kronan*.

Landsfiskalernas *pensionsålder* föreslås med hänsyn till de särskilda krav som landsfiskalstjänsten ställer på befattningshavarnas fysiska rörlighet fastställd till 63 år eller två år under såväl den nuvarande pensionsåldern som den pensionsålder som, därest inga särbestämmelser gäves, skulle följa av de föreslagna lönebestämmelserna.

Yttranden över förslaget.

Utredningens förslag om *indragning av alla till landsfiskalerna utgående sportler* har tillstyrkts i samtliga avgivna yttranden som berört frågan. Länsstyrelsen i Västernorrlands län har emellertid anfört, att i fråga om *indrivningsprovisionen* meningarna kunde vara delade rörande lämpligheten av dess slopande. Länsstyrelsen har härom anfört:

Provisionsandelen torde — utom det att den i vissa fall kan uppgå till betydande belopp — kunna sägas vara en sporre för åstadkommande av ett gott indrivningsresultat. Då emellertid för indrivningen i de flesta fall torde anlitas fjärdingsmän eller särskilda exekutionsbiträden, vilka alltjämt förutsättas skola äga rätt uppbära särskild indrivningsavgift, och landsfiskalernas verksamhet i fråga om indrivningen huvudsakligen är av ledande och kontrollerande natur, synes enligt länsstyrelsens förmenande skäl icke förefinnas för att i fråga om indrivningsprovisionen frångå den genomgående tendensen att vid löneregleringar avskaffa alla extra inkomster i tjänsten. Förutsättningen härför är emellertid, att staten åtager sig att bestrida landsfiskalernas utgifter i tjänsten såsom omkostnader för nödiga tjänstebiträden, kontorslokaler m. m. och övriga förvaltningskostnader, vilka omkostnader landsfiskalerna nu i stor utsträckning få själva bestrida med i tjänsten inflytande extra inkomster.

Utredningens förslag om *förbud för landsfiskal att vid sidan av tjänsten utöva vissa bisysslor* har tillstyrkts eller lämnats utan erinran i det övervägande antalet yttranden. I de fall, då ändringar påkallats i förslaget, hava ändringsyrkandena endast gått ut på smärre jämkningar.

De sakkunnigas förslag att landsfiskal skall äga mottaga förordnande som *rättens ombudsman i konkurs* har avstyrkts av landsfogden i Kristianstads län. Även Sveriges advokatsamfund har ifrågasatt lämpligheten härav. Å andra sidan har hovrätten över Skåne och Blekinge velat medgiva landsfiskalerna rätt att mottaga förordnanden även som interimsförvaltare.

I fråga om förbudet för landsfiskal att bedriva advokatverksamhet hava i vissa yttranden påfordrats strängare begränsningar än de sakkunnigas förslag ansetts innebära. Statskontoret har föreslagit, att förbudet mot att bedriva advokatverksamhet borde avse även icke yrkesmässig advokatverksamhet.

Länsstyrelsen i Kristianstads län har anfört, att svårigheterna att avgöra, vilken konsulterande verksamhet som vore yrkesmässig och vilken som icke vore det, borde leda till att all konsulterande advokatverksamhet förbjödes; dock borde dispenser kunna meddelas till förhindrande av olägenheter för allmänheten. Föreningen Sveriges landsfogdar och landsfogden i Jönköpings län hava föreslagit införande av en föreskrift, att landsfiskal icke skall äga mot ersättning tillhandagå någon med råd eller anvisningar i ärende, varmed han å tjänstens vägnar kan komma att taga befattning.

Å andra sidan har det framhållits, att det icke vore önskvärt att inskränkningarna i landsfiskalernas rätt till bisysslor bleve alltför omfattande. Länsstyrelsen i Västmanlands län har sålunda anfört bland annat:

Då det torde få anses vara av visst värde för allmänheten att äga tillgång till kvalificerat och billigt biträde för upprättandet av legala handlingar, torde detta slag av verksamhet icke förbjudas landsfiskalerna. De ärenden, som härmed åsyftas, skulle då kunna inskränkas till sådana, som i domstolarna behandlas under benämningen »småpapper». Genom sysslande med dessa får landsfiskalen dock tillfälle vidmakthålla sina en gång förvärvade kunskaper på detta område.

Sveriges advokatsamfund har påyrkat, att bestämmelserna om att dispens skall kunna givas från de föreslagna förbuden skulle utgå, under motivering, att advokatväsendet numera nått sådan utveckling, att dylika dispenser icke längre vore erforderliga ur synpunkten av allmänhetens intresse av att hava lätt tillgång till biträdeshjälp i juridiska angelägenheter.

De sakkunnigas förslag i fråga om ersättning åt landsfiskalerna för *utgifter i tjänsten* har på huvudpunkterna lämnats utan erinran i samtliga yttranden.

Föreningen Sveriges landsfiskaler har med anledning av utformningen av förslaget beträffande ersättning för *kontorslokaler* m. m. anfört:

För att lönen skall bliva en verklig nettolön erfordras emellertid, att landsfiskalerna beredas full gottgörelse för alla utgifter i tjänsten. Ett mer eller mindre godtyckligt, till siffran fixerat förvaltningsbidrag kan icke godtagas såsom en rimlig lösning av denna fråga, utan varje befattningshavare bör mot företeende av behörig verifikation berättigas utbekomma ersättning för varje åsamkad utgift i tjänsten. Endast då tjänstelokal upplåtes i egen fastighet eller vid bestämmande av vederlag för tillhandahållande av möbler och kontorsmaskiner etc., bör uppskattningsmetoden komma till användning.

Statskontoret har gjort erinringar emot att ersättningen för kontorslokaler m. m. å den ena samt för övriga förvaltningskostnader å den andra sidan föreslagits skola utgå efter olika principer samt yrkat, att samtliga kostnader skulle ersättas endast i den mån de kunde styrkas och låge inom vissa maximibelopp.

Förslaget om ersättning för *tjänsteresor* har föranlett några detaljerinringar. Den föreslagna begränsningen av ersättningen att gälla endast resor med en väglängd av minst tre kilometer har avstyrkts av statskontoret (under förutsättning att statskontorets förslag om ytterligare beskärning av traktamentsersättningarna vunno bifall), fem länsstyrelser, fyra landsfogdar och föreningen Sveriges landsfiskaler. Det har härvid framhållits, dels att begränsningen skulle vara till hinder för landsfiskalernas polisverksamhet, dels att det icke funnes något skäl att på denna punkt sätta landsfiskalerna i en särställning, dels ock att de besparingar man skulle kunna göra för statsverket genom begränsningen vore obetydliga.

Statskontoret har påyrkat en ytterligare beskärning av traktamentsersättningarna till 5 kronor för dag och 3 kronor för natt eller för dygn tillhoppa 8 kronor. Riksräkenskapsverket har föreslagit, att beloppen skulle utgöra 6 kronor för dag och 4 kronor för natt eller för dygn 10 kronor. Å andra sidan har landsfogden i Kalmar län yrkat, att ersättningarna icke borde beskäras så hårt som de sakkunniga föreslagit.

Som en besparingsåtgärd hava riksräkenskapsverket och allmänna lönenämnden föreslagit, att kilometerpenningar icke skulle utgå, därvid nämnden åberopat för vägingenjörer m. fl. gällande bestämmelser. Länsstyrelsen i Västmanlands län har velat ifrågasätta, om icke till prövning borde upptagas, att staten lämnade landsfiskalerna bidrag till hållande av bil, avseende exempelvis de fasta kostnaderna skatt, försäkring, garage m. m. Länsstyrelsen har anfört, att då ett sådant bidrag givetvis skulle medföra, att ersättning för tillryggalagda väglängder sattes väsentligt lägre än enligt allmänna resereglementet, det kunde tänkas, att ett sådant bidragssystem komme att visa sig fördelaktigt för statsverket.

Förslaget om landsfiskalstjänsternas *differentiering i lönehänseende* har tillstyrkts eller lämnats utan erinran i de flesta yttrandena. Allmänna lönenämnden har förordat en differentiering men har icke velat åstadkomma denna genom tjänsternas placering i olika lönegrader. I stället hava för de större och mera svårskötta eller eljest särskilt arbetstygda distrikten föreslagits särskilda tillägg å motsvarande belopp. Lönenämnden har därvid anfört bland annat:

En differentiering genom befattningarnas placering i olika lönegrader synes lönenämnden mindre lämplig med hänsyn dels till densammas inverkan på befordringsgången, dels ock därtill, att en sådan anordning skulle komma att medföra differentiering av landsfiskalernas pensionsförhållanden. Genom befattningarnas placering i olika lönegrader skulle jämväl svårigheter kunna uppstå att, för den händelse det av olika skäl eljest skulle befinnas lämpligt, flytta en landsfiskal från ett av de större distrikten till ett mindre. Lönenämnden vill i detta sammanhang särskilt framhålla, att den omständigheten, att riksdagen icke införde avlöningstillägg för landsfogdebefattningarna utan i stället hänförde dem till olika lönegrader, knappast kan tolkas därhän, att riksdagen därigenom i princip skulle hava tagit ställning mot differentiering genom lönetillägg. Förhållandet var nämligen det, att samtliga landsfogdar utom en genom riksdagens beslut erhöilo samma löneställning. Att för dylikt fall åstadkomma differentieringen genom särskilda lönetillägg kunde självfallet icke komma i fråga. Erinras må ock, att särskilda avlöningstillägg utgå till, bland andra, landssekreterare och landskamrerare samt vissa jägmästare.

1936 års lönekommitté, som anslutit sig till de sakkunnigas förslag i denna del, har anfört:

Med avseende å den differentiering av löneställningen för landsfiskaler i olika distrikt, som i betänkandet föreslagits och som torde vara påkallad med hänsyn till ofrånkomliga skiljaktigheter i arbetsbörda och svårskötthet olika landsfiskalsdistrikt emellan, kan givetvis tvekan råda, huruvida denna differentiering bör komma till stånd genom befattningarnas fördelning på skilda lönegrader, såsom i förslaget förutsattes, eller genom tillskapande av särskilda tilläggsarvoden för landsfiskaler i vissa större och mera arbetskrävande distrikt. Inom statsförvaltningen i övrigt hava för åstadkommande av en dylik differentiering båda metoderna kommit till användning. Sålunda har exempelvis systemet med lönetillägg använts för differentiering av löneställningen för revirförvaltare vid domänverket, under det att placering i olika lönegrader kommit i tillämpning beträffande kommunikationsverkens föreståndare för trafikanstalter. Även om anordningen med sär-

skilda lönetillägg ur vissa synpunkter, t. ex. ökade möjligheter till förflyttning av personal, kan sägas innebära fördelar, finner dock lönekommittén övervägande skäl i detta fall tala för det i betänkandet förordade förslaget om uppdelning på olika lönegrader, vilket förslag bland annat skulle medföra en differentiering även av pensionsförmånen.

Mot en differentiering hava uttalat sig statskontoret, tre länsstyrelser och två landsfogdar. Statskontoret har erinrat om att riksdagen ställt sig avvisande till förslaget om differentiering av landsfogdetjänsterna. Man har såsom skäl mot lönedifferentiering även anfört, att det ökade arbetet i de större distrikten bleve kompenserat av den rikligare biträdestilldelningen.

I fråga om *lönegradsplaceringen* har ett stort antal olika yrkanden framställts.

Till utredningens förslag om placering av landsfiskalstjänsterna i lönegraderna A 22—A 24 hava anslutit sig bland andra fyra länsstyrelser, två landsfogdar och 1936 års lönekommitté ävensom — reellt — allmänna lönenämnden. Riksräkenskapsverket har icke haft något att erinra mot att de landsfiskaler, som komme att fylla de skärpta kompetensfordringarna, erhöle den föreslagna lönegradsplaceringen. Övriga landsfiskaler borde däremot enligt ämbetsverkets mening icke placeras högre än i lönegraden A 21, dock med rätt för Kungl. Maj:t att undantagsvis, då särskilda skäl föreläge, placera sådan landsfiskal i de för landsfiskaler med den högre kompetensen avsedda lönegraderna.

Svea hovrätt har ansett de föreslagna lönerna knappt utmätta men har icke velat framställa yrkande om höjning. Sveriges advokatsamfund har föreslagit en höjning utan att dock precisera yrkandet.

En genomgående höjning med en lönegrad — alltså till lönegraderna A 23—A 25 — har föreslagits av fyra länsstyrelser, sju landsfogdar samt föreningen Sveriges landsfogdar. Länsstyrelsen i Östergötlands län har såsom skäl för en dylik placering anfört:

Det kan för jämförelsens skull anmärkas, att länsnotarie av första klass är placerad i lönegrad A 24, alltså två grader högre än vad de sakkunniga föreslagit för landsfiskalerna i det stora övervägande antalet landsfiskalsdistrikt, och att uppbördskommittén föreslagit häradsskrivarnas placering i sistnämnda lönegrad. Länsstyrelsen är emellertid av den uppfattningen, att på landsfiskalerna ställas större krav i fråga om självständigt omdöme än på en förste länsnotarie eller en häradsskrivare, och den omständigheten, att landsfiskalernas möjligheter till bisysslor genom förslaget i hög grad beskrutits, synes ock tala för en jämförelsevis hög löneplacering. Vill man emellertid med avseende å länsnotariernas och häradsskrivarnas högre teoretiska utbildning i jämförelse med landsfiskalerna icke taga steget fullt ut och i lönehänseende likställa dessa tre kategorier av tjänstemän, torde i allt fall landsfiskalerna icke böra placeras lägre än i 23—25:e lönegraden.

Ytterligare två länsstyrelser och en landsfogde hava föreslagit, att flertalet landsfiskaler skulle placeras i lönegraden A 23, men hava påyrkat en differentiering på två eller fyra lönegrader.

För landsfiskalernas placering i lönegraden A 24 hava uttalat sig bland andra justitiekanslersämbetet (åtminstone för de nya landsfiskalerna), fem länsstyrelser och tre landsfogdar. Länsstyrelsen i Södermanlands län har såsom motivering för denna lönesättning anfört bland annat:

Uppbördskommitténs förslag angående häradsskrivarnas placering i lönegraden A 24 synes snarare vara ett argument för än emot landsfiskalernas hänförande till samma lönegrad. De landsfiskalerna åliggande uppgifterna som polischefer och åklagare måste nämligen anses minst lika betydelsefulla och maktpåliggande som de göromål, som enligt uppbördskommitténs förslag skulle komma att åvila häradsskrivarna.

Länsstyrelsen i Malmöhus län har anfört:

Då de sakkunniga ansett, att landsfiskalerna icke böra placeras i högre lönegrad än A 22, synas de hava fäst avgörande vikt vid det förhållandet, att juris kandidatexamen icke uppställts som kompetensvillkor. Emellertid bör beaktas, att landsfiskalsaspiranterna enligt förslaget skola genomgå en utbildningskurs på två och ett halvt år, avsedd att bibringa dem *dels* teoretisk juridisk utbildning, vilken i vissa ämnen skall motsvara fordringarna för juris kandidatexamen, *och dels* polisteknisk utbildning. Men hänsyn härtill förefaller det länsstyrelsen som om de blivande landsfiskalernas teoretiska underbyggnad icke skulle komma att avsevärt understiga den som vinnes genom juris kandidatexamen. Det må framhållas att landsfiskalerna intaga en mycket betydelsefull ställning i förvaltningen. Såsom åklagare äro de satta att övervaka lagars och författningars efterlevnad. Härutinnan kräves av dem självständighet och oräddhet på samma gång som takt och gott omdöme. De hava ock en betydande medelsförvaltning. Beaktas bör också, att landsfiskalstjänsterna hava karaktär av sluttjänster. Med hänsyn till vad sålunda föreligger kan länsstyrelsen för sin del icke finna den av de sakkunniga föreslagna lönesättningen vara tillfredsställande. En placering i lönegraden A 24 synes lämplig med hänsyn till såväl landsfogdarnas som övriga landsstatstjänstemäns med reglerade löner placering i lönehänseende.

För en placering av flertalet tjänster i lönegraden A 24 hava uttalat sig hovrätten för Övre Norrland, tre länsstyrelser (länsstyrelsen i Skaraborgs län om juris kandidatexamen uppställs som kompetensvillkor) och en landsfogde.

En genomgående höjning med två lönegrader — alltså till lönegraderna A 24—A 26 — har föreslagits av tre länsstyrelser, två häradshövdingar, fyra landsfogdar (två av dessa hava föreslagit juris kandidatexamen såsom kompetensvillkor), föreningen Sveriges landsfiskaler och föreningen Sveriges extra landsstatstjänstemän. Länsstyrelsen i Norrbottens län, som föreslagit denna löneplacering, har som skäl härför anfört bland annat:

Beträffande landsfiskalernas löneställning måste de föreslagna skärpta behörighetsvillkoren, sportlernas indragning och förbudet mot privat verksamhet som en nödvändig följd föra med sig en förbättrad lönegradsplacering; arvodet under utbildningstiden, tillsammans 3,600 kronor, bör i detta sammanhang icke få utöva någon väsentlig verkan till sänkning. Utredningen har på denna punkt tagit upp jämförelse med länsnotarie- och länsbokhållartjänsterna och gent emot dessas kompetensvillkor av juris kandidatexamen framhållit att — såvitt nu är i fråga — det knappast kunde sägas,

att kompetensfordringarna för nämnda länsstyrelsetjänster vore de högre, eftersom landsfiskalernas rent juridiska utbildning i viktiga delar avses skola motsvara det för juris kandidatexamen fastställda måttet samt landsfiskalerna dessutom erhålla en omfattande såväl teoretisk som praktisk utbildning inom ämnen som falla utanför den egentliga juristutbildningen. Med dessa grunder för jämförelsen, vilka länsstyrelsen vill understryka, och med hänsyn till samma länsstyrelsetjänsters egenskap av begynnelse- eller genomgångstjänster, medan landsfiskalsbefattningarna så gott som undantagslöst bli sluttjänster, samt med beaktande av den betydelsefulla ställning utredningen själv tillerkänt landsfiskalstjänsterna så synes jämförelsen hava bort resultera i en bättre lönegradsplacering för landsfiskalerna än förslaget upptager.

Länsstyrelsen i Uppsala län har föreslagit en placering lägst i lönegraden A 25 och har därvid anfört:

Då enligt förslaget utsikterna till extrainkomster för landsfiskalerna så gott som helt och hållet bortfalla, måste det fasta avlöningsbeloppet bestämmas så, att det blir tillräckligt med hänsyn till kostnaderna för den kvalificerade utbildningen och till de uppgifter, som landsfiskalerna skulle hava att fylla. Härvid måste jämväl uppmärksammas, att landsfiskalsbefattningarna för de allra flesta komma att bli slutposter, även om rekryteringen av de högre åklagarbefattningarna i någon utsträckning sker från landsfiskalsbefattningarna. Landsfiskalernas löneställning kan också komma att inverka på länsstyrelsernas personalrekrytering. Där gör sig behovet av ökad personal med juridisk utbildning allt mer och mer märkbart. Med den nu gällande organisationen för länsstyrelserna äro emellertid befodringsutsikterna synnerligen begränsade. Många juridiskt utbildade befattningshavare, som eljest skulle komma att stanna vid länsnotarie- och länsbokhållaregraderna, kunna tänkas föredraga den mera självständiga landsfiskalsbefattningen. Hava de fallenhet i övrigt för polis- och åklagargöromål, kan härigenom en för både länsstyrelserna och landsfiskalsbefattningarna lämplig cirkulation åstadkommas.

Slutligen har en landsfogde förordat en placering lägst i lönegraden A 27 och såsom motivering därför åberopat den för häradskrivartjänsterna föreslagna lönegradsplaceringen.

En sänkning av lönegradsplaceringen i förhållande till de sakkunnigas förslag har förordats av statskontoret och allmänna lönenämnden, vilka föreslagit, att samtliga tjänster skulle placeras i lönegraden A 22. Lönenämnden har emellertid, såsom i det föregående omnämnts, för de särskilt arbetstygda distrikten föreslagit vissa lönetillägg.

Den av de sakkunniga föreslagna sänkningen av *pensionsåldern* för landsfiskaler från 65 till 63 år har vunnit anslutning i yttrandena av bland andra statskontoret, allmänna lönenämnden samt fem länsstyrelser. Länsstyrelsen i Älvsborgs län har föreslagit, att pensionsåldern borde bibehållas vid 65 år men att möjlighet borde beredas för mindre arbetsföra att avgå vid 63 år. En lägre pensionsålder, 60 år, har föreslagits av länsstyrelsen i Västerbottens län, två landsfogdar samt föreningarna Sveriges landsfogdar och Sveriges extra landsstatstjänstemän. Landsfogdeföreningen och de nämnda landsfogdarna hava tillika föreslagit

den modifikationen, att befattningshavaren skulle kunna efter ansökan beviljas tillstånd att kvarstå i tjänst ett år i sänder under sammanlagt tre år, om han befunnes vara i stånd att tillfredsställande sköta sina åligganden.

Departementschefen.

I samband med löne reglering för landsfiskalerna böra samtliga till dem nu utgående sportler indragas till statsverket. I fråga om indrivningsprovisionen må nämnas, att de sakkunniga räknat med ett genomförande av uppördskommitténs förslag om att hela provisionsbeloppet — med viss maximering — skulle tillfalla fjärdingsmännen. Detta förslag var emellertid delvis motiverat av att fjärdingsmännen skulle erhålla ökat arbete genom de av kommittén föreslagna organisatoriska förändringarna i fråga om restindrivningen. Därest dessa förändringar nu icke bliva genomförda, saknas tydligen anledning att oberoende därav tillerkänna fjärdingsmännen landsfiskalernas andel av provisionen. Denna andel bör i stället inlevereras till statsverket.

Bestämmelserna om förbud för landsfiskal att vid sidan om tjänsten utöva annan verksamhet torde böra utformas i nära anslutning till vad som nu gäller för landsfogde. De avvikelser härifrån, som innehållas i de sakkunnigas förslag, synas mig motiverade. Detta gäller även de föreslagna dispensbestämmelserna, vilka torde vara erforderliga för att icke i vissa delar av landet alltför stora svårigheter skola möta för allmänheten att erhålla biträdes hjälp i rättsliga angelägenheter. Det må erinras om att dispensrätten föreslås skola vara starkt begränsad och sålunda icke avse förbuden att förrätta auktioner, att bedriva advokatverksamhet eller att idka inkasseringsrörelse.

I fråga om landsfiskalernas rätt till resekostnads- och traktamentsersättning vid tjänsteresor har ett detaljerat förslag framlagts av de sakkunniga. Förslaget innebär bland annat en begränsning av dessa ersättningar i förhållande till vad som skulle följa av en tillämpning av allmänna resereglementets bestämmelser. I några av remissvaren hava åtgärder föreslagits syftande till en ytterligare begränsning av utgifterna. Vissa av dessa besparingsförslag anser jag böra tagas under noggrant övervägande. Emellertid torde det icke vara erforderligt att förrän i samband med omorganisationens ikraftträdande taga slutgiltig ståndpunkt till de frågor som härvid uppkomma. Jag anser mig därför icke behöva i förevarande sammanhang mera uppehålla mig vid detta ämne.

Den av de sakkunniga föreslagna lönegradsplaceringen av landsfiskalstjänsterna finner jag väl avvägd. Jag förordar även, om ock med tvekan, de sakkunnigas förslag, att den av skilda anledningar önskvärda differentieringen i lönehänseende av landsfiskalstjänsterna skall ske därigenom, att några tjänster placeras i högre lönegrad än flertalet. Jag vill erinra om att en dylik differentiering redan förekommer inom vissa andra grenar av den statliga förvaltningen. Enligt de sakkunniga borde av de 409 landsfiskalstjänsterna 358 placeras i lönegraden A 22, 45 i lönegraden A 23 samt

6 i lönegraden A 24. I nuvarande läge torde denna avvägning i stort sett vara lämplig. Det torde ligga i sakens natur, att fördelningsplanen, sedan omorganisationen genomförts, med vissa mellanrum måste underkastas förnyad omprövning och jämkningar.

De sakkunnigas förslag om indragning av lönebeställningen och om sänkning av landsfiskalernas pensionsålder från 65 till 63 år vill jag biträda. Vad pensionsåldern angår, vill jag erinra om att enligt civila tjänstepensionsreglementet, 12 § 2. a), myndighet, som äger att meddela tjänstemannens avsked, kan medgiva anstånd därmed, därest och så länge tjänstemannen prövas kunna på tillfredsställande sätt gagna det allmänna, dock icke i något fall längre tid än sammanlagt två år. Jag anser att genom de sålunda meddelade bestämmelserna givits tillräckliga möjligheter att taga hänsyn till de individuella olikheterna i fråga om tjänstedugligheten, och att några särregler icke äro erforderliga för landsfiskalerna.

Landsfiskalernas tjänstebiträden. Avlöningsförmåner åt aspiranterna.

De sakkunnigas förslag.

Landsfiskalernas behov av *biträdeshjälp* skall tillgodoses genom att till landsfiskalernas förfogande ställas dels kvalificerade biträden, *landsfiskalsassistenter*, dels ock biträden för det mindre kvalificerade expeditionsarbetet, *kanslibiträden* och *skrivbiträden*. Att i vissa fall tillfällig skrivhjälp skall kunna ställas till förfogande framgår av redogörelsen för förslaget innehåll i fråga om landsfiskalernas avlöning.

Landsfiskalsassistenter skola enligt förslaget finnas anställda i sammanlagt 152 distrikt. För behörighet till assistenttjänst skall erfordras samma formella kompetens som för behörighet till landsfiskalsbefattning. Landsfiskalsassistent skall vara pliktig att under landsfiskalens ledning biträda landsfiskalen i hans göromål. Landsfiskalsassistenten skall intaga förmansställning i förhållande till den övriga polispersonalen inom distriktet. Om förhållandena i visst distrikt så kräva, skall länsstyrelsen, i samråd med justitiekanslersämbetet, kunna förordna, att landsfiskalsassistenten skall beträffande vissa ärenden eller viss verksamhetsgren på eget ansvar fullgöra vad som eljest ankommer på landsfiskal. Dock skall landsfiskalsassistent icke med mindre synnerliga skäl därtill äro tilldelas den landsfiskal tillkommande häktningsrätten eller anförtros den befattning med frågor om kvarhållande av för brott misstänkt person eller om beslag, skingringsförbud samt hus- och kroppsrannsakan, som tillkommer landsfiskal. Assistenttjänsterna hava föreslagits skola göras extra ordinarie med en placering i lönegraden Eo 14 enligt civila icke-ordinariereglementet. I fråga om förbud att bedriva viss privat verksamhet liksom beträffande bevapning skola de för landsfiskalerna för motsvarande fall givna bestämmelserna gälla. Landsfiskalsassistent skall vid resa i och för tjänsten äga uppbära resekostnads- och traktamentsersättning under samma villkor som landsfiskal. Den till landsfiskalsassistent

utgående traktamentsersättningen skall dock fastställas till 6 kronor för dag och 4 kronor för natt eller alltså till 10 kronor för dygn. Landsfiskals-assistentbefattning skall tillsättas av länsstyrelse efter landsfogdens hörande.

Förslaget upptager inrättandet av sammanlagt 408 *skrivbiträddestjänster*, därav 376 ordinarie i lönegraden A 2 och 32 extra-ordinarie i lönegraden Eo 2. De ordinarie tjänsterna avses för de distrikt, i vilka endast skall finnas ett skrivbiträde. Om i ett distrikt skola finnas flera skrivbiträddestjänster skall halva antalet vara ordinarie, övriga extra-ordinarie. Skrivbiträddestjänsterna avses för såväl manliga som kvinnliga befattningshavare. För 19 distrikt inom de tre nordligaste länen har föreslagits inrättandet av ordinarie *kanslibiträddestjänster* i lönegraden A 7. Dessa tjänster avses uteslutande för manliga befattningshavare. Kanslibiträdena skola erhålla polismans befogenhet. Dylik befogenhet skall även i den mån skäl därtill anses föreligga kunna givas åt manligt skrivbiträde. Såväl kanslibiträdes- som skrivbiträddestjänster skola tillsättas av länsstyrelserna.

I samband med redogörelsen för förslagets innehåll i fråga om rekryteringsgången har omnämnts, att med ställningen som antagen *distriktsåklagaraspirant* skall följa rätt till visst *arvode* samt att aspiranterna efter avlagd distriktsåklagarexamen skola antagas till extra tjänstemän.

Beloppet av det nyssnämnda arvodet har föreslagits till 120 kronor i månaden. Som motivering för att på detta sätt giva distriktsåklagaraspiranterna ekonomiskt stöd under utbildningstiden hava de sakkunniga anført bland annat:

Utbildningstiden måste på grund av omständigheterna göras jämförelsevis lång. Det vore av stort intresse även för det allmänna, att för banan lämpade, men obemedlade ynglingar icke av den långa utbildningstiden och därmed förknippade kostnader skulle avskräckas från att söka komma in på banan. Även med en gynnsam lönesättning för landsfiskaltjänsterna komme dessa dock knappast att bliva så inbringande att de kunde beräknas locka dugliga, mindre bemedlade aspiranter att underkasta sig den ekonomiska uppoffring som vore förenad med en lång oavlönad utbildningstid. I fråga om landsfiskalerna liksom beträffande alla andra tjänstemän med medelsförvaltning gällde, att det vore av största vikt att de icke dreves till skuldsättning under utbildningsåren. Den föreslagna anordningen med arvoden till aspiranterna efter viss tjänstetid förmenades skola vara en god hjälp härvidlag.

En av de sakkunniga, herr Lindqvist, har, under framhållande att det vore betydelsefullt att eleverna under studietiden erhöle ekonomiskt bistånd, förordat att detta bistånd i stället lämnades i form av stipendier av fri bostad och kost.

Såsom *extra tjänstemän* skola aspiranterna enligt förslaget uppbära lön enligt lönegraden Ex 2. Av aspirantens ställning som extra tjänsteman följer, bland annat, att om aspiranten förordnas att uppehålla assistenttjänst eller annan tjänst å landsfiskalskontor, lönen kommer att utgå enligt de för sådant fall gällande särskilda reglerna i civila icke-ordinariereglementet.

Yttranden över förslaget.

I flera yttranden, bland annat av justitiekanslersämbetet, processlagberedningen och advokatsamfundet, har framhållits vikten av att *landsfiskalernas biträdesfråga* erhåller en tillfredsställande lösning.

Önskemål om ett större antal *assistentbefattningar* har framförts av bland andra hovrätten för Övre Norrland (för övre Norrlands vidkommande) samt några länsstyrelser.

Den föreslagna *titeln landsfiskalsassistent* har av tre länsstyrelser, en häradshövding och föreningen Sveriges extra landsstatstjänstemän föreslagits ersatt med »biträdande landsfiskal».

Länsstyrelsen i Örebro län har yrkat, att assistenterna efter hand skulle erhålla ställning såsom *ordinarie*. En landsfogde har föreslagit, att assistenterna omedelbart skulle vinna ordinarie anställning.

Den föreslagna *lönegradsplaceringen* för landsfiskalsassistenterna har lämnats utan erinringar i flertalet yttranden. För en höjning av lönegradsplaceringen hava emellertid uttalat sig bland andra sex länsstyrelser, tre landsfogdar, en häradshövding och föreningen Sveriges extra landsstatstjänstemän. Två länsstyrelser och en landsfogde hava därvid uttalat sig för en placering i lönegraden Eo 15, två länsstyrelser och en landsfogde för en placering i Eo 16, en länsstyrelse för Eo 17 eller A 16 och en landsfogde för Eo 19. Svea hovrätt, två länsstyrelser, två landsfogdar, allmänna lönenämnden, 1936 års lönekommitté och den nämnda föreningen hava uttalat sig för en gynnsammare löneställning för äldre assistenter. Lönenämnden har föreslagit, att assistenterna efter sex år skulle uppflyttas till 17 lönegraden. Lönekommittén har anfört, att den föreslagna inplaceringen av assistentbefattningarna i lönegraden Eo 14 kunde betraktas som skäligen under förutsättning att tjänstetiden i assistentbefattning kunde beräknas icke bliva alltför långvarig. Därest det skulle kunna befaras, att befordran till landsfiskalstjänst bleve fördröjd i sådan omfattning, att befattningshavarna under en lång följd av år finge kvarstå i assistentbefattning, kunde det emellertid enligt lönekommitténs mening ifrågasättas, om icke uppflyttning till någon högre lönegrad vore påkallad efter ett antal år.

Den föreslagna löneställningen för *kanslibitradena* har godkänts av bland andra sju länsstyrelser. Svea hovrätt, som för dessa biträden föreslagit benämningen »landsfiskalsbiträde», har yrkat deras placering i lönegraden A 9. Även lönenämnden har föreslagit en högre lönegradsplacering för bitradena; dock skulle de icke omedelbart erhålla ordinarie ställning. För bitradena har nämnden föreslagit benämningen »polis-skrivare» eller »landsfiskalsbiträde». Å andra sidan har statskontoret ej funnit skäl föreligga att giva dessa biträden någon särställning i lönehänseende i förhållande till övriga okvalificerade biträden. Riksräkenskapsverket, som icke haft något att erinra mot inrättandet av ifrågasatt tjänster eller mot den föreslagna lönegradsplaceringen, har ansett försiktigheten bjuda att i avvaktan på ut-

gången av utredningen rörande polisväsendets förstatligande tills vidare uppföra tjänsterna såsom extra ordinarie.

De sakkunnigas placering av *skrivbiträdena* i lönegraden A 2 respektive Eo 2 har sex länsstyrelser förklarat sig finna väl avvägd. I ett flertal yttranden har emellertid gjorts gällande, att löneplaceringen vore för låg, åtminstone för manliga biträden. Uttalanden i denna riktning hava gjorts av Svea hovrätt, sju länsstyrelser, statskontoret, sju landsfogdar, allmänna lönenämnden, 1936 års lönekommitté, föreningen Sveriges landsfogdar och föreningen Sveriges landsfiskaler. I allmänhet har därvid föreslagits placering i lönegraden A 4 respektive Eo 4, eller i samma lönegrad som länsstyrelsernas kontorsbiträden. Statskontoret har förordat, att i avvaktan på närmare erfarenheter rörande biträdesbehovet länsstyrelserna skulle bemyndigas anställa erforderligt antal skrivbiträden i lönegraden Ex 2 och manliga biträden i lönegraden Eo 5. Riksräkenskapsverket har velat ifrågasätta lämpligheten av att redan vid organisationens genomförande uppföra på ordinarie stat ett så stort antal tjänster som de sakkunniga föreslagit.

Den av utredningen föreslagna anordningen att *till aspiranterna* skall utgå visst *arvode* under den senare delen av utbildningstiden har lämnats utan erinran i det övervägande antalet yttranden samt tillstyrkts av bland andra statskontoret och 1936 års lönekommitté. Lönekommittén har därvid anfört:

Lönekommittén finner för sin del icke anledning till erinran mot principen om beredande av ersättning under landsfiskalsutbildningen från och med den tidpunkt, då provtjänstgöringen avslutats. Denna princip harmonierar i viss mån med den praxis, som inom vissa av affärsverken och tullverket sedan länge tillämpats med avseende å rekryteringspersonal till dessa verks befälsgrader. Vissa väsentliga skiljaktigheter föreligga emellertid. Sålunda äro nyssnämnda verks utbildningskurser till övervägande del inriktade på praktisk utbildning inom verkens olika arbetsgrenar, varvid teoretiska studier äro inlagda såsom fritidsarbete, och de enbart teoretiska kurser, som förekomma, äro relativt kortvariga. Inom postverket hava t. ex. under den senaste tiden av en omkring 3-årig postassistentutbildning endast cirka 6 månader upptagits av enbart teoretisk utbildning. Vidare är att märka, att utbildningskurserna vid nyssnämnda verk enligt sakens natur äro så övervägande inriktade på den av verkens speciella behov betingade fackutbildningen, att kurserna knappast kunna direkt utnyttjas annat än för fortsatt anställning i vederbörande verk. Samma förhållande framträder i fråga om officersutbildningen, vilken likaledes beredes aspiranterna väsentligen på statens bekostnad. Vad däremot angår landsfiskalsutbildningen, skulle denna enligt förslaget till relativt betydande del bestå i en rent teoretisk undervisning och detta i juridiska ämnen, vilka icke enbart taga sikte på en fackutbildning för landsfiskalsbanan utan även skänka en allmän grundval, som kan bliva av värde för annan verksamhet. Om ersättning beviljas landsfiskalsaspiranterna under den teoretiska kursen, kan därför måhända befaras, att en eller annan av eleverna finner med sin fördel förenligt att efter inhämtande av denna av staten delvis bekostade utbildning övergiva den tillämnade levnadsbanan för att ägna sig åt annan verksamhet. En viss motvikt mot en dylik tendens torde emellertid föreligga dels i det tilltänkta arvodets

jämförelsevis blygsamma storlek, dels och framför allt däri, att arvodet skulle få tillträdas först efter en tämligen långvarig praktisk provtjänstgöring, varunder ersättning ej skulle utgå. I betraktande härav finner sig kommittén, som anser skälen i övrigt för beredande av bidrag från statens sida till underlättande av landsfiskalsutbildningen vara bärande, för sin del böra tillstyrka sakkunnigförslaget i förevarande del. En förutsättning för medgivande av här ifrågasatt ersättning bör självfallet vara att, såsom i betänkandet föreslås, en central uttagning av eleverna äger rum icke blott när det gäller inträdet i distriktsåklagarkursen utan jämväl för den föregående praktiska tjänstgöringen. Endast under denna förutsättning kan antalet elever avvägas efter behovet på landsfiskalsbanan och ett lämpligt urval ske med hänsyn till de egenskaper, som krävas för denna bana. Enär, såsom förut antytts, svårigheter föreligga att bedöma, huruvida beviljande av ersättning under utbildningstiden kan komma att medföra, att elever i nämnvärd omfattning lämna landsfiskalsbanan för att ägna sig åt annan verksamhet, torde emellertid försiktigheten bjuda, att den föreslagna anordningen tillsvidare betraktas såsom en försöksanordning. Därest erfarenheten framdeles skulle giva vid handen, att ett manfall av större omfattning skulle uppstå, kan det bliva nödvändigt att överväga införandet av en lämplig spärr i syfte att förhindra att distriktsåklagarkurserna utnyttjas av ynglingar, som för annan verksamhet önska förskaffa sig en jämförelsevis billig allmänjuridisk utbildning. En dylik spärr kan tänkas anordnad på sådant sätt, att landsfiskalsaspirant, som genomgått distriktsåklagarkursen, får förbinda sig att antingen under viss minimitid därefter tjänstgöra inom landsfiskalsorganisationen eller, därest han före denna tids utgång lämnar banan, återbetala under utbildningen åtnjuten ersättning.

Länsstyrelsen i Västmanlands län har föreslagit, att arvodena icke skulle utgå under den teoretiska utbildningen utan i stället under den praktiska tjänstgöringen, då aspiranterna utträttade ett nyttigt arbete.

Riksräkenskapsverket och länsstyrelsen i Östergötlands län hava avstyrkt förslaget i denna del och yrkat, att erforderligt understöd under studietiden i stället borde givas i form av stipendier såsom föreslagits i reservationen. Riksräkenskapsverket har sagt sig förutsätta, att om aspiranterna likväl skulle komma i åtnjutande av arvode, detta icke skulle utgå under tid, då vederbörande åtnjöte särskild ersättning för polistjänstgöring eller arbete hos landsfiskal eller länsstyrelse.

De sakkunnigas förslag att aspiranterna efter genomgången teoretisk utbildning skola *antagas till extra tjänstemän* har i samtliga yttranden lämnats utan erinran. Den föreslagna löneställningen har däremot allmänt ansetts för låg. Svea hovrätt, länsstyrelsen i Södermanlands län och en landsfogde hava föreslagit en placering i lönegraden Ex 4, allmänna lönenämnden en placering i lönegraderna Ex 4, Ex 7 och Ex 11 samt 1936 års lönekommitté en placering i Ex 9. Lönenämnden har subsidiärt föreslagit arvode i stället för lön. Lönekommittén har icke velat tillstyrka, att aspiranterna under anställningstiden såsom extra tjänstemän skulle kunna erhålla förordnanden å biträdesbefattning i avvaktan på att assistentbefattning bleve ledig. Det har syntes lönekommittén lämpligare, att aspiranterna såsom extra tjänstemän tilldelades en bestämd, skälig lönegrad men gjordes skyldiga att under anställningstiden i denna egenskap fullgöra tjänstgöring av vad slag som kunde ifrågakomma.

Departementschefen.

En förutsättning för att den nya organisationen skall fungera tillfredsställande synes mig vara, att biträdesfrågan erhåller en god lösning. Vad de sakkunniga därutinnan föreslagit torde kunna i huvudsak godtagas. Vad landsfiskalsassistenterna angår, synes mig dock den föreslagna lönegradsplaceringen väl ogynnsam med hänsyn dels till att för assistentbefattning skall krävas samma kompetens som för landsfiskalstjänst, dels till arten av det arbete, som skall ankomma på assistenterna, dels ock till att tjänstetiden å landsfiskalsassistentbefattning kan beräknas komma att i genomsnitt uppgå till över 10 år, varför befordran till landsfiskalstjänst i allmänhet kan beräknas tidigast vid en levnadsålder av ungefär 35 år. Av redogörelsen för yttrandena framgår även, att ett flertal myndigheter uttalat sig för en gynnsammare löneställning än den föreslagna. Bland andra hava allmänna lönenämnden och 1936 års lönekommitté föreslagit, att assistenterna skulle efter ett antal år uppflyttas till högre lönegrad. En sådan lösning anser jag vara lämplig. Jag vill därför föreslå, att landsfiskalsassistenterna skola bliva extra ordinarie tjänstemän i lönegraden Eo 14, men att de, efter att hava tillhört denna lönegrad i sex år, skola uppflyttas i lönegraden Eo 17. I fråga om assistenternas rätt till ersättning för resor i tjänsten ber jag att få hänvisa till vad jag i det föregående anført beträffande landsfiskalernas rätt till dylik ersättning.

Förslaget upptager i övrigt biträdestjänster av två olika kategorier, nämligen 19 ordinarie kanslibiträdestjänster i lönegraden A 7, avsedda för manliga befattningshavare, samt 376 ordinarie och 32 extra ordinarie skrivbiträdestjänster i lönegraden A 2 respektive Eo 2, avsedda såväl för manliga som för kvinnliga befattningshavare. Inrättandet av kanslibiträdestjänsterna avser att tillgodose ett i vissa distrikt i övre Norrland förefintligt behov av biträden, som kunna tilldelas polismans befogenhet och användas för mera självständiga uppgifter än skrivbiträdena. De skäl som tala för att tillgodose detta behov genom de föreslagna tjänsterna — vilka måhända böra erhålla en mera passande benämning — anser jag så starka, att jag, trots vad i remissyttrandena anförts i annan riktning, vill på denna punkt helt ansluta mig till de sakkunnigas förslag. Min anslutning härtill gäller även löneställningen för dessa biträden. I fråga om skrivbiträdestjänsterna synas mig förhållandena något annorlunda. Å ena sidan lærer den föreslagna löneplaceringen vara väl låg, åtminstone beträffande de tjänster, som komma att besättas med manliga innehavare, vilka ju enligt förslaget skola kunna tilldelas polismans befogenhet. Å andra sidan torde det vara svårt att redan nu, innan man vunnit närmare kannedom om omorganisationens verkningar, taga ställning till frågan, huruvida man bör inrätta ett så stort antal ordinarie tjänster som förslaget innebär. Jag vill därför föreslå, att i avvaktan på närmare erfarenheter rörande behovet av biträdes hjälp lämpliga belopp ställas till länsstyrelsernas förfogande för anställning av erforderligt antal skrivbiträden i lönegraden Eo 2 samt manliga biträden — som skola kunna tilldelas polismans befogenhet — i lönegraden Eo 5.

Vad härefter angår förslaget, att till aspiranterna, sedan de efter provtjänstgöringen godkänts för vidare utbildning, skulle utgå ett mindre arvode, innebär detta en nyhet, såvitt gäller utbildningen inom det förvaltningsområde, varom här är fråga. Systemet är emellertid icke oprövat inom andra grenar av den statliga förvaltningen, där det torde hava givit gynnsamma resultat. Jag anser, att de skäl som tala för den föreslagna anordningen äro starka nog att helt uppväga de betänkligheter som anförts mot densamma. Skulle emellertid mot förmodan olägenheter yppa sig i ena eller andra riktningen, lär det icke möta några svårigheter att vidtaga därav betingade lämpliga motåtgärder. Jag kan i denna del hänvisa till vad 1936 års lönekommitté därom anført. I likhet med riksräkenskapsverket förutsätter jag, att arvode icke skall utgå i den mån aspirant uppstår lön eller annan särskild ersättning.

Jag vill även ansluta mig till de sakkunnigas förslag, att aspiranterna, sedan de avlagt distriktsåklagarexamen och sålunda förvärvat formell kompetens för distriktsåklagarbefattning, skola av länsstyrelserna antagas till extra tjänstemän. Antagningen synes böra gälla anställning såsom extra tjänstemän vid fögderiförvaltningarna. Vad beträffar den föreslagna löneplaceringen i lönegraden Ex 2 har jag funnit denna väl låg. Flera yrkanden om en gynnsammare löneplacering hava även framställts i yttrandena. Enligt cirkuläret den 12 november 1937 till länsstyrelserna angående lönesättning för icke-ordinarie personal vid länsstyrelserna m. m. må till befattningshavare, som antagits till extra landskanslist eller extra landskontorist, utgå lön under första tjänsteåret högst enligt 4:e lönegraden i löneplanen för extra tjänstemän, under påföljande två år högst enligt 7:e lönegraden och under därefter följande tre år högst enligt 11:e lönegraden i samma löneplan. Det synes, såsom jämväl framhållits av allmänna lönenämnden, icke gärna kunna ifrågakomma att giva de examinerade distriktsåklagaraspiranterna en sämre löneställning än den som sålunda tillkommer extra landskanslister och extra landskontorister. Den begynnelselönen aspiranterna skulle erhålla genom att jämföras med nämnda befattningshavare synes mig skäligen. Med hänsyn till den i det övervägande antal fall mycket korta tid som aspiranterna kunna förväntas komma att innehava ställningen såsom extra tjänstemän torde man emellertid kunna ifrågasätta behovet av att meddela särskilda bestämmelser angående lönegradsuppflyttning efter vissa tidsperioder. Jag anser sålunda tillräckligt med en föreskrift om att lönen till nu ifrågasvarande distriktsåklagaraspiranter skall utgå efter lönegraden Ex 4. I fråga om aspiranternas tjänstgöringsskyldighet vill jag ansluta mig till lönekommitténs förslag. Aspiranterna böra sålunda vara skyldiga att under anställningstiden fullgöra tjänstgöring av vad slag som kan ifrågakomma med behållande av lönen i den för dem fastställda lönegraden.

Övergången till den nya landsfiskalsorganisationen.

De sakkunnigas förslag.

I fråga om *övergången till den nya organisationen* har föreslagits följande. Vid ett genomförande av omorganisationen den 1 juli 1941 komme antalet

ordinarie landsfiskaler att utgöra ungefär 340. Dessa ordinarie landsfiskaler äro utan vidare skyldiga att övergå till ny landsfiskalstjänst. De skola utnämnas å nyorganiserade tjänster efter länsstyrelsernas hörande men utan ansökan. Även de landsfiskaler, vilka endast erhållit förordnande tills vidare å sina tjänster, skola utan ytterligare prövning eller särskild utbildning anses behöriga att erhålla nyorganiserad landsfiskalstjänst. Antalet av dessa t. f. landsfiskaler beräknas vid nyssnämnda tidpunkt utgöra ungefär 140. Av dessa beräknas 70 icke kunna erhålla nyorganiserad landsfiskalstjänst utan vara nödsakade att under en tid tjänstgöra å assistentbefattning. Till dessa skall utgå viss lönekompensation, om vederbörande innehåft förordnande tills vidare å landsfiskalstjänst under minst ett halvt år. Har förordnandet varat minst ett år, skall avlöningsförbättring utgå med så stort belopp, att de sammanlagda avlöningsförmånerna motsvara avlöningsförmånerna till befattningshavare i lägsta löneklass i lönegraden A 22 inom ortsgrupp A. Har förordnandet varat kortare tid men dock minst ett halvt år, skall avlöningsförbättringen utgå med hälften av nämnda belopp. Av de vid omorganisationens genomförande förordnade landsfiskalsassistenterna beräknas ungefär 70 icke kunna omedelbart erhålla nyorganiserad assistenttjänst. De av de övriga, som av länsstyrelserna anses lämpliga för befordran på banan, skola antagas till extra tjänstemän i samma lönegrad som föreslagits beträffande landsfiskalsaspirant som avlagt distriktsåklagarexamen.

För samtliga aspiranter, som avlagt landsfiskalsexamen, kansliexamen eller juris kandidatexamen men som icke erhållit tillsvidareförordnande eller därmed jämställt förordnande å landsfiskalstjänst, skall för behörighet till nyorganiserad landsfiskalstjänst fordras, att de genomgått viss kriminalteknisk utbildning vid kurs av ungefär samma omfattning som de under åren 1930—1938 vid Stockholms högskola hållna kriminaltekniska kurserna för landsfiskaler, landsfiskalsaspiranter och kriminalpolismän. Övriga aspiranter skola icke ifrågakomma till befordran utan fullständig distriktsåklagarutbildning enligt den nya ordningen. Den tid de tjänstgjort på banan skall emellertid kunna tillgodoräknas dem som fullgjord praktisk tjänstgöring. De aspiranter, som icke avlagt studentexamen, men som visat sig lämpliga för banan, skola kunna erhålla dispens från kravet på sådan examen för tillträde till den teoretiska distriktsåklagarutbildningen.

För att underlätta övergången till den nya organisationen föreslås, att ett antal äldre landsfiskaler beredas möjlighet att övergå på frivillig övergångsstat. Avlöningsförmånerna skola utgöras av den nuvarande lönen, 2,000 kronor, ålderstillägg enligt nu gällande regler samt den del av den provisoriska löneförbättringen som utgör lön. Härå skall dyrtidstillägg utgå enligt de bestämmelser som i sådant hänseende gälla i fråga om befattningshavare vid i lönehänseende oreglerade verk.

Yttranden över förslaget.

Bland de av de sakkunniga föreslagna övergångsbestämmelserna har förslaget om inrättandet av en *frivillig övergångsstat* för äldre landsfiskaler för-

anlett flera uttalanden. Förslaget har avstyrkts av statskontoret och riksräkenskapsverket, vilka ansett ytterligare utredning erforderlig angående övergångsanordningarna. Statskontoret har förordat överförande till *indragningsstat* av befattningshavare, som enligt äldre bestämmelser skolat kvarstå i sin befattning, då den nya löneregleringen träder i kraft, men, därest de nya bestämmelserna varit gällande för honom, då inträtt i pensionsåldern. Riksräkenskapsverket har framhållit, att de ordinarie landsfiskaler, som enligt de sakkunnigas förslag skulle komma att kvarstå på den gamla lönestaten utan tjänstgöring, borde uppföras på indragningsstat och på grund därav komma i åtnjutande av endast halvt procentuellt dyrtidstillägg. Å andra sidan har i vissa yttranden yrkats, att man skulle lämna större förmåner än de av utredningen föreslagna åt de landsfiskaler, som frivilligt överginge på övergångsstat. Förslag härom har gjorts av fyra länsstyrelser, en landsfogde, föreningen Sveriges landsfiskaler och föreningen Sveriges extra landsstatstjänstemän. Främst har man därvid föreslagit, att de som överginge till övergångsstat skulle erhålla pension efter de nya grunderna. Två länsstyrelser och föreningen Sveriges landsfiskaler hava föreslagit, att de nya pensionsbestämmelserna borde tillämpas retroaktivt, alltså även på de befattningshavare, som avgått inom viss tid före omorganisationens ikraftträdande.

Allmänna lönenämnden har — under framhållande av att de av de sakkunniga föreslagna övergångsanordningarna i stor utsträckning skilde sig från vad som eljest brukade förekomma vid löneregleringar och organisatoriska omläggningar inom statsförvaltningen — velat med hänsyn till konsekvenserna av ett genomförande av förslaget i dessa hänseenden förorda, att frågan om erforderliga övergångsföreskrifter bleve föremål för ytterligare utredning, därvid man jämväl borde undersöka frågan om möjligheten att genomföra en sänkning av pensionsåldern för de landsfiskaler som ej önskade övergå på den nya lönestaten.

Även 1936 års lönekommitté har förordat ytterligare utredning rörande övergångsbestämmelserna, därvid vissa omläggningar borde tagas under övervägande. Lönekommittén har därvid anfört:

Exempelvis må framhållas, att tvekan kan råda om den lämpliga utformningen av anordningar för beredande övergångsvis av »tillfällig löneförbättring» åt befattningshavare, som nu innehava tillsvidareförordnande å landsfiskalstjänst men vid organisationens genomförande förutsättas icke kunna genast erhålla ordinarie landsfiskalsbefattning, respektive åt statsavlönade assistenter, vilka icke omedelbart kunna väntas erhålla landsfiskalsassistentbefattning. Beträffande de sistnämnda befattningshavarna måste den tilltänkta anordningen förutsätta en gallring inom assistentgruppen, vilken lär bli svår att genomföra på ett rättvist sätt. För de befattningshavare, vilka finge tillsvidare kvarstå såsom extra tjänstemän, skulle ställningen under övergångstiden bli väsentligt ogynnsammare än för dem, vilka omedelbart antoges till assistenter i lönegraden Eo 14; den förstnämnda gruppen bleve i avsaknad av pensionsrätt och finge sämre villkor i fråga om semester, sjukledighet o. s. v. Det förefaller vara mera tilltalande att genom en tillfällig utökning av antalet assistentbefattningar redan från början bereda

extra ordinarie anställning åt samtliga statsavlönade, helårsförordnade assistenter. Den kostnadsökning under övergångstiden, som en sådan, ur personalens synpunkt långt mer tillfredsställande lösning skulle medföra för statsverket, lär — med hänsyn till att pensionsavdrag i sådant fall skulle uttagas av samtliga befattningshavare — knappast kunna bliva alltför betydande. I fråga om sättet för inplacering i löneklass av de befattningshavare, som vid omorganisationens genomförande utnämns till innehavare av landsfiskalstjänst och dessförinnan innehått förordnande tillsvidare å sådan befattning, torde för att ej giva dessa befattningshavare en förmånligare ställning i avseende å ålderstillägg än den som tillkommit under senare år utnämnda landsfiskaler böra meddelas föreskrift av innebörd att allenast den förordnandetid, som överskjuter tre år, bör få tagas i beräkning för lönegradsplacering i den ordinarie befattningen. Huruvida beträffande befattningshavare, som erhåller nyorganiserad landsfiskalsassistenttjänst, de föreslagna tillgodoräkningsreglerna för inplacering i löneklass innebära den lämpligaste lösningen eller om inplaceringen bör grundas på någon annan princip, lär icke kunna bedömas utan ytterligare prövning med hänsynstagande bland annat till förekommande skiljaktigheter i löneinkomster m. m. för nuvarande statsavlönade assistenter.

Departementschefen.

Vid utformningen av bestämmelserna om övergången till den nya organisationen har man, synes det mig, främst att taga sikte på att denna nya organisation så snabbt som möjligt skall erhålla full effektivitet. Tjänsterna böra således så snart ske kan erhålla innehavare, som uppfylla de nya kompetensvillkoren, och de av de nuvarande befattningshavarna, som av en eller annan anledning icke anses böra komma med i den nya organisationen, böra så långt det går lämnas utanför denna. Samtidigt härmed måste man emellertid taga vissa hänsyn till dem, som jämlikt nu gällande eller äldre kompetensbestämmelser kommit in på banan och icke skäligen kunna utan vidare utestängas från densamma.

Det torde icke innebära ett obehörigt klander av landsfiskalskåren, om man utgår ifrån, att det ur effektivitetssynpunkt skulle vara önskvärt, om ett antal av de äldre bland de nuvarande landsfiskalerna icke överfördes å den nya staten. Man kan därvid tänka sig två olika övergångsordningar. Dels kan man göra det möjligt för dem, som så önska, att frivilligt övergå på övergångsstat med bibehållande i huvudsak av nuvarande avlöningsförmåner, dels kan man tvångsvis överföra vissa landsfiskaler på indragningsstat. Vilka löneförmåner som i sistnämnda fall skola utgå torde böra bliva beroende på de närmare omständigheter, under vilka överföringen sker. De sakkunniga, vilka diskuterat båda möjligheterna, hava för sin del föreslagit den förra lösningen. Denna har emellertid den nackdelen med sig, att man icke äger någon garanti för att de befattningshavare, som man helst ville undvika att överföra till nyorganiserad tjänst, övergå å övergångsstat. Det är också möjligt, att endast ett alltför ringa antal befattningshavare skulle befinnas villiga att övergå. I flera yttranden hava också framställts yrkanden om att den frivilliga övergångsstaten borde göras mera lockande genom gynnsammare löne- och pensionsvillkor än de sakkunniga föreslagit. Stats-

kontoret och riksräkenskapsverket hava i stället förordad överförande av vissa äldre landsfiskaler å indragningsstat. Onekligen skulle en sådan åtgärd mera säkert föra till det avsedda målet, nämligen en snabb effektivisering av den nya organisationen. Vad man torde kunna vinna i detta hänseende synes mig väl värt de ökade kostnader, som kunna uppkomma därigenom. Något närmare förslag till dylik indragningsstat föreligger emellertid icke. De nämnda ämbetsverken hava förordat, att frågan om övergångsbestämmelserna göres till föremål för fortsatt utredning. Härtill vill jag ansluta mig. Denna fortsatta utredning torde då även böra omfatta frågorna om tillfällig avlöningsförstärkning eller andra förmåner åt personal, som under övergångsåren eljest skulle komma i ogynnsammare ställning ur ekonomisk synpunkt, eftersom dessa frågor nära sammanhånga med den förut nämnda.

I förevarande sammanhang synes man alltså endast hava att avgöra i vad mån befattningshavare å banan, vilka icke innehava den föreslagna högre kompetensen, likväl skola kunna ifrågakomma till nyorganiserad befattning. Just med hänsyn till det syfte, som man vill vinna genom att redan innevarande år fatta ett principbeslut angående omorganisationen, är det av största vikt att dessa frågor nu bliva avgjorda. Vad de sakkunniga i denna del föreslagit anser jag mig kunna i allt väsentligt biträda. De ordinarie landsfiskaler, vilka icke övergå å övergångsstat eller överföras å indragningsstat, böra sålunda, utan ansökan, av vederbörande myndighet utnännas å nyorganiserad landsfiskalstjänst. Tillsvidareförordnade landsfiskaler böra — där ej särskilda skäl annat föranleda — utan ytterligare prövning eller särskild utbildning anses behöriga att ifrågakomma till sådan tjänst. De aspiranter, som avlagt landsfiskalsexamen eller juridisk examen men icke erhållit tillsvidareförordnande eller därmed jämställt förordnande å landsfiskalstjänst, böra icke äga behörighet till landsfiskalstjänst — och ej heller till nyorganiserad assistenttjänst, eftersom för sådan skola gälla samma fordringar — om de icke genomgått viss utbildning, företrädesvis i kriminalteknik. Övriga aspiranter böra icke ifrågakomma till nyorganiserad tjänst utan fullständig distriktsåklagarutbildning enligt den nya ordningen, därvid givetvis redan fullgjord tjänstgöring på banan i den mån den är väl vitsordad bör räknas dem till godo såsom fullgjord provtjänstgöring. Jag förutsätter, att intill dess den föreslagna nya teoretiska utbildningen kan beräknas taga sin början tillstånd till avläggande av landsfiskalsexamen kommer att meddelas i den omfattning som erfordras för att man skall hava tillgång till kompetenta landsfiskalsassistenter.

Kostnaderna för den nya landsfiskalsorganisationen.

De sakkunnigas förslag.

Kostnaderna för *avlöning åt befattningshavarna* enligt den nya landsfiskalsorganisationen hava beräknats till 5,269,695 kronor enligt följande uppställning:

358 landsfiskaler i lönegrad A 22	kronor	2,926,650	
45 » » » A 23	»	390,150	
6 » » » A 24	»	54,990	3,371,790
152 landsfiskalsassistenter i lönegrad Eo 14	kronor	689,472	
19 kanslibiträden i lönegrad A 7	»	73,017	
376 ordinarie skrivbiträden i lönegrad A 2	kronor	1,059,192	
32 extra ordinarie skrivbiträden i lönegrad Eo 2	»	76,224	1,135,416
			<u>Summa kronor 5,269,695</u>

Härtill komma kostnaderna för avlöning åt aspiranterna, vilka kostnader fördela sig på dels arvoden, beräknade till 86,400 kronor, dels lön åt de aspiranter, vilka antagits till extra tjänstemän, 39,000 kronor, eller tillhoppa 125,400 kronor. Kostnaderna för tillfällig skrivhjälp åt landsfiskalerna beräknas till sammanlagt 65,000 kronor, för lokalbidrag (i genomsnitt 700 kronor per distrikt) och övriga förvaltningskostnader (i genomsnitt 400 kronor per distrikt) till 449,900 kronor, för distriktsåklagarkursen till 37,000 kronor samt för handledning åt aspiranterna under den praktiska polistjänstgöringen högst 2,000 kronor.

De sammanlagda årliga kostnaderna — med undantag för kostnaderna för resekostnadsersättningar — skulle sålunda bliva följande:

Löner åt ordinarie, extra ordinarie och extra tjänstemän..	kronor	5,308,695
Rörligt tillägg efter 6 procent	»	318,500
Arvoden åt aspiranter	»	86,400
Tillfällig skrivhjälp	»	65,000
Lokalbidrag och övriga förvaltningskostnader	»	449,900
Distriktsåklagarkursen	»	37,000
Handledning under polisutbildningen	»	2,000
		<u>Summa kronor 6,267,495</u>

Härjämte uppstå vissa *engångskostnader*, vilka hänföra sig dels till inlösen av kontorsmaskiner och kassaskåp, dels till anskaffande av bevapning m. m. till landsfiskaler och landsfiskalsassistenter. Beräknas det genomsnittliga värdet av befintliga kassaskåp till 150 kronor samt av kontorsmaskiner till 500 kronor per distrikt skulle kostnaderna för inlösen uppgå till 318,500 kronor. Kostnaderna för bevapning m. m. av 409 landsfiskaler och 152 landsfiskalsassistenter torde böra beräknas till ungefär 200 kronor per befattningshavare eller till omkring 112,200 kronor. Engångskostnaderna skulle således utgöra sammanlagt omkring 430,700 kronor.

Kostnaderna under övergångstiden beräknas till: för 10 landsfiskalstjänster å övergångsstat i medeltal under tio år 21,250 kronor, för tillfällig avlöningsförstärkning åt 60 landsfiskalsassistenter i medeltal under en treårsperiod 45,000 kronor samt för övergångsavlöning åt vissa extra tjänstemän, vilka innehaft förordnande såsom statsavlönade landsfiskalsassistenter men som vid omorganisationen måst frånträda detta, i medeltal under en treårsperiod 135,000 kronor.

Kostnaderna för den nuvarande organisationen utgöra — med undantag för resekostnaderna — enligt de sakkunnigas beräkningar i huvudsak följande:

Landsfiskalerna:

Lön, tjänstgöringspenningar och förvaltningsbidrag	kronor	1,711,500	
Ortstillägg till 102 landsfiskaler	»	20,400	
Ålderstillägg	»	391,200	
Tillfällig löneförbättring	»	367,050	
Vikariatsersättningar	»	175,000	
Dyrtidstillägg	»	830,050	3,495,200

Statsavlönade tjänstebiträden:

Arvoden	kronor	450,000	
Dyrtidstillägg	»	150,000	600,000
			<u>Summa kronor 4,095,200</u>

I jämförelse med de nuvarande kostnaderna innebär alltså förslaget en ökning med i runt tal 2,170,000 kronor. Härifrån bör emellertid dragas summan av landsfiskalerna tillkommande sportler, vilka skola indragas till kronan. Beloppet av dessa sportler uppgick år 1937 till sammanlagt ungefär 800,000 kronor. Härav utgjorde landsfiskalernas andelar av indrivningsprovision ungefär 500,000 kronor. Vid en jämförelse mellan kostnaderna för den nya organisationen och den nuvarande bör även beaktas, att genomförandet av de sakkunnigas förslag kommer att medföra icke oväsentliga utgiftsminskningar genom lönebesparingar för de städer, sammanlagt 66 stycken, vilka skola ingå i landsfiskalsdistrikt. Storleken av de besparingar, vilka sålunda uppkomma för städerna, hava de sakkunniga icke ansett sig kunna angiva.

Departementschefen.

De av de sakkunniga uppgjorda kostnadsberäkningarna komma att röna visst inflytande av de ändringar i de sakkunnigas organisationsplan som i det föregående föreslagits. Merkostnaden genom den föreslagna förbättringen i löneställning för äldre landsfiskalsassistenter torde — med hänsyn till den väntade fördelningen av assistenterna på löneklasser — komma att stanna vid omkring 5,000 kronor. Vad kostnaderna för den övriga biträdesorganisationen — med undantag för kanslibiträdena — kunna beräknas bli enligt de av mig förordade grunderna kan endast approximativt angivas. Utgår man från det av de sakkunniga föreslagna antalet biträden, 408, skulle kostnaderna, under förutsättning att halva antalet kommer att utgöras av manliga befattningshavare, efter de av de sakkunniga använda beräkningsmetoderna att uppgå till ungefär 1,060,000 kronor eller i runt tal 75,000 kronor mindre än enligt de sakkunnigas förslag. I verkligheten torde dock det erforderliga antalet biträden böra beräknas något högre i överensstämmelse med de sakkunnigas uttalande, att en viss jämkning av

biträdesorganisationen bleve erforderlig, om icke vissa av uppbördskommittén framlagda förslag bleve genomförda. Lönen åt de aspiranter, som antagits till extra tjänstemän, torde behöva beräknas till ungefär 42,000 kronor mot 39,000 kronor enligt förslaget. De sammanlagda kostnaderna för löner åt ordinarie, extra ordinarie och extra tjänstemän skulle sålunda — om man därtill lägger kostnaderna för kallortstillägg, ungefär 15,000 kronor, vilka icke medtagits av de sakkunniga — enligt de nu angivna grunderna och med bortseende från kostnaderna för den eventuellt behövlige extra biträdeshjälpen komma att understiga de av de sakkunniga beräknade med i runt tal 52,000 kronor. Å andra sidan böra kostnaderna för rörliga tillägget, vilket i förslaget beräknats efter 6 procent, efter nu gällande index-tal beräknas ungefär 150,000 kronor högre. Övriga årliga kostnader — bortsett från kostnaderna under övergångstiden, vilka jag icke anser mig böra under nuvarande förhållanden närmare beröra — samt engångskostnaderna torde kunna beräknas till de av de sakkunniga angivna beloppen. De sammanlagda kostnaderna borde sålunda beräknas överstiga de av de sakkunniga angivna med ungefär 100,000 kronor. De sakkunnigas kostnadsberäkning utvisar en ökning av kostnaderna i förhållande till de nuvarande med i runt tal 2,170,000 kronor eller med avdrag av landsfiskalernas till statsverket indragna sportler 1,870,000 kronor. Dessa belopp böra emellertid minskas med ungefär 177,000 kronor, motsvarande ökningen efter framläggandet av de sakkunnigas förslag av kostnaderna för dyrtidstillägg. Under förutsättning av att även landsfiskalernas andelar av indrivningsprovisioner indragas till statsverket, skulle merkostnaden nedbringas med ytterligare ungefär 500,000 kronor eller alltså till ungefär 1,200,000 kronor. De sakkunniga hava erinrat om att man vid jämförelse mellan kostnaderna även borde beakta de besparingar, som uppkomme genom indragning av 66 stadsfiskalstjänster. Storleken av dessa besparingar hava de sakkunniga icke kunnat angiva. Även om indragningen av stadsfiskalstjänst i flera fall medför, att ny polisbefälstjänst måste inrättas, synes mig dock tydligt, att beloppet av vad sålunda kan inbesparas måste bliva avsevärt. Att ingå på någon närmare beräkning därav torde dock vara ogörligt. Samtidigt bör emellertid framhållas, att en betydande kostnadsökning kommer att följa av de föreslagna nya bestämmelserna om landsfiskals rätt till resekostnads- och traktamentsersättning. Denna kostnadsökning har icke beräknats av de sakkunniga. Det torde icke heller vara möjligt att redan nu närmare angiva densamma.

Stadsfiskalsorganisationen.

De sakkunnigas förslag.

Av samtliga 116 städer¹⁾ skola endast 50 utgöra självständiga åklagar-distrikt. Av dessa 50 städer äro 44 magistratsstäder, nämligen Stockholm, Göteborg, Malmö, Norrköping, Hälsingborg, Örebro, Borås, Gävle, Eskils-

¹⁾ Efter framläggandet av de sakkunnigas förslag har även Karlskoga erhållit stadsrättigheter.

tuna, Uppsala, Västerås, Jönköping, Linköping, Karlskrona, Karlstad, Halmstad, Lund, Kalmar, Landskrona, Sundsvall, Uddevalla, Östersund, Kristianstad, Södertälje, Trelleborg, Falun, Luleå, Kristinehamn, Umeå, Västervik, Nyköping, Härnösand, Visby, Lidköping, Ystad, Söderhamn, Karlshamn, Varberg, Växjö, Vänersborg, Oskarshamn, Skellefteå, Sala och Mariestad samt 6 fögderistäder, nämligen Mölndal, Trollhättan, Skövde, Lidingö, Katrinehelm och Sundbyberg. Av dessa föreslås emellertid Mölndal och Trollhättan organiserade såsom landsfiskalsdistrikt med anledning av att landsfiskalerna i de distrikt, i vilka dessa städer ingå, nu äro utmätningsmän i städerna samt städerna såsom fögderistäder icke äro skyldiga att bekosta särskilda utmätningsmän.

I de städer, som sålunda skola utgöra egna åklagardistrikt, skall *stadsfiskal* vara *åklagare*. Med hänsyn till den stora olikheten mellan städerna i fråga om folkmängden kan icke en och samma organisation av åklagarväsendet och chefskapet för polisväsendet genomföras för samtliga. Beträffande de fem största föreslås icke någon ändring i den nuvarande organisationen. Redan med hänsyn till göromålens mängd anses det icke kunna ifrågakomma att där sammankoppla åklagartjänsterna med chefskapet för polisväsendet eller någon del därav. I de övriga skall *stadsfiskalen* vara *polischef*. Detta innebär i fråga om fögderistäderna, att kommunalborgmästarna skola upphöra att vara polischefer. Beträffande magistratsstäderna innebär förslaget, att polischefskapet skall överflyttas från borgmästaren eller den ledamot av magistraten som förestår polisväsendet till stadsfiskalen (polismästaren).

Stadsfiskalerna skola i avvaktan på ett förstatligande av polisväsendet bibehållas såsom *kommunala befattningshavare*, vilket innebär, att deras avlöningsförhållanden skola fastställas i nu gällande ordning. I samband med lönerreglering för stadsfiskalerna böra samtliga till stadsfiskalerna nu utgående *sportler indragas* samt för stadsfiskalerna stadgas samma *förbud mot bisysslor m. m.* som föreslås för landsfiskalerna.

Som *kompetensvillkor* för erhållande av stadsfiskalstjänst skola gälla samma fordringar som i fråga om landsfiskalstjänst. Så länge stadsfiskalerna kvarstå såsom kommunala befattningshavare, bör det emellertid stå öppet för städerna att i de fall då skäl därtill anses föreligga uppställa skärpta kompetenskrav, t. ex. krav på landsfogdekompetens.

I fråga om stadsfiskalernas *åklagarverksamhet* skall samma jämkning ske i åtalsbefogenheten som beträffande landsfiskalerna. Åtal för brott mot 23 kap. 3 § strafflagen skola sålunda ankomma på landsfogden.

Stadsfiskalernas *polisverksamhet* har redan i samband med landsfogdereformens genomförande erhållit den reglering som erfordras för stadsfiskalernas inpassande i en enhetlig polischefsorganisation, varför någon ändring i nu gällande regler icke påkallas i förevarande sammanhang.

I viss utsträckning skall medgivas, att stadsfiskal anlitas för *andra uppgifter* än som sammanhånga med åklagar- och polisverksamheten. Såsom av det föregående framgår hava två av de ur landsfiskalsdistrikt utbrutna

fögderistäderna föreslagits skola organiseras som landsfiskalsdistrikt. Det torde vid sådant förhållande icke föreligga anledning till erinran emot att i de övriga ur landsfiskalsdistrikt utbrutna fögderistäder, där nu stadsfiskalen är utmätningsman, bibehålla den nuvarande organisationen. Samma synpunkter torde även göra sig gällande i fråga om de mindre magistratsstäderna. I de större magistratsstäderna, där utmätningsmannagöromålen äro av den omfattningen, att de giva full sysselsättning åt en särskild befattningshavare, skall däremot någon förening av stadsfiskals- och stadsfogdetjänsterna icke få förekomma.

Det föreslagna införlivandet av de mindre städerna med landsfiskalsdistrikt skall icke genomföras förrän vakans uppkommit å vederbörande stadsfiskals-tjänster. Detta skall gälla beträffande såväl fögderi- som magistratsstäder. I fråga om vissa av de senare bör emellertid lämnas ytterligare något anstånd med omorganisationens genomförande. Detta gäller de magistratsstäder, där stadsfiskalen även är stadsfogde eller kronokassör. För dessa städers del uppkommer nämligen ett särskilt övergångsspörsmål med hänsyn till att magistratsstäderna skola ingå i landsfiskalsdistrikt endast i åklagar- och polishänseende. De göromål som åligga stadsfiskalen i hans egenskap av stadsfogde eller kronokassör torde nämligen i regel vara av så ringa omfattning att de icke, sedan stadsfiskalsbefattningen indragits, motivera bibehållandet av en särskild befattningshavare för deras bestridande. Icke heller kunna de lätt överflyttas på annan befattningshavare. Då omorganisationen skall genomföras så, att städerna icke vållas några övergångssvårigheter med hänsyn till utnyttjandet av redan befintliga tjänstemän, skola under en övergångstid eller så länge ifrågavarande städer hava egen jurisdiktion stadsfiskalen bibehållas vid åtalsrätten ävensom vid de övriga tjänsteåligganden av angivet slag han må innehava. Skulle i magistratsstad av den organisationstyp, varom nu är fråga, stadsfiskalstjänsten bliva vakant, skall den emellertid icke få återbesättas med ordinarie innehavare. Förbudet mot återbesättande av lediga stadsfiskalsbefattningar skall fortfarande, intill dess att samtliga övergångsfrågor blivit avgjorda, äga giltighet även beträffande övriga städer, vilka icke enligt organisationsplanen skola utgöra egna åklagar-distrikt. Även förbudet mot återbesättande med ordinarie innehavare av ledig befattning såsom stadsfogde i stad, vilken i judiciellt hänseende är förenad med domsaga eller beträffande vilken fråga kan uppkomma om dess förening med domsaga skall allt fortfarande gälla beträffande sådan stad som skall ingå i landsfiskalsdistrikt.

Den som på förordnande tills vidare uppehåller stadsfiskalstjänst i stad som skall ingå i landsfiskalsdistrikt skall, i den mån han må anses kompetent därtill, kunna beviljas tillstånd att söka och erhålla landsfiskalstjänst eller landsfiskalsassistenttjänst enligt den nya organisationen. Avgörandet härvid skall tillkomma Kungl. Maj:t.

Yttranden över förslaget.

Vad de sakkunniga föreslagit i fråga om *stadsfiskalstjänsterna* har tillstyrkts eller lämnats utan erinran i flertalet yttranden. Till de föreslagna *riktlinjerna*

för omorganisationen hava bland andra sex länsstyrelser, processlagberedningen, svenska stadsförbundet, föreningen Sveriges stadsdomare och föreningen Sveriges landsfogdar uttalat sin anslutning. Stadsförbundet har därvid anfört:

Vad angår organisationen av de stadsfiskalsbefattningar, som skulle behållas, kan väl i fråga om dem göras gällande, bland annat, att ett utbyte av en kommunalborgmästare-jurist såsom polischef mot en stadsfiskal med minimikompetens för landsfiskalsbefattning i och för sig icke gärna kan innebära en fullgod lösning. Men då städerna ifråga själva skulle kunna fastställa högre kompetensfordringar för stadsfiskalen, torde några betänkligheter icke behöva hysas på denna punkt. Redan tidigare har förbundets styrelse uttalat sig för det åtskiljande av polis- och domstolsuppgifter, som ett överförande av polischefsskapet från magistratsledamot till stadsfiskalen innebär. I princip kan därför icke heller på denna punkt någon erinran göras mot förslaget.

Föreningen Sveriges landsfogdar har ansett förslaget att organisera vissa städer som landsfiskalsdistrikt vara ett lyckat grepp och har velat ifrågasätta, om icke denna organisation borde tillämpas även beträffande andra städer än dem de sakkunniga avsett.

I fråga om *gränsdragningen* mellan de städer, vilka skola vara egna åklagardistrikt, och dem, som skola ingå i landsfiskalsdistrikt, hava vissa erinringar gjorts mot de sakkunnigas förslag. Föreningarna Sveriges stadsfiskaler och Sveriges kommunalborgmästare hava velat låta flera städer utgöra egna åklagardistrikt; sistnämnda förening har yrkat, att gränsen skulle dragas vid ett invånarantal av ungefär 5,000 i stället för vid omkring 10,000, som de sakkunnigas förslag innebär. Justitiekanslersämbetet har föreslagit, att man vid avgörandet av fråga om stadsfiskalstjänsts indragning skulle taga viss hänsyn till städernas egen önskan. Ämbetet har anfört, att det icke syntes uteslutet, att vissa av de större bland de städer, som skulle ingå i landsfiskalsdistrikt, själva föredroge att hava egen polischef och åklagare trots därmed förenade kostnader, och att det möjligen ur allmän synpunkt icke behövde möta något hinder mot att i dessa städer tills vidare låta polis- och åklagarväsendet bestå i nuvarande form, om vederbörande befattningshavare vore väl kvalificerad. Yrkanden i samma riktning hava framställts även av stadsfullmäktige i ett tiotal av omorganisationsförslaget berörda städer samt av ett antal kommunalborgmästare och stadsfiskaler. Även svenska stadsförbundet har yrkat, att man skulle taga dylik hänsyn till lokala förhållanden, och har därvid anfört:

Förbundet vill starkt understryka vikten av att den principiellt motiveerade reformen genomföres på ett sätt, som icke är ägnat att försvaga de därav berörda städernas ställning vare sig med avseende å åklagar- eller polisväsen. Staden bör inom landsfiskalsdistriktet kunna påräkna samma tillgodoseende av sina intressen som med nuvarande organisation. Särskild vikt får därför fästas vid omfattningen av landsfiskalens arbetsbörda, icke att förglömma hans åligganden i avseende å utskyldsindrivningen. Önskvärt synes därför vara, att största uppmärksamhet ägnas de invändningar och påpekanden, som framkommit i åtskilliga städers yttranden i ärendet. Av dessa synes kunna utläsas, att omsättandet i praktiken av den föreslagna reformen

av distriktsåklagarinstitutionen för en och annan stads vidkommande kan befaras få olämpliga konsekvenser.

Länsstyrelsen i Södermanlands län har föreslagit, att för fögderistädernas del omorganisationen icke skulle medföra, att landsfiskal automatiskt bleve polischef. Länsstyrelsen i Östergötlands län har föreslagit, att landsfiskal icke skulle bliva polischef i stad inom distriktet, om han icke vore bosatt i staden.

Rådhusrätten i Vimmerby har yrkat, att omorganisationen skulle för magistratsstädernas del genomföras först i samband med deras läggande under landsrätt. Föreningen Sveriges kommunalborgmästare samt några kommunalborgmästare hava föreslagit, att polischefskapets överflyttande skulle anstå tills städernas polisväsen bleve förststatligt.

I fråga om *kompetensfordringarna* för stadsfiskalstjänst har yrkande om juris kandidatexamens uppställande som kompetensvillkor framställts — generellt eller för vissa städer — av en länsstyrelse, en landsfogde, tre rådhusrätter samt föreningarna Sveriges stadsfiskaler och Sveriges kommunalborgmästare. Två rådhusrätter hava — en beträffande magistratsstad — framställt krav på landsfogdekompetens. Rådhusrätten i Östersund, som yrkat, att juris kandidatexamen och särskild polisutbildning, företrädesvis landsfogdeutbildning, borde uppställas såsom kompetensvillkor för stadsfiskalstjänst, har anfört, att ehuru ett stort antal städer på senare tid infört dylika kompetensvillkor för stadsfiskalstjänsterna, det likväl syntes föga lämpligt att överlämna åt kommunal myndighet att avväga kompetensvillkoren för åklagarbefattningarna eftersom åklagar- och polisväsendet främst vore ett statligt intresse.

Departementschefen.

De brister, som enligt vad i det föregående sagts vidlåda landsfiskalsorganisationen, föreligga delvis även beträffande *stadsfiskalsorganisationen*, åtminstone vad de mindre städerna beträffar. Vad de sakkunniga föreslagit i fråga om denna utgör i huvudsak egentligen endast en konsekvens av den redan genomförda landsfogdereformen samt de principer för ordnandet av åklagar- och polischefsorganisationen i städerna, som då fastslogos och vid det därefter pågående omorganisationsarbetet blivit följda. Jag kan därför helt ansluta mig till de sakkunnigas förslag i dessa delar. Att de sakkunniga avvisat tanken på att i förevarande sammanhang avgöra frågan om stadsfiskalernas statsanställning och vad därmed följer beträffande deras avlöningsförhållanden och ett definitivt fastställande av kompetensfordringarna, anser jag fullt riktigt, då denna fråga synes rätteligen böra lösas i samband med polisväsendets förststatligande. Det utredningsarbete härom, till vilket de sakkunniga hänvisat, har emellertid måst tills vidare nedläggas, varför statsanställningsfrågan sålunda blivit ytterligare ställd på framtiden.

På en punkt vill jag dock, med anledning av vissa yrkanden i remissyttrandena, något närmare beröra förslaget, nämligen i fråga om städernas förhållande till landsfiskalsdistriktsindelningen. De sakkunniga hava följt

den principen, att endast de städer, vilka erbjuda en tillräcklig arbetsböda för en åklagare, som tillika är polischef, skola utgöra egna åklagardistrikt, och att övriga städer skola ingå i landsfiskalsdistrikt. Denna princip anser jag vara riktig och i själva verket den enda möjliga för genomförande av en organisation efter de grunder, som vid landsfogdareformens genomförande godkändes och därefter blivit följda. Med tillämpning av denna princip samt med stöd av särskilda utredningar, som de sakkunniga verkställt i samråd med vederbörande länsstyrelser, hava de sakkunniga kommit till det resultatet, att icke mindre än 66 av de 117 städerna böra ingå i landsfiskalsdistrikt. Gränsen mellan de städer, vilka skola ingå i landsfiskalsdistrikt, och dem, som skola utgöra egna åklagardistrikt, har givetvis icke kunnat dragas vid en bestämd befolkningssiffra. Då samtliga städer med över 10,000 invånare men blott 7 med lägre invånarantal föreslagits skola utgöra egna åklagardistrikt, kan man dock säga, att den ifrågavarande gränsen dragits vid en befolkningssiffra av något under 10,000. I vissa av yttrandena över betänkandet har yrkats, att gränsen borde dragas vid en avsevärt lägre befolkningssiffra. Föreningen Sveriges kommunalborgmästare har sålunda, med instämmande från myndigheterna i några av omorganisationen berörda städer, föreslagit, att städer med ett invånarantal överstigande ungefär 5,000 borde utgöra egna åklagardistrikt. Utan att vilja förringa omfattningen av den arbetsböda, som åvilar och kan komma att åvila stadsfiskalerna i de nu ifrågavarande städerna, vill jag dock göra gällande, att en dylik gränsdragning icke generellt skulle vara lämplig med hänsyn till den valda utgångspunkten för distriktsindelningen. Därmed vill jag icke hava sagt, att de sakkunnigas indelningsplan icke kan behöva jämkas i vissa detaljer. Jag kan i dessa delar hänvisa till vad jag anfört om de sakkunnigas plan för rikets indelning i landsfiskalsdistrikt. I huvudsak anser jag emellertid de sakkunnigas indelningsplan väl utformad och lämpad att läggas till grund för omorganisationen.

Köpingsåklagarna.

De sakkunnigas förslag.

De sakkunniga hava föreslagit, att den nuvarande köpingsåklagarorganisationen skall helt försvinna, såtillvida som samtliga köpingsåklagares åtalsrätt skall upphöra. Förslaget innebär vidare bland annat följande.

Frågan, huruvida polisorganisationen i de berörda köpingarna skall röna inflytande härav, måste avgöras från fall till fall i samma ordning, som i allmänhet gäller beträffande dylika organisationsfrågor. Det förutsättes, att i de köpingar, där nu särskild åklagare finnes, efter reformens genomförande behov kvarstår av en kvalificerad polisman i befälsställning. Denne skall emellertid då vara underordnad landsfiskalen i distriktet.

I de fall, då köpingsåklagaren tillika är utmättningsman, skall som regel landsfiskalen övertaga utmättningsmannagöromålen i samband med att köpingsåklagarens åtalsrätt upphör.

Vissa köpingsåklagare, vilka innehava landsfiskalskompetens enligt nu

gällande bestämmelser, skola bliva i tillfälle att i samband med genomförandet av den nya landsfiskalsorganisationen erhålla rätt att söka nyorganiserad landsfiskals- eller landsfiskalsassistenttjänst. Avgörandet härvid skall tillkomma Kungl. Maj:t.

Upphävandet av köpingsåklagarnas åtalsmyndighet samt av vissa köpingsåklagares självständiga ställning till landsfiskalerna i polishänseende skall icke genomföras i fråga om de köpingsåklagartjänster, som nu äro besatta med ordinarie innehavare, förrän i samband med uppkomna vakanser.

De sakkunnigas förslag i fråga om köpingsåklagarna har icke föranlett någon erinran i remissyttrandena.

Departementschefen.

De sakkunnigas förslag i fråga om *köpingsåklagarorganisationen* anser jag mig efter det förut anförda icke behöva beröra med många ord. Att bibehålla köpingsåklagarorganisationen efter en reform av landsfiskals- och stadsfiskalsorganisationerna enligt de i det föregående angivna principerna kan givetvis icke ifrågakomma. I denna del har de sakkunnigas förslag ej heller mött någon erinran i remissyttrandena. Det motstånd, som från köpingsåklagarna själva tidigare rests mot tanken att indraga deras åtalsbehörighet, har upphört, sedan det uttryckligen sagts ifrån att reformen skall genomföras successivt i mån av inträffad ledighet å tjänsterna, och att de köpingsåklagare, vilka nu äro att anse såsom ordinarie innehavare av sina befattningar, icke komma att beröras av reformen.

Jag anser mig slutligen även böra nämna, att de sakkunniga framlagt ett förslag till nya bestämmelser angående ersättning till förrättningsmän för utmätning i enskilda mål samt till stämningmän m. m. Detta förslag innebär i huvudsak, att de särskilda arvoden, som för vissa exekutiva förrättningar m. m. utgå till förrättningsmännen, skulle ersättas av en i visst förhållande till exekutionsfordringen stående avgift till statsverket, i samband varmed statsverket skulle övertaga gäldandet av bland annat de resekostnadsersättningar, som uppkomma i dylika ärenden och exekutionsgäldenären eller borgenären nu hava att betala. Det synes mig icke erforderligt att i förevarande sammanhang taga ståndpunkt till detta vittutseende förslag, som icke har annat samband med den nu till avgörande föreliggande organisationsfrågan än att den förutsätter en löne-reglering för landsfiskalerna, grundad på indragning av sportler samt lämnande av full ersättning av statsmedel för utgifter i tjänsten. Den nu förordade omorganisationen av landsfiskalstjänsterna och löneregleringen för landsfiskalerna måste emellertid medföra, att de ovan nämnda arvodena till förrättningsmännen skola i likhet med andra sportler redovisas till statsverket. I samband med löneregleringen torde det även vara lämpligt att meddela föreskrift om att gällande bestämmelser om ersättning för resor vid förrättningar av nu ifrågavarande art skola, vad gäller befattningshavare, för vilken genomförts lönereglering, ersättas av en hänvisning till allmänna

resereglementets bestämmelser härom. Denna fråga är emellertid icke av den art, att den behöver föreläggas riksdagen.

Den föreslagna omorganisationen förutsätter lagstiftning om upphörande av landsfiskals rätt till andel i böter m. m. Förslag härom torde av chefen för justitiedepartementet komma att föreläggas riksdagen, då fråga uppkommer om äskande av medel för den nya organisationen.

Under åberopande av jag sålunda anfört får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

godkänna de framlagda grunderna för en omorganisation av landsfiskals- och stadsfiskalsbefattningarna m. m., avsedd att träda i tillämpning vid den framtida tidpunkt, som kan bliva bestämd därför, sedan riksdagen, på framställning, anvisat medel för de av omorganisationen föranledda kostnaderna.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan lämnar Hans Maj:t Konungen bifall samt förordnar, att proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Sten-Eric Heinrici.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING.

	Sid.
Kungl. Maj:ts proposition	1
Utdrag av statsrådsprotokollet den 19 april 1940	1
Den nuvarande distriktsåklagarorganisationen	2
Tidigare reformförslag	19
Huvudlinjerna för en reform	29
Landsfiskalsorganisationen	47
Landsfiskalernas utbildning. Rekryteringsgången	52
Landsfiskalernas avlöning	64
Landsfiskalernas tjänstebiträden. Avlöningsförmåner åt aspiranterna	75
Övergången till den nya landsfiskalsorganisationen	81
Kostnaderna för den nya landsfiskalsorganisationen	85
Stadsfiskalsorganisationen	88
Köpingsåklagarna	93